

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**FARKLI SPOR BRANŞLARINDAKİ SPORCULARIN DUYGUSAL
ZEKÂ VE LİDERLİK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Ahmet ARSLAN
DOKTORA TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Metin KILIÇ

DÜZCE, 2020

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**FARKLI SPOR BRANŞLARINDAKİ SPORCULARIN DUYGUSAL
ZEKÂ VE LİDERLİK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Ahmet ARSLAN
DOKTORA TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Metin KILIÇ

DÜZCE, 2020

TEZ ONAYI

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

27/11/2020

Ahmet ARSLAN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimden bu yana; hem akademik çalışmalarında hem de bireysel gelişimimde mesai kavramına bakmadan, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan (Bu Tezin Asıl Mimarı) Saygıdeğer Danışman Hocam Doç. Dr. Metin KILIÇ başta olmak üzere;

Lisans eğitimimden bu yana yol göstericiliği ve rehberliği ile devamlı yanımda olan Saygıdeğer Hocam Prof. Dr. Kürşat KARACABEY'e,

Doktora ders dönemimde, akademik çalışmalarında ve tez izleme komitesinde bilgi, birikim ve deneyimlerini benimle paylaşan Değerli Hocalarım Doç. Dr. Reşat SADIK ve Dr. Öğr. Üyesi Emre TÜREGÜN'e,

Tez çalışmamla ilgili zorlandığım anlarda yardımlarını esirgemeyen (duygusal zekâ ve liderlik) alanında uzman Değerli Hocam Doç. Dr. Serhat ÖZDENK'e,

Tez savunmamda görüş ve önerileriyle araştırmama katkı sağlayan Değerli Hocalarım Doç. Dr. Ahmet Haktan SİVRİKAYA ve Doç. Dr. Nurgül Tezcan KARDAŞ'a,

Araştırmamın bulgular bölümünde uzun bir süre değerli vakitlerini benim için harcayan Saygıdeğer Abim Matematik Öğretmeni Cemil KURT'a

Manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Kardeşim Mustafa DERDİN'e,

Ve tabi ki en büyük varlıklarım Anneme ve Babama;

SONSUZ TEŞEKKÜRLER...

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
<i>1.1. Araştırmanın Amacı .....</i>	<i>3</i>
<i>1.2. Araştırmanın Önemi.....</i>	<i>4</i>
<i>1.3. Problem Cümlesi .....</i>	<i>4</i>
<i>1.4. Alt Problemler.....</i>	<i>4</i>
<i>1.5. Araştırmanın Varsayımları .....</i>	<i>5</i>
<i>1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları .....</i>	<i>5</i>
2. GENEL BİLGİLER	6
<i>2.1. Spor Kavramı .....</i>	<i>6</i>
2.1.1. Spor nedir?	6
2.1.2. Spor branşları.....	9
2.1.3. Sporun bireysel ve toplumsal faydaları.....	9
2.1.4. Sporun sınıflandırılması	10
<i>2.2. Duygu Kavramı.....</i>	<i>13</i>
2.2.1. Duygu nedir?	13
2.2.2. Duygu ve spor ilişkisi	15
<i>2.3. Zekâ Kavramı.....</i>	<i>16</i>
2.3.1. Zekâ nedir?	16
2.3.2. Sosyal zekâ.....	17
2.3.3. Duygusal zekâ.....	17

2.3.3.1. Duygusal zekânın önemi.....	18
2.3.3.2. Duygusal zekânın geliştirilmesi	19
2.3.4. Duygusal zekâ ve spor ilişkisi.....	20
2.3.5. Duygusal zekâ modelleri.....	22
2.3.5.1. Yetenek modeli.....	22
2.3.5.2. Karma modeli.....	23
2.3.5.2.1. Cooper ve Sawaf duygusal zekâ modeli.....	23
2.3.5.2.2. Goleman duygusal zekâ modeli.....	24
2.3.5.2.3. Bar-On duygusal zekâ modeli	25
2.3.6. Duygusal zekâ yeterlilikleri	29
2.3.6.1. Kişisel yeterlilikler	29
2.3.6.2. Sosyal yeterlilikler.....	30
2.4. Liderlik Kavramı.....	30
2.4.1. Liderlik nedir?.....	30
2.4.2. Liderliğin önemi	32
2.4.3. Liderlerin karakteristik özellikleri	33
2.4.4. Liderlik davranış tipleri.....	33
2.4.4.1. Paylaşılan liderlik	34
2.4.4.2. Otokratik liderlik.....	34
2.4.4.3. Demokratik liderlik	35
2.4.4.4. Öğretimsel liderlik	36
2.4.4.5. Serbest bırakıcı liderlik.....	37
2.4.5. Modern liderlik yaklaşımları	38
2.4.5.1. Karizmatik liderlik	39
2.4.5.2. Etkileşimci liderlik.....	40
2.4.5.3. Dönüşümsel liderlik	41
2.4.5.4. Etik liderlik.....	42
2.4.5.5. Hizmetkâr liderlik.....	43
2.4.5.6. Stratejik liderlik.....	44
2.4.5.7. Vizyoner liderlik	45

2.4.5.8. Yapıya yönelik liderlik	46
2.4.5.9. İnsana yönelik liderlik	47
2.4.6. Liderlik ve spor ilişkisi.....	48
2.5. Duygusal Zekâ ve Liderlik Davranışları İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	48
3. GEREÇ VE YÖNTEM	54
3.1. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	54
3.2. Veri Toplama Araçları.....	54
3.3. Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlilik Analizleri	55
3.4. Duygusal Zekâ Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması	56
3.5. Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeğinin Boyutları	57
3.6. Liderlik Yönelimleri Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması.....	58
3.7. Verilerin Toplanması.....	59
3.8. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi.....	60
4. BULGULAR.....	61
4.1. Demografik Göstergelere Ait Bulgular.....	61
4.2. Duygusal Zekâ Algısına Ait Betimsel İstatistikler	65
4.3. Duygusal Zekâ Algısına Göre Demografik Bilgilere Ait İstatistikler	67
4.4. Liderlik Algısına Ait Betimsel İstatistikler	82
4.5. Korelasyon Analizleri	95
4.6. Regresyon İstatistikleri.....	97
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	99
5.1. Tartışma	99
5.2. Sonuçlar.....	117
6. ÖNERİLER.....	121
7. KAYNAKLAR	122
8. EKLER.....	135
Ek 1. Demografik Özellikler Formu.....	135

<i>Ek 2. Duygusal Zekâ Envanteri</i>	136
<i>Ek 3. Liderlik Yönelim Envanteri</i>	139
<i>Ek 4. İzin Yazısı</i>	140
9. ÖZGEÇMİŞ	141

KISALTMALAR

APC	Ana Problem Cümlesi
EQ	Duygusal Zekâ
IQ	Zekâ Katsayısı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmada Kullanılan Ölçekler.....	55
Şekil 2. Duygusal Zekâ Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Değeri.....	56
Şekil 3. Duygusal Zekâ Ölçeğine İlişkin Alt Boyutlar Güvenirlilik Değeri.....	56
Şekil 4. Duygusal Zekâ Ölçeği İçin Ortalama Puana Göre Tasnif Çizelgesi	58
Şekil 5. Liderlik Ölçeğine İlişkin Alt Boyutlar Güvenirlilik Değeri	58
Şekil 6. Korelasyon İlişki Düzeyi Puan Aralıkları	60

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Duygu Kavramları	13
Tablo 2. Hayata ve İnsana Yön Veren Temel Duygular.....	15
Tablo 3. Duygusal Zekâ Kavramları.....	18
Tablo 4.1.1. Katılımcı Sporcuların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	61
Tablo 4.1.2. Katılımcı Sporcuların Yaşlarına Göre Dağılımları.....	61
Tablo 4.1.3. Katılımcı Sporcuların Medeni Hali Durumlarına Göre Dağılımları	61
Tablo 4.1.4. Katılımcı Sporcuların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	62
Tablo 4.1.5. Katılımcı Sporcuların Yabancı Dil Bilme Durumlarına Göre Dağılımları	62
Tablo 4.1.6. Katılımcı Sporcuların Yaşadığı Yer Durumlarına Göre Dağılımları	62
Tablo 4.1.7. Katılımcı Sporcuların Spor Branşlarına Göre Dağılımları.....	63
Tablo 4.1.8. Katılımcı Sporcuların Spor Branşı Seviyelerine Göre Dağılımları	63
Tablo 4.1.9. Katılımcı Sporcuların Uğraştıkları Spor Branşı Süresine Göre Dağılımları	63
Tablo 4.1.10. Katılımcı Sporcuların Spor Branşı Kazanç Durumuna Göre Dağılımları	64
Tablo 4.1.11. Katılımcı Sporcuların Sigara İçip İçmeme Durumuna Göre Dağılımları	64
Tablo 4.1.12. Katılımcı Sporcuların Günlük Uyku Süresi Durumuna Göre Dağılımları	64
Tablo 4.2.1. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısına İlişkin Görüşlerin Betimsel İstatistik Ortalamaları	65
Tablo 4.3.1. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	67
Tablo 4.3.2. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	68
Tablo 4.3.3. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Seviyesi Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	70
Tablo 4.3.4. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Kazanç Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	71
Tablo 4.3.5. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Sigara İçip-İçmeme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	72

Tablo 4.3.6. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Yaş Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	73
Tablo 4.3.7. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Medeni Hali Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.3.8. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.3.9. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Yaşadığı Yer Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	76
Tablo 4.3.10. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	77
Tablo 4.3.11. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	80
Tablo 4.3.12. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Günlük Uyku Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	81
Tablo 4.4.1. Liderlik Algısı Betimsel İstatistik Verileri	82
Tablo 4.4.2. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	83
Tablo 4.4.3. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	84
Tablo 4.4.4. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Seviyesi Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	84
Tablo 4.4.5. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Kazanç Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	85
Tablo 4.4.6. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Sigara İçip İçmeme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	86
Tablo 4.4.7. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Yaş Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	86
Tablo 4.4.8. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Medeni Hali Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	87

Tablo 4.4.9. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal Wallis Testi Sonuçları	88
Tablo 4.4.10. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Yaşadığı Yer Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	89
Tablo 4.4.11. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	90
Tablo 4.4.12. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	92
Tablo 4.4.13. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Günlük Uyku Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	94
Tablo 4.5.1. Duygusal Zekâ Alt Faktörlerine Ait Korelasyon Analizi Tablosu.....	95
Tablo 4.5.2. Liderlik Alt Faktörlerine Ait Korelasyon Analizi Tablosu	96
Tablo 4.6.1. Regresyon Modeli Tablosu.....	97
Tablo 4.6.2. Regresyon Güvenirlilik Tablosu.....	98
Tablo 4.6.3. Lineer (Doğrusal) Regresyon Analiz Tablosu.....	98

ÖZET

FARKLI SPOR BRANŞLARINDAKİ SPORCULARIN DUYGUSAL ZEKÂ VE LİDERLİK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ahmet ARSLAN

Doktora Tezi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez Danışmanı Doç. Dr. Metin KILIÇ

Kasım 2020, 141 Sayfa

Bu araştırma, farklı spor branşlarındaki sporcuların duygusal zekâ ve liderlik davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmaya 5 takım sporu, 7 bireysel spor olmak üzere 12 değişik branştan 520 sporcu katılmıştır. Katılımcılara Bar-On tarafından geliştirilen ve Acar (2001) tarafından yeniden düzenlenen Likert tipi “Bar-On EQ-i Duygusal Zekâ Ölçeği”, Bolman ve Terrence (1991) tarafından geliştirilen ve Dereli (2002) tarafından Türkçeye çevrilen “Liderlik Yönelim Ölçeği” ile “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 24 programına aktarılarak betimsel istatistiklerinde frekans, yüzde analizi, aritmetik ortalama, standart sapma analiz edilmiştir. Araştırmada iki grup ortalamaları karşılaştırılırken Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup arasında bulunan anlamlı farklılıkları bulmak için Tukey Post Host istatistiklerinden faydalanılmıştır. Katılımcıların duygusal zekâ algısı ile alt faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki, liderlik algısı ile alt faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların duygusal zekâ algısı ile spor branşı değişkeni arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiş, takım sporuyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin bireysel sporlarla uğraşan sporculara göre yüksek olduğu görülmüştür. Liderlik algısına yönelik sonuçlarda ise insana yönelik liderlik tarzı puanlarının bireysel sporlarla uğraşan sporcularda yüksek olduğu görülürken; dönüşümsel liderlik tarzı puanlarının takım sporlarıyla uğraşan bireylerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların duygusal zekâ algısına yönelik spor branşı seviyesi ile stres yönetimi boyutu arasında profesyonel sporcu puanlarının amatör sporcu puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kurulan tek yönlü regresyon modeline göre; duygusal zekânın liderlik üzerinde anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Amatör, Duygusal Zekâ, Liderlik, Profesyonel, Spor Branşı

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND LEADERSHIP BEHAVIORS IN DIFFERENT SPORTS BRANCHES

Ahmet ARSLAN

Doctorate Thesis, Physical Education and Sports Department

Thesis Advisor Assoc. Prof. Dr. Metin KILIÇ

November 2020, 141 Pages

This research aims to examine the relationship between emotional intelligence and leadership behaviors of athletes in different sports branches. 520 athletes from 12 different branches including 5 team sports and 7 individual sports participated in the study. Likert type “Bar-On EQ-i Emotional Intelligence Scale” developed by Bar-On and rearranged by Acar (2001), “Leadership Orientation Scale” developed by Bolman and Terrence (1991) and translated into Turkish by Dereli (2002). “Personal Information Form” was applied. The obtained data were transferred to SPSS 24 program and frequency, percentage analysis, arithmetic mean, standard deviation were analyzed in descriptive statistics. In the study, the Mann-Whitney U test was used when comparing the means of two groups, and the Kruskal-Wallis test was used in comparing three or more groups. Tukey Post Host statistics were used to find significant differences found between three or more groups. It was determined that there was a moderately positive relationship between the emotional intelligence perception of the participants and its sub-factors, and a weakly positive relationship between the perception of leadership and its sub-factors. As a result of the study, significant differences were found between the emotional intelligence perception of the participants and the sports branch variable, and it was observed that the emotional intelligence levels of the athletes engaged in team sports were higher than the athletes engaged in individual sports. As for the leadership perception results, it is seen that the leadership style scores for people are higher in the athletes engaged in individual sports; Transformational leadership style scores were found to be higher in individuals dealing with team sports. It was determined that between the sports branch level of emotional intelligence perception of the participants and the stress management dimension, the scores of professional athletes were significantly higher than the scores of amateur athletes. According to the one-way regression model established; It has been determined that emotional intelligence has a significant relationship on leadership.

Keywords: Amateur, Emotional Intelligence, Leadership, Professional, Sports Branch

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Günümüz modern toplumlarında bireye atfedilen değer geçmiş dönemlere göre oldukça önemlidir.¹ Bireylerin sağlıklı yaşaması, bedenen, ruhen ve sosyal yönden gelişmeleri, mutlu olmaları, kişilik, karakter, ahlaki değerler kazanmaları ve bunun yanında toplum içinde statü edinmeleri çeşitli aktivitelere katılımlarıyla gerçekleşebilir. Araştırmalar bu aktiviteler arasında spor etkinliklerinin öneminin azımsanmayacak derecede^{2,3,4,5,6,7,8,9} olduğunu göstermektedir. Spor ve sportif etkinlikler bireyler için (özellikle çocuklar ve gençler) bir grup içinde rol ve sorumluluk alma, uygun davranış stratejileri geliştirme, kazanma ve kaybetme duygusunu ortak yaşama, korku, heyecan, duygusal ve bilişsel gelişim, atılganlık, liderlik gibi dürtülerini nasıl denetleyebileceklerini öğrenmeleri açısından toplumsal bir kazanç gibi görülmektedir. Toplum içerisinde bireyin psiko-sosyal gelişimini destekleyerek sağlıklı yaşamasını sağlama, duygu, düşünce ve isteklerini ifade edebilme, mutlu olma, statü kazanma, kişisel yeteneklerinin (liderlik, antrenörlük¹⁰) farkına varma vb. hazırlanmasına yardımcı olan faktörler içerisinde spor ve sportif etkinliklerin olduğu bilinmektedir. Toplumsal açıdan bu kazançların görülmesi, bireyin sosyal davranışlarının düzenlenmesi, zihinsel, motorik, fizyolojik ve psikolojik gelişim göstermesi bağlamında önem arz etmektedir.

Psiko-sosyal ve fiziksel açıdan incelendiğinde, bireylerin sportif aktivitelerle zevk, eğlence, boş vakitlerini değerlendirme gibi kişisel tatmin aradığı ve sporun toplumun her kesiminden her yaş grubundan insanın ilgi duyduğu bir uğraş haline geldiği söylenebilir. Ayrıca; sporun dünyada önemli bir sektör olduğunu da göz önünde bulundurduğumuzda, profesyonel anlamda sporu bir iş edinen kişiler için, uğraştığı spor branşında başarılı olma istenci ön plandadır. Sporun bir iş, bir meslek, bir uğraş olarak yapan sporcuların başarılı olabilmeleri için de üst düzeyde performans sergilemeleri gerekmektedir.^{14,15,16} Bir sporcunun üst düzeyde performans sağlaması için çeşitli etmenler bulunabilmekte ve bu etmenler arasında fiziksel hazırlık,^{2,11} motorik gelişim, psikolojik tutum gibi faktörlerin de olması ve bu psikolojik etkilerin arasında duygusal¹² yönden sporcunun yeterince güdülenmesi önemli bir etki olarak görülmektedir.

Sporcuların yeterince güdülenmeleri, duygularını kontrol etmelerini sağlar, iradelerini güçlendirir ve zekâlarını geliştirir. Müsabaka ortamlarında mücadele ve dayanma stratejisini artırır. Bu açıdan sporcuların fiziksel, mental ve ruhsal sağlığının önemi her geçen gün giderek artmakta ve sporda mükemmeli yakalama çabası sporun her

branşında önemli gelişmelerin elde edilmesinde etken olmaktadır. Ayrıca sporcuların yaptıkları spora uygun bir fiziksel yapıda olmaları başarı için önemli bir faktördür. Tok çalışmasında; takım ve bireysel sporlarda, sporcuların uygun fiziksel yapıda olmalarının yanı sıra stres, kaygı, motivasyon, güdülenme gibi kavramların sportif performansı olumlu ya da olumsuz etkilediğini⁴ belirtmiştir ki; bu etkiler beraberinde sporcuların duygusal durumunu² da etkilemektedir. Çeşitli araştırmalarda^{2,6,12,13,14,15,16} hem takım sporları hem de bireysel sporlarla uğraşan sporcuların müsabaka ortamlarında (antrenman, idman, çalışma, maçlar) yukarıda ifade edilen fiziksel ve psikolojik durumların yanı sıra duygusal yönden de hazır olmaları gerekmekte ve bu durumda duygusal zekâ ön plana çıkmaktadır.

Duygusal zekânın değişik parametrelerle ilişkisi çeşitli araştırmacılar (Goleman, Cooper ve Sawaf, Mayer ve Salovey, Bar-On gibi) tarafından devamlı incelenmiş ve yenilenmiştir. Peter Salovey ve John D. Mayer'in duygusal zekâyı tanımlayan ilk bilim adamları oldukları bilinir ve onlara göre duygusal zekâ; kişinin kendi ve başkalarının duygularını izleme, onları ayırt etme ve ondan elde edilen bilgileri, düşüncelerini ve davranışlarını yönlendirmede kullanma yeteneği olarak açıklanmaktadır.^{2,6,9,11,12,13,14,16}

Goleman (2002), duygusal zekânın hayatın birçok noktasında (örgütsel alan, liderlik, girişimcilik, eğitim, sağlık) önemli olduğunu ifade etmiştir. Spor ve sportif aktivitelerin hemen hemen hepsinde sporcular için iyi ve etkili bir performansın önem taşıdığını ve bunun için gerekli olan yetilerin % 67'si duygusal yeterliklerde bulunmakta olduğunu ifade eden Adiloğulları (2011) ise; sporda ihtiyaç duyulan yeteneklerin yarısının teknik ile diğer yarısının da duygusal zekâ ile ilgili olduğunu dile getirmiştir.

Duygusal zekâ ile birlikte bireylerin sportif performansını olumlu/olumsuz etkileyen faktörlerden bir diğeri de liderliktir.⁵ Liderlik, insanları etkileyen, yönlendiren, harekete geçiren ve motive eden kişi (ler) olarak dikkat çeker. Organizasyonlardaki liderlerin çalışanlara rehberlik etme ve hedeflere ulaşmak için onları biraraya getirme ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Liderlerin organizasyondaki varlığı sporcuların motivasyonunda, daha yüksek performansla çalışmasında ve spora bağlılıklarının artmasında etkilidir.

Sporcuların liderlik özellikleri, onları diğer sporculardan ayırarak lider yapan belirli özelliklere sahip oldukları varsayılmaktadır. Dürüstlük/doğruluk, motivasyon, girişkenlik, atılganlık, yeniliğe ve iletişime açık olma, yüksek özgüven, kendine güven

aşılama ve istikrar gibi temel faktörler liderlerin özellikleri arasında yer almakta ve spor alanlarında performansı artırmaktadır.

Sporda performansın artmasında ayrıca liderin birleştirici, arabulucu ve yönlendirici gibi etkileri de vardır. Bu açıdan; “liderlik yapıyı harekete geçirmek ve karşılıklı davranış, fikir birliği ile eylemi devam ettirmektir” denilebilir. Çünkü liderler belirli bir hedefe ulaşmak için insan davranışını etkileyen, organize bir grubu yöneten insanlar olarak kabul edilir.^{17,18,19,20,21,22,23}

Spor müsabakalarında bireysel sporlar ya da takım sporları olsun belirli davranışlar sergileyerek; sporcuları etkileme yeteneği, organize etme, planlama, ikna etme ve harekete geçirme becerisine sahip olan kişi, lider olarak tanımlanmaktadır.¹¹ Liderlik yapan kişilerin liderlik becerileri, karar verme, risk alma, takım çalışması, bireysel hedefler, liderlik algısı, liderlik profili, amaç farkındalığı ve liderlik uzmanlığı gibi özelliklerinden hareketle;

Sporcular amaçlanan hedeflere ulaşmak, verimliliği arttırmak, rakiplerle mücadele etmek ve yaşamlarını sürdürmek için müsabakalarda gelişen değişimlere ayak uydurmak zorundadırlar. İçinde yaşanılan ortamın ve bu ortama ait şartların göz ardı edilemeyeceği gerçeği spor bilimcilerin liderlik biçimleri oluşturmalarında etken olmuştur. Spor ortamlarında liderin başarısını etkileyecek çeşitli faktörler vardır. Bu faktörler liderin (antrenör, kaptan, koç, teknik adam, oyuncu vs) pozisyon gücü-bilgisi, sporcuların ihtiyaçları, taraftar-izleyici kitlesi diyalogu, kişisel görev bilinci, antrenör-oyuncu ilişkisi şeklinde sıralanabilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Duygusal zekâ ve liderliğin önemini de vurgulayan bu araştırma, sporcuya; insana özgü duygusal problemleri teşhis etme ve çözme konusunda yardımcı olurken, sporcuların kendi duygusal zekâ ve liderlik davranışlarını değerlendirme ve bunlara ilişkin bir içgörü kazanma imkânı sağlayacaktır. Çalışmada farklı branşlarda (futbol, basketbol, hentbol, voleybol ve hokey takım sporları ile kick boks, karate, güreş, atletizm, tenis, badminton ve yüzme bireysel sporları) spor yapan bireylerin günlük yaşamlarında, antrenmanlarda, müsabakalarda duygusal zeka ve liderlik davranışlarının incelenmesi hedeflenmektedir. Bu açıdan araştırmada temel amaç; farklı branşlara mensup sporcuların duygusal zekâları ile liderlik davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyerek başarı ve performans değişimlerinin nasıl şekillendiğini tespit etmektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Spor ortamlarında gerek takım sporlarıyla uğraşan, gerekse bireysel sporlarla uğraşan sporcularda sıklıkla görülen stres, kaygı, motivasyon, güdülenme vb. kavramların sportif performansı olumlu/olumsuz yönde etkilediği görüşü yapılan çalışmalarla karşımıza çıkmaktadır.¹⁶ Sporcunun spor ortamlarında karşılaştığı bu durumlarla mücadele etmesi ve olayı kendi lehine çevirmesi performansını olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda sporcuların bu tür psikolojik etkenlerden sıyrılıp duygularını kontrol etmesi, takım arkadaşlarıyla işbirliği içerisinde hareket etmesi, kişisel yeteneklerini ortaya koyması açısından duygusal zekâ ve liderlik kavramları önem kazanmaktadır.

Sporcuların yaşamında önemli bir yere sahip olduğu varsayılan duygusal zekâ ve liderlik kavramlarının sportif etkinliklerin sporcular üzerindeki psikolojik etkileriyle bağlantılı olarak, bu iki kavramın ne düzeyde gelişim gösterebildiği düşüncesinden hareketle bu alanla ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

Katılımcı sporcuların duygusal zekâ ile liderlik davranışları arasında ilişki var mıdır?

1.4. Alt Problemler

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki alt problemler geliştirilmiştir:

1. Katılımcı sporcuların duygusal zekâ puan ortalamalarına ait görüşleri nelerdir?
2. Katılımcı sporcuların liderlik puan ortalamalarına ait görüşleri nelerdir?
3. Katılımcı sporcuların duygusal zekâ ve alt faktörlerine ilişkin görüşleri demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir?
4. Katılımcı sporcuların liderlik ve alt faktörlerine ilişkin görüşleri demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir?
5. Katılımcı sporcuların duygusal zekâ alt faktörleri puanları arasında ilişki var mıdır?
6. Katılımcı sporcuların liderlik alt faktörleri puanları arasında ilişki var mıdır?
7. Katılımcı sporcuların duygusal zekâ ve liderlik ortalamaları arasında ilişki var mıdır?

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin araştırmanın amacı için uygun bir araç olduğu varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin soruları anlamlı bir şekilde algılayıp cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- ✓ Araştırma belirli sayıdaki sporcularla sınırlıdır.
- ✓ Araştırmanın bulguları uygulandığı zaman dilimi içinde sınırlandırılmıştır.
- ✓ Yalnızca anket yöntemi uygulanarak araştırma verileri toplanmıştır.
- ✓ Araştırmada kullanılan verileri toplama aracında yer alan sorulara verilen cevaplarla sınırlıdır.
- ✓ Bu çalışma ankette alınan cevaplara, göre yorumlanmıştır. Bu nedenlerle çalışanların kendi değer ve yargıları ve fikirleri geçerlidir.

Araştırmada kullanılan anketin her ne kadar geçerliliği ve güvenilirliği sınırsa da anketler cevaplandırılırken, cevaplayıcıların yanılma paylarının olduğunu gözden kaçırmamak gerekir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Spor Kavramı

2.1.1. Spor nedir?

Sporun tarihsel süreç içerisinde doğuşu ve gelişimi insanın doğayla mücadelesi ile başlar²⁴ ve bu mücadelede gelişimini sürdürür. Tarihsel süreç içerisinde spor, çalışma ve mücadele sistematik olarak ayrılmamış ve iç içe geçmiştir. Fişek (1998), sporun kökeninin binlerce yıl öncesinden eski insanların birbirlerini iterek oynadıklarını, taş, sopa gibi araçlarla değişik etkinlikler sergilediklerini; bundan dolayı sporun çok eskilere dayandığını belirtmiştir.²⁵ Buna göre; zor doğa koşullarında hayatta kalabilmek için korunmak, beslenme ve barınma gibi nedenlerle kendiliğinden ortaya çıkan bazı eylemler, bazı kural kalıpları ve amaçlı değişikliklerle spor olarak bilinen eylem bütünlüğünün temelini oluşturmaktadır.

Sporun Latince’de “*desportare ve ispotus*” sözcüklerinden türeyen, eğlenmek ve iyi vakit geçirmek anlamına gelen, 11. yy.da Fransızca’dan İngilizce’ye geçtiği söylene de²⁶; bu kavramın ilk olarak 14. yy.da, İngiltere’de başlayan millileştirme hareketiyle ortaya çıktığı bilinmektedir. İngiliz diline girmiş latince sözcüklerin ingilizleştirilmesi amacıyla başındaki ekler atılınca “*disport*”, “*dysport*”, “*desport*” biçimindeki kullanımlarından geriye “*sport*” kalmıştır. Sözcüğün bugünkü anlamına ulaşılabilmesi için Rönesans’tan başlayan ve 19. yy.a kadar uzanan insanla ilgili değişik çalışmaların belli bir olgunluğa ulaşması gerekmiştir.^{27,28}

Bu olgunlaşma süreci ister istemez sporun tanımlanmasında da geniş bir yelpaze ve çeşitlilik sunmaktadır. Genel olarak çoğu literatürde spor; önceden belirlenmiş kurallara göre bireysel veya takım rekabeti, genellikle yarışmaya dayalı ve kişisel eğlence veya mükemmelliğe ulaşmak için yapılan fiziksel ya da zihinsel aktivite olarak tanımlanmaktadır.^{2,16,25}

Fiziksel ve zihinsel aktivitenin yanında kültürel ve toplumsal anlamlandırmasında önemlidir sporun. Başoğlu (2017), toplumların temel kültürel değerlerini kapsayan ve bu değerleri katılımcılara aktarma potansiyeline sahip, mantıklı, kurallı, eğlendirici, sosyal ve kültürel aktiviteler bütünü; aynı zamanda farklı toplumların karşılıklı etkileşim aracı olduğunu belirtmektedir. O’na göre günümüzde gelişmişliğin göstergesi olarak görülen spor, içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısından etkilenmekte ve bu

yapıyı etkilemektedir. Toplum kültürünü yansıtmaması ve bu kültürü gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından önemli kültürel görevler üstlenmektedir.³¹

Bu açıdan sporun çağımızda yaygınlaşan ve artan popülaritesi ile farklı kültürlerden insanların ilgi duyduğu bir meslek haline gelmesi de, bize sporun sosyal bir olgu olduğunu göstermektedir.¹ Ayrıca spor önemli bir kitle iletişim etkeni³² olarak eşitsizliğin ve sosyal sınıf farklılıklarının ortadan kaldırıldığı düşük sosyo-ekonomik yapıdaki insanlar için sosyal bir hareketlilik aracı olarak görülmektedir.¹

Bu sosyal hareketlilik çerçevesinde beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin, (beden ve ruhun eğitilip geliştirilmesinde) en uygun ve önemli eğitim aracı olarak gösterildiği¹⁶ günümüz camiasında spor, her yaş grubunu içerisine alan “Yaşam Boyu Spor”³³ felsefesinden hareketle, biyo-sosyo-kültürel (din, dil, ırk, toplum, kültür) ayrım yapmayan evrensel bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁴ Spor evrensel kültürün bir parçası olarak yeryüzündeki bütün insanları birleştiren önemli bir etken olarak görülmektedir ki; nitekim çeşitli uluslararası spor organizasyonları bunların en büyük kanıtlarıdır. Burada sporun toplumları kaynaştırma özelliğinden hareketle, dünya barışına katkı sağlayan önemli bir vasıta olduğu her millet tarafından kabul görülen bir durumdur.³²

Bu (evrensel) yönüyle çocuk, genç, yaşlı demeden her ırktan, her kesimden insanın sporu; hayatın bir enerjisi, çeşitli yayın organlarından devamlı takip ettiği, ulusal ve uluslararası organizasyonları yaşamın bir parçası haline getirdiğini (olayın evrenselliğini gösterdiğini) söylemek mümkündür.

Yukarıda da belirtildiği gibi spor insanlar için sosyal bir olgu olduğundan bireyin sosyal çevresinin şekillenmesinde de rol oynamaktadır. Bu da insanlar arasında dil, din, ırk ayrımının ortadan kalkmasında sporun ne kadar önemli bir araç olduğunun açıkça göstergesidir. Kılıç (2012) çalışmasında; *spor sayesinde bireyin sosyal sermayesinin şekillenmesi ve yeniden üretilmesi*, sporun düzenleyici ve birleştirici yapısını ortaya çıkarmaktadır.¹ Kılıç, sporcuların spor sayesinde geniş bir çevre edindiklerini ifade etmiş, ayrıca sporun hem bir eğlence aracı olduğunu hem de kimi sporcular için iş kaynağı olduğunu belirtmiştir. Spor organizasyonları ile bireylerin farklı yerleri tanıma, farklı kültürlerle tanışma fırsatı elde ettiklerini dile getirmiştir. Bununla beraber sporcuların buldukları sosyal çevre ve koşullar altında farklı etnisiteden insanlara karşı sahip oldukları öryargılı tutumların spor sayesinde değişebildiğini belirtmektedir.¹

Sonuç olarak; tüm spor aktivitelerinde rahatlama ve eğlencenin yanı sıra sosyal uyumun olduğu görülmektedir. Spor, sosyal bütünleşme ve özdeşleşmede önemli bir rol olup, sporun getirdiği fiziksel ve ruhsal tatmin olasılığının, serbest zamanları artan ve yaşam standartları yükselen insanlar için arzu ettikleri yeni bir yaşam tarzının bileşeni olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda sporun yapıcı ve bütünleştirici özelliğiyle çok yönlü bir çalışma alanı olduğunu söylemek mümkündür. Multidisipliner (tıbbi, ekonomik, hukuki, idari, politik, dini, felsefi, psikolojik ve sosyolojik)³⁵ olan sporun çağımızın gelişmiş teknolojik ürün ve olanakları ile desteklenmek suretiyle artık klasik çehresini değiştirdiği görülmektedir. Bu açıdan spor dünya literatüründe bir aktivite olmanın yanı sıra iş (meslek) haline gelmiştir. Spor dalları alt gruplara ayrılmış ve bu dallar, kendi alanlarında uzmanlık gerektiren ana dallar konumuna gelmişlerdir. Ülkemizde de sporun artık meslek olduğu herkesçe kabul görmekte ve spora ilişkin öğretmenlik, kondisyon, sağlık, yönetim, basın, yayın, hukuk, bilim, danışmanlık, hekimlik, istatistik vb gibi değişik meslek grupları olduğu bilinmektedir.³²

2.1.2. Spor branşları

Spor ve spor aktiviteleri hem bireysel hem de grupla (takım) yapılır. Spor branşlarına bakıldığında bireysel ve takım sporları olarak 2 grupta incelenebilir.^{29,43}

Takım sporları, aynı amacı paylaşan oyuncuların oluşan takımların karşılaştığı sporlardır. Bu sporlarda iki takım birbiriyle karşılaşır ve birbirlerine karşı üstünlük kurmaya çalışırlar. Takım sporlarında sahaya çıkan herkes aktördür ve her aktör performansa uygun bir rutin sergilemek zorundadır.³⁰

Günümüz modern sporları bağlamında konuyu sınırlandırmak gerekirse genel takım sporları; futbol, (Klasik futbol, Amerikan futbolu, Gal futbolu, Kanada futbolu), futsal, voleybol, ayak voleybolu, plaj voleybolu, basketbol, sokak basketbolu, hentbol, hokey, buz hokeyi, çim hokeyi, curling, su topu, rugby gibi branşlardır.⁴³

Bireysel sporlar ise bir takıma ya da karşı bir gruba ihtiyaç duyulmadan bireylerin birbirleriyle yaptığı sporlardır.

Genel bireysel sporlar; atletizm, atıcılık, binicilik, aikido, avcılık, badminton, paten, beyzbol, bilardo, bisiklet, boks, bowling, dart, dağcılık, eskrim, golf, güreş, judo, jimnastik, kayak, kick boks, kürek, maraton, masa tenisi, tenis, okçuluk, taekwondo, yüzme, halter⁴³ gibi branşlar gösterilebilir.

2.1.3. Sporun bireysel ve toplumsal faydaları

Sporun yapılış amacına göre birçok faydası (beden ve ruh sağlığı, fizyolojik, biyolojik, sosyolojik, psikolojik, ekonomik vb) olduğu bilinmektedir. Akgün (1989) sporu; sosyalleşmeye ve toplumun kültürel düzeyinin yükselmesine aracılık eden ve kendine güven, grup içinde sorumluluk alma, sosyal dayanışma ve paylaşım gibi olguların gelişmesine olanak sağlayan bir alan olarak ifade etmektedir.³⁶ Başka bir çalışmada ise Çınarlı ve ark. (2010); sporun bireyin zihinsel, ruhsal ve fiziksel gelişimini ve bu unsurlar arasındaki koordinasyonu sağladığını belirtmektedir. Buna göre spor, fizyolojik ve psikolojik sağlığı iyileştiren, sosyal davranışı düzenleyen, zihinsel ve motor becerileri belli bir seviyeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁷

Spor fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimde önemli bir faktör olduğu için, spora kişisel ilgi ve bağlar, toplum yaşamının kurallarına uygundur. İnsanlar spor yaptıkça aynı

amaçlara yönelmekte, birlikte hareket etmektedirler. Bu da bireyin enerjik ve sabırlı olmasını, sosyal grup ve toplum ile bütünleşmesini sağlamaktadır.³⁸

Bu nedenle araştırmalar, sporun sosyalleşme sürecine büyük katkı sağladığını göstermektedir. Çünkü sosyalleşme sürecinde bireyler, bir gruba katılarak kendilerini kanıtlamak, iş disiplini, cesaret kazanmak gibi durumları geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu durumdan hareketle sporda rekabetle birlikte kazanma-kaybetme ve sorumluluk alma duyguları hâkim olduğundan (sporun) bireylerin kimlik inşa etmelerinde büyük rol oynadığı söylenebilir.⁷

Sporla birçok engelin aşılabacağı ve engelli bireylerin spor sayesinde hem mutlu olmaları, hem sosyalleşmeleri hem de toplumda aktif rol almaları sağlanabilir. Çünkü sporun fiziksel yeterliliği artırma, sorumluluk kazanma, kendine güven ve fiziksel engelin olası zararlarının kontrol altına alınmasında etkin rolü vardır. Ayrıca spor, bireylerin zihinsel ve fiziksel (yukarıda da belirtilen) olarak gelişmesini ve bu unsurları uyumlu hale getirmesini sağlayan önemli bir faktör olduğundan engelli ya da dezavantajlı bireylerin sosyalleşmelerindeki etkin rolü yadsınamaz. Dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan madde bağımlısı bireyleri zararlı madde kullanımına yatkınlık durumundan uzaklaştırıcı özelliğinden ötürü spor ve spor aktivitelerinin⁷ toplumsal fayda açısından önemi büyüktür.

Bu bağlamda sporun çeşitli tanımlamalarından ve işlevlerinden hareketle; toplumsal alanda geniş boyutlu bir yeri olduğunu, eğlence, mutluluk, sağlık, gelir, meslek, toplumsal statü, sosyal çevre, güzellik, güç, aidiyat vb. faktörleri üstlendiği de görülebilmektedir.³⁴

2.1.4. Sporun sınıflandırılması

Spor multidisipliner (ekonomik, yasal, idari, politik, dini, felsefi, psikolojik, sosyolojik ve tıbbi) bir alan olduğundan; spor bilimciler tarafından sportif etkinlikler uygulandığı yer, zaman, durum, tarz ve amacına göre farklı sınıflamalara tabi tutulmaya neden olmuştur.¹ Bu sebeple spor alanı bu çalışmada, yapılış ve uygulama amaçlarına göre kitle sporu ve elit sporu gruplarına göre incelenmektedir.

İlk olarak kitle sporundan söz etmek ve gereksinimini sorgulamak gerekirse günümüz toplumunda çoğu insan sporla ilgilenmektedir. Düzenli egzersizin ruh ve beden sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini belgeleyen bilimsel araştırmalar sayesinde spor her yaşta insana önerilmeye başlamıştır. Teknolojik gelişmenin kolaylığından kaynaklı insanların daha az hareket ettiği, hızlı

ve düzensiz kentleşmeden kaynaklanan gürültülü, kirli ve zorlu yaşam koşullarının çeşitli hastalıkların nedeni olduğu bilinmektedir. İnsanların sağlıklı bir topluma ulaşmak için fiziki, ruhi ve ekonomik yönden huzurlu olmaları gerekmektedir. Böyle bir ortamda sporun önemi daha da artmakta; bu önem beraberinde insanların sağlığını, kalkınmasını (üretim, ekonomi, eğitim vs.) ve iş verimini de yükseltmektedir.³⁹

Sporun insanlara kazandırdığı/kazandıracığı bu etkenler ile toplum içinde yaşam kalitesini arttırmak için her yaşta ve her cinsiyetteki gruplardan meydana gelen organize spor kulüplerinden, organize olmamış informal serbest zaman gruplarına kadar yapılan ve amacı eğlenmek, zevk almak, hoşça vakit geçirmek, sosyalleşmek, sağlıklı kalmak için belli spor türlerinin esnek kurallarla müsabaka, yarışma, mücadele şeklinde bireysel ya da grup halinde yapılan bütün aktivitelere kitle sporu adı verilir.¹ “*Spor herkes içindir*” anlayışı ile insanları sağlıklı yaşama teşvik etmek, spor yapmak ve yaptırmak amacı⁴⁰ güden kitle sporu; sosyal durum, sınıf, ırk, dil, din ayrımı yapmaksızın her yaşta bireyleri kapsayan bir olgudur. Kitle sporu insanları spora teşvik etmek için yaşam boyu spor ya da serbest zaman etkinlikleri olarak da halk arasında kullanılır.¹ Burada herkesin ortak amacı, sağlıklı yaşamak, toplumsal açıdan dayanışmayı güçlendirmektir.

Bauman’ın (1994) ifade ettiği “*kitle sporu, insanın günlük hayatta yeni ve fazla rastlanmayan yaşantılar yoluyla kendisini bulma arzusunun dayanağıdır. İnsanın macera ve yeni yaşantılara duyduğu temel ihtiyaç da, yine aynı kişide bilinen ve sahip olunan şeyleri koruma ve sürekli olarak yeni hedeflerin peşinde koşma çabası gibi spor yoluyla tatmin edilebilir*⁴¹” sözü ile sporun yaşamdan alınan doyumun bir parçası olduğunu ifade etmektedir.

Ayrıca kitle sporunda insanlar arasında sosyal, ekonomik ya da eğitim farklılıkları ortadan kalkar veya önemsizleşir. Bu açıdan bu sporla uğraşan bireyler arasında herhangi bir maddi kazanç söz konusu olmadığından rekabet, çatışma gibi durumlar da yaşanmaz. Hayatın her kesiminden insanın biraraya geldiği kitle sporunda, ortak zevkler doğrultusunda ortak uğraşlar bulunur. Öyle ki bu uğraşlar insanların birbirlerini tanımalarına, dostluk kurmalarına ve ortak hedefler etrafında birlikte hareket etmelerine imkân sağlar. Boş zamanları iyi değerlendirmek, kötü alışkanlıkları önlemek, varsa kötü alışkanlıklardan kurtulmak ve şiddeti azaltmak açısından bireylerin kitle sporu yapmaları faydalıdır.⁹

Topluma canlılık ve heyecan getiren kitle sporu, sağlık için spor, herkes için spor gibi uygulamalar, insanları yeniden mutlu etmek ve kendini seven sağlıklı bir yaşama kavuşmak açısından her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Sporun gerginliği azaltıcı özelliğinden faydalanılarak rutin işlerde çalışanlara spor yaptırılarak üretim kalitesinin artmasına ve üretimin artırılmasına katkı sağlanmaktadır. Ayrıca sağlık amacıyla daha iyi bir fiziksel görünüm elde etmek isteyen birey, bir süre sonra kendi performansının sınırlarını görmek ve potansiyelinin farkına varmak isteyecektir.³⁹

Bu nedenlerden ötürü kitle sporunun yayılması ya da kitle sporu yapan insan sayısının artmasında performans sporunun oldukça önemli bir yeri vardır. Kitle sporları yapan bireyler, belli bir eğitimden sonra performans sporlarıyla ilgilenmeye ve kısa bir süreliğine de olsa (kendi içinden) acaba ben de “profesyonel (elit) olabilir miyim?” duygusunu biraz da olsa hissetmeye başlarlar. Aynı şekilde okul sporlarında çocuklar ve gençler performanslarını göstererek sergileyerek başarabilmenin umut ve coşkusunu yaşarlar. Bu durum kitle sporlarının diğer spor türleri ile özellikle performans sporları ile iç içe olduğunu göstermektedir.

Tam da bu noktada ikinci olarak ele alacağımız elit sporunun önemi ortaya çıkar. Bazı bireyler için spor eğlenme, rahatlama, dinlenme, sağlığını koruma, güçlü olma, sosyal çevreye sahip olma iken⁷; bazıları için iş/meslek yani para kazanmak anlamına gelmektedir. Elit sporlar kitle sporlarından farklı olarak belirli yaş ve beceri düzeyindeki kişiler tarafından yapılabilen bireysel ve takım sporlarını içermektedir. Bu açıdan elit sporcuların toplumda statü ve para kazanmak için yaptıkları elit spor, bir iş, bir meslek halini almaktadır.¹ Bir meslek olarak yapılan elit sporda, “seçicilik” esastır. Elit bir sporcu “keşfetme” konumunda olan antrenörler ve yöneticiler, her istekli ya da istedikleri değil, zirveye ulaşma potansiyeli olan gençleri belirlemeye çalışırlar.²⁶ Bu yüzden elit sporlarla uğraşan sporcular için sistematik bir mesai kavramından söz edilebilir.¹ Sporcu kendini profesyonelleştirme çabasıdan ötürü uyku düzenini, yemek saatlerini, beslenmesini, antrenmanlarını belirli programlar eşliğinde hayatına entegre etmelidir.⁴² Burada sporculardan ister bireysel spor olsun, ister takım sporu olsun içinde bulunduğu durumdan yüksek performansla başarı elde etmeleri beklenmektedir.

Sporcularda başarı güdüsü beraberinde rekabeti ve yarışmayı getirir. Seçkin sporcular için her yarışma, sosyal ve ekonomik açıdan büyük önem taşımaktadır. Böyle bir ortamda, sporcunun fiziksel özellikleri ne kadar mükemmel ve geçirdiği eğitim süreci

ne kadar iyi olursa olsun, sporcunun stresle baş edebilme yeteneği başarıya ulaşmada son derece önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.²⁶

Tüm bu özelliklerden hareketle; elit sporcular, profesyonel spor anlayışını felsefe haline getirmiş, işinin sorumluluklarını yerine getirirken zevk alabilen, zorlukları şevksizce atlabilen ve her durumda kendini yönetebilen kişiler olarak bilinmektedirler. Elit sporcular spor hayatlarını üst düzeyde geçirdikleri için kısa, orta ve uzun vadeli planlama, hedef belirleme, öz motivasyon, dikkatli antrenman gibi faktörleri hayatlarına entegre etmektedirler.⁴² Bu entegrasyon sürecini belirleyen ve elit sporcuların performansını arttıran fiziksel hazırbulunuşluluk seviyelerinin yanında duygusal hazırbulunuşlulukta oldukça önemlidir. Duygusal zekanın gelişmişliği sporcuların sosyal, ekonomik ve kültürel sermayelerine etki eden ve sporda başarıyı getiren önemli bir faktördür.

2.2. Duygu Kavramı

2.2.1. Duygu nedir?

Bireylerin çevresi ile arasındaki karmaşık etkileşimin bir sonucu olarak davranışlar ve duygular oluşmaktadır. Duygu kelimesinin kökü "motere" dir ve hareket etmek anlamına gelen Latince bir kelimedir.^{2,13,14,16,23,44,45,46,47} İnsanlar duygularını deneyimleriyle ilişkilendirmekte ve bu da gelecekteki kararları verme yeteneklerini etkilemektedir. Tablo 1’de çeşitli bilim adamlarının duygu kavramı ile ilgili tanımları yer almaktadır.

Tablo 1. Duygu Kavramları

Anthony Mersino	Duygu bilinçli bir çaba göstermeksizin kendiliğinden ortaya çıkan ve beraberinde sevinç, üzüntü, saygı, aşk ve nefret gibi fizyolojik değişiklikleri ortaya çıkaran zihinsel bir durum olarak ifade edilmektedir.
Smith ve Lazarus	Algılama, deney yapma, fiziksel, bilişsel ve diğer değişiklikleri akıllıca duygu ve hislere dönüştürebilen organize bir yanıt sistemidir.
Salovey ve Mayer	İnsan vücudunda meydana gelen bir olay olup, birçok psikolojik alt sistemi koordine eder. Bu alt sistemler, bilinç, biliş ve fizyolojik reaksiyonlar gibi unsurları içerir. Bu unsurlar, insanlar tarafından deneyimlenen çeşitli olaylara verilen cevaplardır.
Brenner ve Salovey	Duygu bir tepkidir; bireyin davranışına rehberlik eder ve bireyin hedeflere varmasında bilgi sağlayarak destek verir.
Cicirelli	Yoğunluğa ve zamana göre değişen, bazen kendini bir davranışta ifade eden, uyum için motivasyon gösteren, çevre ile uyumsuzluk sağlayan olumlu veya olumsuz duygunun bilinçaltı veya bilinçli hali olarak ifade edilir.

Kaynak: Gürsoy, A. “Yenilik Yönetiminde Yöneticilerin Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Rolü” *Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014.*

Tablo 1’de yer alan çeşitli bilim adamlarının duygu ile ilgili tanımlarından hareketle;

Duyguları yalnızca bireyin biyolojik veya fizyolojik durumuna bağlamamak gerekir çünkü; çevresel koşullar, iş yaşamı, toplum içindeki diğer insanların davranış biçimleri, bireyin grup içerisindeki konumu gibi faktörler duyguları birçok yönden etkileyen faktörlerdir. Bu faktörlerle etkileşime girmek çeşitli tutum ve davranışlar meydana getirmekte ve ayrıca bireyin öğrenme kapasitesini de etkilemektedir. Bu yüzden bireyin toplum içerisinde sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, iyi iletişim sağlayabilmesi açısından düşünce ve davranışlarında duyguların yönlendirmesi önem taşımaktadır.⁴⁸

Bu açıdan duygular insan hayatında kendini hissettiren önemli unsurlardır ve insanlar duygularıyla kendilerine yön bulurlar.^{14,15} İnsanı insan yapan ve insanlaştıran doğal motivasyonlar; neşe, kendini gösterme, hedeflere ulaşma, mutluluk, aidiyet duygusu, nefret, korku, öfke, üzüntü, zevk, sevgi, şaşkınlık vb. duygular, insanı ve hayatı yönlendiren temel duygular olarak karşımıza çıkmaktadır.^{2,11,44}

Bireyin yaşamına yön veren temel duyguların, insanın öğrenme kapasitesini harekete geçirerek öğrenmesinin gerçekleştiği ve öğrenilenlerin de uygulamaya geçirilerek ilgili durumlara tavır alınmasını sağlayan özellikler olduğu bilinmektedir.⁴⁹ Bu durum duyguların aslında akılla birlikte hareket ettiğini göstermektedir. Nitekim Latince “bizi harekete geçiren ruh” olarak ifade edilen duygular bireyin içindeki enerjinin, etkinliğin, düşüncenin, davranışın ve bilginin içsel kaynağı olarak karşısına çıkmaktadır.

Bireylerin değişen koşullara rağmen sürekli aynı duyguları yaşaması da patolojik bir rahatsızlık olarak karşımıza çıkabilir ve bu durum olumsuz sonuçlara neden olabilir. Bu yüzden bireyin bulunduğu ortamda duygularını kontrol etmesi ve ortama uygun hareket etmesi gerekir. Çünkü her duygunun kendine özgü bir rolü vardır.¹⁶ Bireyin sürekli öfke göstermesi ya da sevinçli olması durumunda yaşadığı ortama uyum sağlamasını zorlaştıracaktır. Adiloğulları (2011) yaptığı çalışmada; kişilerarası ilişkilerde (duygusal zekâ alt faktörü) duyguların bireye yol gösterdiğini ve olumlu (pozitif) ile olumsuz (negatif) duygular olarak iki boyutta değerlendirilebildiğini ifade etmiştir. Buna göre; sporda veya herhangi bir aktivite sırasında hedefe yönelik davranışlarda motive edici ve pekiştirici etkisi olan heyecan, iyimserlik, mutluluk, neşe gibi olumlu-pozitif duygular ile isteksizlik, verimsizlik, konsantrasyon kaybı, odaklanamama, entelektüel zekayı bloke eden algılama bozuklukları gibi olumsuz-negatif duyguları vurgulamaktadır.² Bireyi herhangi bir aktivitede olumlu/olumsuz etkileyen bu duygular tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Hayata ve İnsana Yön Veren Temel Duygular

Temel duygular	Alt kümeleri
Sevinç	Mutlu olma, haz, memnuniyet, sevgi, umut, ümit, hoşnut olma
Üzüntü	Üzüntü, ağrı, acı, neşe eksikliği, depresyon, kendine acıma, yalnızlık, can sıkıntısı, umutsuzluk, depresyon, depresyon vb.
Korku	Kaygı, endişe, huzursuzluk, tereddüt, korku, yanılğı, şüphe, şaşkınlık, pişmanlık, korku, fobi, panik vb.
Zevk	Mutluluk, coşku, rahatlama, tatmin, neşe, gurur, heyecan, tatmin, mani vb.
Sevgi	Arkadaşlık, güven, yakın ilgi, sadakat, hayranlık, sevgi, kabul, nezaket, sadakat, şefkat vb.
Şaşkınlık	Şok, sürpriz, hayret, merak vb.
Kendini gösterme	Performans, motivasyon, başarı, güdü
Hedeflere ulaşma	Amaç, çaba, uğraş
Mutluluk	Coşku, rahatlama, tatmin, heyecan, hoşnut olma
Nefret	Aşağılama, hor görme, itici bulma, beğenmeme, reddetme vb.
Öfke	Öfke, hakaret, kızgınlık, bitkinlik, sinirlilik, düşmanlık vb.

Kaynak: Adiloğulları İ. “Profesyonel Futbolcularda Duygusal Zekâ ile Örgütsel Bağlılık İlişkisi” Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2011.

2.2.2. Duygu ve spor ilişkisi

İnsan davranışlarının temelini oluşturan duygular, her ortamda olduğu gibi sporda da kendini göstermektedir. Son zamanlarda spor ve egzersiz alanlarında aktivite esnasında sporcuların gösterdiği tutum ve davranışlar (duygular) araştırmacılar tarafından ele alınmış ve sporda yüksek performans göstermek için bireylerin duygu durumlarının performanslarına olan etkisi incelenmeye başlamıştır.⁵⁰

Araştırmacılara göre duygu elle tutulamayan, soyut kavramlar olarak bilinmekte ise de; bireyin davranışlarına yön verdiğinden spor ortamlarında da sporcunun duygu durumu önem arz etmektedir. Çünkü duygular, sporcular için müsabaka esnasında kendilerine rehber olarak dışarıdan gelen tepkilere yanıt verebilen yol göstericilerdir.

Spor yapan bireylerin duygusal durumları ve yaptıkları sporla ilgili sergiledikleri davranışlar,⁵¹ müsabaka esnasında performanslarını olumlu ya da olumsuz etkiledikleri görülmektedir. Bu açıdan sporcuların müsabaka sırasında duygusal durumları; yüz ifadeleri, fiziksel duruşları, takım arkadaşları ile ses tonlarının aktarımı gibi tepkilerin performanslarını ve müsabakanın seyirini (kazanma-kaybetme) etkilediği bir gerçektir. Burada sporcu hem kendi duygularını tanıyabilmekte hem de arkadaşlarının duygularını etkileyebilmektedir. Bu yüzden duygular; sporcuların maç öncesi, maç esnası ve maç sonrası (sonucu ne olursa olsun) seçim yapabilmelerini, tahmin yürütebilmelerini, tedbir alabilmelerini, hızlı ve etkili karar verebilmelerini veya bilinmeyenle ilgili çeşitli stratejiler geliştirebilmelerini sağlarlar.

Ayrıca spor ortamlarındaki rekabet, sporcuları hem fiziksel hem de psikolojik olarak etkilediğinden; sporcular fiziksel yorgunlukla beraber psikolojik olgularla da mücadele etmek zorunda kalırlar. Bu durumda sporcular duygularını etkin olarak kullanmak, hızlı ve etkili karar almak durumunda kalmaktadırlar.^{4,16} Sporcuların müsabaka esnasında fiziksel yorgunluk ya da psikolojik durumlarla (stres, kaygı, motivasyon vb.) baş edebilmeleri, ani durumlar karşısında nasıl tepkiler verebilmeleri, duyguları kontrol, duygusal yönden rahat olabilmeleri hem performanslarını hem de zaman harcamadan sonuca ulaşabilmelerini etkilemektedir. Çünkü sporcular; her ne kadar davranışlarını ve tepkilerini mantıksal çerçeve içerisinde yönettiklerini düşünseler de duygular bu durumu sanıldığından daha fazla etkilemektedirler. Duygular doğru yönetildiği süreçte sporcuların mantıksal yapılarıyla koordineli çalışacağı, motivasyonlarının artacağı ve müsabaka esnasında doğru yönlenecekleri bir gerçektir.

Bu açıdan duygu durumunun sporda başarıyı elde etme aracı olduğu düşünülürse; gerek antrenörler gerekse sporcular için yarışma ortamlarında kazanacakları deneyim, beceri ve yüksek performans gibi öğeler için önemli bir etken olacağı söylenebilir.⁵⁰

2.3. Zekâ Kavramı

2.3.1. Zekâ nedir?

Zekâ kavramının günümüzde tam olarak bir anlamının olmamasına karşın,³⁵ bu kavram üzerinde uzun yıllar değişik tanımlamalar yapılmış ve farklı anlamlarda kullanılmıştır.¹⁶

En basit haliyle zekâ, nesnelere arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları görme ve ayrı ayrı parçalar arasındaki ilişkileri analiz etme yeteneği olarak tanımlanır.⁵²

Zekâ konusu insanların zihninde sürekli merak uyandıran bir ilgi alanı olmuştur. Zekâ denince akla halk arasında mühendisler, mimarlar, akademisyenler, doktorlar, bilim adamları gibi bireyler ya da eğitim kurumlarında matematik-fen gibi sayısal derslerde başarı gösteren kişiler gelmiştir. Peki, zekâ sadece bunlarla mı sınırlı? Adiloğulları (2011) zekânın birçok zihinsel işlevi olduğunu dile getirmektedir ve bu işlevlerin kişilerin buldukları ortama ve kişilik yapılarına, davranış biçimlerine göre değişiklik gösterdiğini ifade etmektedir. Örneğin; kimi bireyler soyut düşünmede başarılı bir zekâyâ sahipken; kimi bireylerin de el becerilerinde başarılı bir zekâyâ sahip olduğunu dile getirmektedir. Bazılarının hesap-hesaplama zekâları ileri düzeyde iken; bazılarının yazılı-sözlü (sözcükleri kavrama, tanıma, kavramlar arası ilişkiler kurma) anlatım

konusunda üst düzey zekâya sahiptirler. Bu açıdan zekâ; bireysel öğrenme farklılıklarının en temel etkeni olarak gösterilebilir.

2.3.2. Sosyal zekâ

Zekâyı bilişsel boyutlarının ötesinde değerlendiren bir model olan Sosyal Zekâ Modeli,⁵⁴ ilk olarak 1920'de Thorndike tarafından IQ'nun kendi içinde bir bileşen olduğunu ve soyut - mekanik zekâdan ayrı olduğu belirtilmektedir. Thorndike'a göre sosyal zekâ, erkekleri, kadınları, çocukları anlama ve yönetme ile kişilerarası ilişkilerde akıllıca hareket etme modelidir.^{14,54}

Kişilerarası ilişkiler boyutunda sosyal zekâ, insan zihninin en önemli özelliklerinden biri olarak görülmektedir. Ünlü bilim adamı-eğitimci Humprey'e göre, insan zihninin en yaratıcı kullanımı kişilerarası ilişkileri yani sosyal zekâyı etkin bir şekilde kullanmak ve bu etkiyi sürdürmektir.⁵⁵ Birey bu zekâ türü ile çok farklı karakterlere sahip insanlarla kolayca iletişim kurma, onları ikna etme, onlarla uyum içinde çalışma ve onlara liderlik etme gibi yetkinliklerini kolaylıkla ortaya koyabilir.

Sosyal zeka modelleri, yani insanlarla iletişim kurma, onlarla empati kurma ve davranışlarını yorumlama⁵⁵ gibi özellikler liderler, psikologlar, öğretmenler, politikacılar ve turizm uzmanları tarafından iyi kullanılmakta, spor alanında da her geçen gün etki alanını genişletmektedir.

2.3.3. Duygusal zekâ

Sosyal zekânın¹ alt kümelerinden biri olan duygusal zekâ John Mayer ve Peter Salovey'e (duygusal zekâyı bilimsel yazında ilk kullanan bilim adamları) göre; bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını izleyebilmesi, bu duyguları birbirinden ayırt edebilmesi ve bu süreçten elde ettiği bilgileri düşünce ve davranışlarında kullanabilmesi⁶⁰ olarak tanımlanmaktadır. Bazı araştırmalarda ise^{2,6,16,56,57} duygusal zekâ denilince Goleman'ın (1983) Gardner'den oluşturduğu tanım ifade edilmektedir. Buna göre zekâ; kişilerarası ilişkilerde diğer insanları anlamak iken; duygusal zekâ, kişinin kendisi hakkında dikkatli, doğru bir model oluşturma ve onu etkili bir yaşam sürmek için kullanma yeteneğidir.

---

¹ Sosyal zekâ: 1920'li yıllarda Thorndike²³, Kişileri anlama ve yönetme yeteneği olarak ifade edilen sosyal zekâ, kişilerarası ilişkilerde akıllıca hareket etme; İnsanlarla başa çıkma yeteneği, başkalarının duygularını, düşüncelerini ve niyetlerini anlama, bireylerin duyguları, düşünceleri, mizaçları ve motivasyonları hakkında doğru çıkarımlar yapma yeteneği ve vücudun bir amaca yönelik hedefler ve faaliyetler geliştirme kabiliyeti olarak tanımlanır.

İnsan hayatında başarı ve mücadelelerde duyguların önemli bir rol oynadığı bilinmekte ve araştırmalar bilişsel zekânın (IQ) hayatta başarı için yeterli olmadığını ve duygusal becerilerin de gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.^{2,4,16,58,59} Doğan ve ark. (2007) yaptığı çalışmada; duygusal zekâ olarak ortaya çıkan ve son yıllarda değişik bilim alanlarının (sosyoloji, psikoloji, yönetim, spor, fizyoloji, ekonomi, işletme vb.) araştırma konusu olan bu kavrama yönelik ilginin kaynağını, Daniel Goleman'ın (1995) en çok satanlar listesinde bir zamanlar üst sıralarda yer alan kitabı "Duygusal Zekâ" nın etkisi olduğunu ifade etmektedir. İlgili kitapta, duygusal zekânın bilişsel zekâdan daha önemli olduğu vurgulanmakta, duygusal zekâ yoksunluğu durumunda kişinin aile hayatından mesleki başarıya, sosyal ilişkilerinden sağlık durumuna kadar pek çok alanda köklü sonuçlar doğuracağı belirtilmektedir.⁵⁸ Bu belirtilere göre; duygular, bireyin kendisi, diğerleri ve onu çevreleyen dünya hakkında bilgi taşıdığı; düşünmeye ve karar vermeye yardımcı olduğu için önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Tablo 3'te bilim adamlarının duygusal zekâ ile ilgili tanımları verilmiştir.

Tablo 3. Duygusal Zekâ Kavramları

Goleman	Duygusal zekâ, kişinin kendi duygularını tanıma, başkalarının duygularının farkında olma, kendini ve başkalarını motive etme ve hem kendini hem de ilişkileri iyi yönetme kapasitesidir.
Mayer ve Salovey	Duygusal zekâ, duyguları algılama, değerlendirme ve ifade etme, duyguları düşünceyle bütünleştirme, duyguları anlama ve muhakeme etme, duyguları yönetme ve düzenleme becerisidir.
Cooper ve Sawaf	Duygusal zekâ, insan enerjisi, bilgisi ve etkisinin kaynağı olarak duyguların gücünü anlama ve etkili bir şekilde uygulama yeteneğidir.
Reuven Bar-On	Duygusal zekâ, bir kişinin çevresel talepler ve baskılarla başa çıkma yeteneğini etkileyen bir dizi bilişsel olmayan yetenek, yeterlilik ve beceridir.

Kaynak: M. Zeidner, I. Shani-Zivotich, G. Matthews ve R. Roberts, "Assessing emotional intelligence in gifted and non-gifted high school students: Outcomes depend on the measure", *Intelligence*, c:33, 2005, s:369, akt: Güllüce 2010.

2.3.3.1. Duygusal zekânın önemi

Bilim adamları, bireyin çevreye uyum yeteneği ve etrafındaki insanlarla olan ilişkileri de dâhil olmak üzere sadece bilişsel beceriye dayalı olarak elde edilen sonuçları değerlendirdikleri zekâ kavramını; zekânın bir başka boyutu olan duygusal zekâyı incelemişlerdir. Gürsoy (2014) çalışmasında duygusal zekânın sağlıklı ve yapıcı bir yolla hisleri anlama ve onlarla baş edebilme yeteneği olarak tanımlamıştır.⁴⁸ Yazar, duyguların gücü etkili kullandığında bireyin, daha enerjik, üretici ve çalışkan olacağını ifade etmiştir. Gürsoy ayrıca; duygusal zekânın öğrenilebilir özellikte psikolojik ve sosyal becerilerden de söz etmektedir. Bireylerin yaşamlarının farklı alanlarında

başarıları ve doyumunu üst düzeylere çıkarabilmek için kendini kontrol, duygusal değişimlerinin farkına varabilme, empati kurma ve karşılıklı ilişkiler kurulması gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü duygusal durumu iyi olan bireylerin aile ve sosyal ortamlarında sağlıklı ilişkiler kurabilen, başarıyı daha kolay yakalayabilen, üretken ve kariyer aşamasında hızla yükselebilen kişiler olduğu varsayılmaktadır.^{48,57,58}

Duygusal zekânın etki alanlarından biri de spor ortamları ve sporcu performansı ile ilgili olduğu bilinmektedir.¹⁴ Duygusal zekâ durumu yüksek olan sporcular, duygularını daha başarılı bir şekilde yönetebilir, duygusal problemleri çözmede ve stres yönetiminde daha başarılı olurlar. Buna bağlı olarak aile ilişkilerinde ve sosyal çevrelerinde daha yapıcı ve olumlu olacaklardır. Öte yandan düşük duygusal zekâyâ sahip sporcular ise sosyal ilişkilerde başarısız olurlar, daha saldırgan davranışlar sergilerler.⁶¹

Sonuç olarak, duygusal zekânın spor performansı üzerinde doğrudan veya dolaylı etkileri olduğu düşünülebilir.

2.3.3.2. Duygusal zekânın geliştirilmesi

Duygusal zekânın hem yaşamda hem de iş hayatında başarının belirleyicisi olarak büyük etkiye ve güce sahip olması, bunun doğuştan gelen bir yetenek mi yoksa geliştirilebilecek bir beceri mi veya yetkinlik mi olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Araştırmacılar, duygusal zekânın öğrenme ile doğuştan gelen özelliklerle geliştirileceği konusunda ortak bir görüş taşımaktadırlar.⁶² Araştırmacılara göre duygusal zekâ her yaşta (yaşamaya ve deneyimlerinden öğrenmeye devam ettikçe) geliştirilebilir.^{2,15,16,61,62} Çünkü genetik olarak sabit olan IQ'nun tersine duygusal zekânın öğrenilme olasılığı oldukça yüksektir. Buna göre insanların duygusal zekâ seviyeleri kalıtsal değildir ve gelişimleri hayat boyu devam edecektir. Benzer birkaç araştırmada ise; IQ'nun kader ancak; EQ'nun kader olmadığı (her yaşta geliştirilebilir) ve insanların yeni duygular öğrenmelerini ve öğrendikleri duyguların tetiklediği dürtüleri değiştirmelerini sağlayan duygusal bir yapıya sahip oldukları ifade edilmektedir.^{46,63,64}

Konuyu pekiştirmek adına duygusal zekânın geliştirilebileceğini ve yükseltilebileceğini ifade eden bilim adamlarından Goleman (1998) da; duygusal zekânın geliştirilebilirliği hakkında şunları söylemiştir: İnsanlar yaratılış itibarıyla eşit yaratılmışlardır. Her bireyin kendine özgü bir doğası vardır. Ancak duygusal açıdan hiçbir birey bir diğerine benzememektedir. İnsanların davranışları, kendilerini ifade etme ve duygularını

kullanma biçimleri değiştirilebilir. Bu yüzden IQ'nun tersine EQ önemli ölçüde yükseltilebilir.^{8,61}

Yukarıdaki ifadelerden hareketle duygusal zekânın geliştirileceği söylenebilir ancak; bunun için uzunca bir uğraş ve zaman gereklidir.^{2,6,16,48} Birey eğer kendini tanırsa, duygusal benliğini ve yapısını benimseyerek düşünce ve davranışlarını kontrol altında tutarsa duygusal gelişimi de o denli hızlı ve etkili olacaktır. Bunun yanı sıra duygusal zekânın yaş ilerledikçe geliştiği/gelişeceği araştırmacılar tarafından açıklanmaktadır.^{14,48} Buna örnek olarak Gürsoy (2014); ABD yüzme milli takımının 30 yaş ve üstü yaş grubunda olduğu ve Sdney Olimpiyatları'nda 15-16 yaş grubundaki sporculardan daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Burada tecrübeli yüzme sporcularının müsabaka esnasında soğukkanlı davrandıklarını, sabırlı ve kontrollü çalıştıklarını ancak; genç sporcuların ise kolayca paniğe kapılarak zaafiyet gösterebildiklerini ifade etmiştir.

Yine benzer bir başka çalışmada Azimkhani (2014); deneyimli yetişkin sporcuların genç sporculara göre duygusal zekâ durumlarının (eğitimle beraber) daha gelişmiş olduğunu ve bireylerin yeni duygular öğrenmelerine, öğrendikleri dürtüyü değiştirmelerine imkân veren duygusal bir yapıya sahip olduklarını belirtmektedir.¹⁴ Ayrıca yüksek duygusal zekâyâ sahip bireylerin duygularını daha verimli bir şekilde yönetebildiklerini, duygusal sorunları daha kolay çözebildiklerini, stresle daha iyi baş edebildiklerini ve de aile içi ya da sosyal ilişkilerde yapıcı ve pozitif tepkiler sergilediklerini dile getirmiştir.

2.3.4. Duygusal zekâ ve spor ilişkisi

Belli kurallara dayalı sportif mücadelelerde başarılı olmak isteyen sporcular, rakibine veya doğaya saygılı olma, stresle başa çıkma, takım arkadaşları ile aynı hedefe odaklanma, kendi davranışlarını sergilerken en üst düzeyde birlikte hareket etme gibi becerilerini kullanmak zorundadır. Bu noktada sporcunun duygusal zekâsını ortaya çıkarmasının ve mevcut duruma en uygun çözümü üretmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Spor ortamlarında duygusal zekânın, sportif performansla yapı geçerliliğine ilişkin net bir veri bulunmadığını ve duygusal zekânın sportif performansı yordayıp yordamadığının bilinmediğini belirten Mayer ve ark. (2004), egzersiz ve spor psikolojisinde kullanılmak üzere bir duygusal zekâ ölçme aracı geliştirilmediğini veya mevcut bir ölçme aracının psikometrik özelliklerinin bir sporcu örnekleminde test

edilmediğini ifade etmişlerdir.⁴⁶ Dolayısıyla duygusal zekânın sportif performansa doğrudan ilişkisi ile ilgili henüz net bir bilgi bulunmadığını ancak; duygusal zeka ile birlikte yapılan çalışmaların (örgütsel bağlılık, tükenmişlik, adalet, motivasyon, liderlik, psikoloji, sağlık vb) dolaylı olarak spor ve diğer araştırmalara (iletişim, bilişsel zeka, eğitim, toplumsal statü, sosyalleşme, yönetim vb) olumlu/olumsuz, anlamlı/anlamsız etki ettiği kanıtlanmıştır.^{3,4,6,8,17,44,59,62,63,76}

Bu bilgilere paralel olarak Azimkhani (2014)'de yaptığı çalışmada sağlık, iş-akademik performansı gibi çeşitli araştırmalarda^{8,22,23} duygusal zekâ araştırmalarının bulguları, duygusal zekâ kavramının sportif performansı veya sportif davranışı açıklamada yararlı bir kavram olduğunu göstermekte; duygusal zekânın spor ve egzersiz psikolojisi alanında son derece yeni bir değişken olduğunu belirtmektedir.¹⁴

Bu durumda spor alanındaki duygusal zekanın, sportif performansla ilişkili olarak kabul edildiği düşünüldüğünde; stres, kaygı, motivasyon gibi hem bireysel hem de grup performansını etkilediği varsayılan değişkenleri dahil etmenin yanı sıra, grup içi süreçlerde ve kişilerarası ilişkilerde rol oynadığı söylenebilir.

Sporcuların kişilerarası ilişkiler boyutu ile diğer bireylerle iyi ilişkiler kurmalarının yanında bir de sporcular için tam performans sergilemek adına vazgeçilmez olarak tanımlanabilecek "kişisel bütünlük" kavramı vardır ve bu kavram duygusal zekâ ile doğrudan ilişkilidir. Kişisel bütünlüğe sahip olmak, yaşamının her alanında ve anında kendisine özgü olarak algıladığı özellikleri gerçekleştirebilme yeteneği ile bir sporcunun eş anlamlısı olarak düşünülebilir. Örneğin sporcu kendisini "sorumlu ve disiplinli" olarak algılasa ve antrenmana katılmada zayıflık gösterirse veya belirlenen saatlere göre antrenman saatlerine katılmaktan kaçınırsa, kendisi ile ilişkisindeki tutarsızlıktan bahsedilir. Bu bakımdan üst düzey performansın hayati bir gerçekliğe dönüştüğü gözlemlenen bir sporcunun performans öncesi, sırası ve sonrası gibi durumlarda duygularını kontrol edebilmesi ve duygusal olanı anlayabilmesi önem arz etmektedir.⁷⁹ Nitekim bu durum, sporcuların veya egzersiz yapan bireylerin egzersiz davranışlarını sürdürebilmeleri için duyguları ile ilgili düzenlemeler yapma ihtiyacını tartışmasız ortaya koymaktadır. Sporda zirve performans ve başarı sadece fiziksel ve teknik taktik hazırlıklarla değil, aynı zamanda psikolojik hazırlık ve sosyal yaşamın düzenlenmesi ile de elde edildiğinden sportif performansın bütünsel bir doğası gereği sporcunun bir ön koşul olarak kişisel bütünlük oluşturması yararına olacaktır.

Tüm bu açıklamalara dayanarak; bir sporcunun sportif başarısının sürdürülebilirliği için duygusal zekânın beslenmesi ve güçlendirilmesi gerekir. Bu durumun zaman içinde maksimum dayanıklılığa ulaşmada duygusal zekâ içeriklerinin önemine işaret ettiği söylenebilir.

Sportif müsabakalarda (özellikle mücadele sporlarında) üst düzeyde mücadeleci, kararlı, istikrarlı, kendini motive edebilen, duygularını kontrol altına alabilen, konsantrasyonunu koruyabilen, zor ve baskın durumlara karşı direnç gösterebilen, başarısızlık karşısında yılmayarak inancını devamlı diri tutabilen sporcuların zihinsel olarak dayanıklı sporcular oldukları dile getirilmiştir.^{15,16,56,65}

Bazı yabancı araştırmacılar^{47,65,66,67} zihinsel olarak dayanıklı olan sporcuların takım içerisinde ve kendi bireysel performanslarında başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bireylerin performanslarını yükseltmelerinde zihinsel dayanıklılığın önemli olduğunu vurgulamışlardır. Zihinsel dayanıklılık açısından yeterli olan sporcular müsabaka ortamlarında rakiple mücadele etmeyi, rakipten daha iyi adapte olmayı, kendine güvenmeyi, müsabaka öncesi yoğun antrenman yapmayı kendine ilke edinir ve bütün bunları bir beceri haline getirir. Böylelikle zihinsel dayanıklılığı yeterli olan bir sporcu baskı altında bile duygularını kontrol eder ki; bu durum zihinsel dayanıklılıkla duygusal zekânın birbiriyle ilişkili olduğunu açıkça göstermektedir.

2.3.5. Duygusal zekâ modelleri

Duygusal zekânın modelleri ile ilgili alan yazın incelendiğinde 2 temel yaklaşım (yetenek ve karma) karşımıza çıkmaktadır. Mayer ve Salovey modeli bir yetenek modeli, Cooper ve Sawaf modeli, Bar-On modeli ve Goleman modeli ise karma bir model olarak incelenmektedir. Yetenek modelinde; duygusal zekâ genellikle bir dizi yetenek olarak görülür ve yalnızca kişisel bir yeterlilik olarak kabul edilmektedir. Örneğin, resim bir tür yetenekse, duygusal zekâ bir tür yetenektir. Karma modelde duygusal zekâ kavramı yalnızca kişisel yetenek olarak görülmez, aynı zamanda kişisel özellikler, davranışlar, sosyal ilişkiler ve beceriler çerçevesinde açıklanmaya çalışılır.⁶⁸

2.3.5.1. Yetenek modeli

Yetenek modelinde duygusal zekâ yetenek grubu olarak tanımlanmaktadır. Duygusal zekânın önemi ve duygusal akıl yürütmenin potansiyel uygulamalarına odaklanır. Yetenek modeli alanında Mayer ve Salovey'in çalışmaları bulunmaktadır. Mayer ve

Salovey yeteneksel duygusal zekâ modelinde; duygusal zekânın test edilebilir yeteneklerden oluşan ve ölçülebilen bir zekâ olduğunu ifade etmişlerdir.^{46,48}

Bu model, duygusal zekânın bir zekâ türü olarak içerdiği kriterleri karşılamaktadır. Bu kriterlere göre:

- Duygusal zekâ ölçümü, doğru ve yanlış cevapları içerir.
- Duygusal zekâ, diğer zihinsel yeteneklerle doğrudan ilişkilidir.
- Duygusal zekâ yaş ve tecrübe ile geliştirilebilir ve kazanılabilir.⁴⁶

Duygusal zekânın bireyin düşünce ve davranışlarını etkileme derecesinin daha sade biçimde incelenmesine imkân tanıdığı da belirten Mayer ve Salovey; bu imkânın duygusal zekâ yetenek modeliyle sınırlandırılmasından geçtiğini ifade etmişlerdir.⁴⁶ Onlara göre; birey kendisinin ve başkalarının duygusal hallerini algılama ve anlaması ile uzmanlık; bireyi amaca götüren duyguların kontrolü ve kullanımı olan strateji yeteneği olarak gruplara ayırmışlardır.⁴⁸

2.3.5.2. Karma modeli

Duygusal zekânın bireyin duygusal yeteneklerinin geliştirilebilir olduğunu varsayan yetenek modelinin yanında karma model, zihinsel yetenek ve kişilik özellikleri birleştirilerek tanımlanmaktadır.⁴⁸

Çakar ve Arbak (2004) yaptığı çalışmada karma modelin yetenek modelinden daha popüler bir model olduğunu belirtmiştir. Duygusal zekâ yeteneğini sosyal beceriler, özellikler ve davranışla birleştirerek tanımlayan bir model olduğunu ifade etmektedir. Genel olarak bakıldığında; Goleman Duygusal Zekâ Modeli, Bar-On Duygusal Zekâ Modeli ve Cooper-Sawaf Duygusal Zekâ Modeli ise karma modeller olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶⁹

2.3.5.2.1. Cooper ve Sawaf duygusal zekâ modeli

Duygusal zekâ Cooper ve Sawaf (1997)'a göre; duygusal gücü etkili bir şekilde algılama, anlama ve kullanma yeteneği, insan enerjisi, bilgi, ilişki ve etki kaynağı olarak kullanılabilir, diye tanımlanmaktadır.⁷⁰

Cooper ve Sawaf, 1997 yılında yayınlanan "Yönetmel Duygusal Zekâ" adlı kitabında, duygusal zekânın dört alt boyuttan toplanabilecek beceri ve eğilimleri içerdiğine dikkat çekmektedir. Bunlar:

- 1- Duygusal uygunluk-zindelik (Emotional fitness): Duygusal katılık ve esnekliği içerir.
- 2- Duygusal okur-yazarlık (Emotional literacy): Bireyin duyguları ve duygularının nasıl işlediği hakkında bilgi sahibi olmak.
- 3- Duygusal derinlik (Emotional depth): Duygusal yoğunluk ve gelişim potansiyeli
- 4- Duyguların simyası (Emotional alchemy): Yaratıcılığı teşvik etmek için duyguları kullanma yeteneğidir.⁷⁰

Cooper ve Sawaf, duygusal zekâyı yaşam zorluklarıyla başa çıkma yeteneği, birincil faktör ve mevcut ortamdaki yaşam stresi veya tatminine yanıt olarak kişisel duyguları analiz etme yeteneği olarak görmüşlerdir. İkincisi, duygusal okuryazarlık adı altında duygularının farkında olmak, onları ifade edebilmek ve başkalarının duygusal olarak farkında olmak, duygularını okuyup hissedebilmek istenmektedir. Üçüncü faktör, sebat, yaratıcılık, esneklik, kişiler arası ilişkiler ve yapıcı tatminsizlik, yani olumlu gelişmeyi eleştirel ve kolay bir şekilde sevmemeyi gerektiren duygusal zekâdır. Duygusal zeka değerleri ve tutumları, vizyon, şefkat, başkalarının söylediklerine ve yaptıklarına güven, bireysel güç ve kişisel bütünlük olarak tanımlanabilecek evrensel değerlere sahip olmaktır.^{16,70}

Cooper ve Sawaf modelinin bir diğer önemli özelliği de örgütsel ortamda duygusal zekâyı incelemek ve duygusal zeka ile liderlik arasındaki ilişkiyi vurgulamaktır.^{2,71} Cooper ve Sawaf, duygusal zeka ve liderlik ilişkisini, “bu dört köşe taşı” yani kendi duygularınızı bilmeyi ve anlamayı içeren duygusal beceriler (okuryazarlık), esnekliğini içeren duygusal zindelik, duygusal olarak gelişimini kapsayan *duygusal derinlik* ve üretken süreçlerini keşfetmede duygularının kullanımını içeren *duygusal simyadan* ilk üç köşe taşı (duygusal okuryazarlık, duygusal zindelik ve duygusal derinlik) kişisel yeterliliği oluştururken; empati ve sosyal becerileri içeren dördüncü boyut (duygusal simya) ise sosyal yeterliliği oluşturmaktadır.^{2,71}

2.3.5.2.2. Goleman duygusal zekâ modeli

İnsanın duygusal zekâ seviyeleri kalıtsal olarak belirlenmez ve gelişimi sadece erken çocukluk döneminde gerçekleşmez. Genetik olarak kararlı IQ'nun aksine, duygusal zekânın öğrenilme olasılığı daha yüksektir. Aslında, yıllar boyunca insanların duygusal zeka düzeylerini takip eden araştırmaların gösterdiği gibi, bireyler kendi duyguları ve

dürtüleriyle başa çıktıkça, kendi kendini motive ettikçe, empati ve sosyal becerilerinde ustalaştıkça bu yetenekler giderek daha fazla güçlenmektedir.⁶¹

Goleman'a göre duygusal zekâ, IQ seviyesine göre yaşam boyunca daha önemli ölçüde gelişebilir. Duygusal yetkinlikler ve zekâ geliştirilebilir. Birey, duygularının daha fazla farkında olmayı, üzücü duygularla daha iyi başa çıkmayı, dinlemeyi ve insanlara karşı duyarlılık göstermeyi öğrendiğinde, duygusal zekâsı da artmaya başlayacaktır.⁶¹ Buna göre beynin düşünme kısmı, beynin duygusal bölümünden oluşur ve birbiriyle işbirliği yapar. Duygusal zekâ becerilerini kullanabilen kişiler, duygularını doğru bir şekilde tanıyabilir ve ifade edebilir. Başkalarının duygularını anlar ve onlarla etkili bir şekilde baş eder. Ayrıca bu insanlar sözsüz kuralları anlamada daha iyidir, yaşamdan daha fazla tatmin olur ve motivasyonlarını daha yüksek bir şekilde sürdürürler.⁶²

2.3.5.2.3. Bar-On duygusal zekâ modeli

Bar'on duygusal zekâ modeli, bazı bireylerin neden duygusal olarak iyi olduklarını ve hayattaki deneyimlerinin nedenlerini incelemek için oluşturulmuştur.⁴⁸ Bilişsel olmayan zekâ faktörlerine odaklanan bu model; hem duygusal hem de sosyal zekâyı kapsamaktadır. Bu açıklamadan hareketle; birtakım sorulara (insan kendini nasıl iyi hisseder? Nasıl başarılı olunur? Başarı için yetenek ve zekâ yeterli midir?) cevap arayan Dr. Reuven Bar'on 1980'li yıllarda "Duygusal Zekâ" konusunda önemli incelemelerde bulunmuştur. "Duygusal Alan" olarak adlandırdığı bir zekâ bölümünü ilgili sorulara paralel yanıtlar aramaya çalışmıştır.^{6,75}

Bar-On bu sorulardan hareketle; duygusal zekâ modelini 5 farklı boyutta incelemiştir. Kişinin özsaygısı-öz farkındalığı, duygularını bilme, bağımsız olma, potansiyelinin farkında olma ve tüm bunları gerçekleştirme ile ilgilidir. Kişilerarası boyut-kişilerarası ilişkiler sosyal olmayı, sorumlu olmayı ve iyi ilişkiler kurmayı içerir. Stres yönetimi, stresle başa çıkma ve reaksiyonu kontrol etme becerisini içerir. Uyarlanabilirlik - koşullara uyum boyutu, bireyin kendi gerçekliği ile özneyi ayırt etme becerisi, problem çözme ve esnek olma becerisinden oluşur. Genel ruh hali, hayata karşı tutumunu, algılarındaki iyimserliği, genel tatmini ve mutluluğunu yansıtır. Bu model, hem becerileri hem de zihinsel yeteneği kapsadığı için karma model olarak adlandırılmıştır.⁵⁷

Bar-On, bu modelde duygusal zekâyı beş farklı bölümde şu şekilde ele almaktadır:

1-Kişisel farkındalık: Kişisel beceriler, bir birey ile kendisi arasındaki ilişki ve sahip olduğu değerlerdir. Bu değerler, benlik, öz farkındalık, girişkenlik becerisi, bağımsızlık, kendini gerçekleştirme olarak sıralanabilir.

"Benlik" kişinin doğru bilgisi, anlayışı ve kendini kabul etmesidir. Duygusal zekânın bu bileşeni güvenlik, iç güç, kendine güven ve kendi benzersizliğine olan inançla ilgilidir.

"Öz farkındalık" duygularımızın farkında olmak ve onları anlamak demektir. Bu beceri, kişinin duygularını tanımasına, onları birbirinden ayırt etmesine ve çeşitli duyguları neden ve niçin hissettiğini bilmesine olanak sağlar.

"Girişkenlik becerisi" kişinin duygularını kolayca ifade etme ve genel olarak kendini ifade etme becerisini içerir. Bu bileşen, kişiye duygularını, düşüncelerini ve inançlarını ifade etme ve haklarını yıkıcı olmayan bir şekilde savunma fırsatı sunar. Bu yeteneğe sahip kişiler kendilerini aşırı kontrol edilmeden, taciz edilmeden, saldırgan veya utangaç olmadan kolayca ifade edebilen kişilerdir.

"Bağımsızlık" duygusal olarak başkalarına bağımlı olmamak anlamına gelir. Bu tür insanlar, yaşamları için önemli kararlar veya planlar yapma konusunda kendilerine güvenirlere ve bir karar vermeden önce başkalarının fikirlerinden etkilenmezler.

"Kendini gerçekleştirme" kişinin mevcut potansiyelini kullanarak hedeflere ulaşmasıdır. Kişi potansiyelinin farkına varmalıdır. Kendini gerçekleştirme, kişisel tatmin ile yakından ilgilidir.

Genel olarak, kişisel farkındalık, kişinin duygularının, zayıflıklarının ve güçlü yanlarının farkında olmayı ve kendini herhangi bir zarar görmeden ifade edebilmeyi içermektedir. Kişisel becerileri yüksek kişiler duygularını kolaylıkla ifade edebilir, düşüncelerine ve değerlerine güvenebilir ve başkalarını onlara inandırabilir.

2-Kişilerarası ilişkiler: Kişilerarası yetenek ve faaliyetleri içermektedir. Empati, sosyal sorumluluk ve kişilerarası ilişkileri içermektedir:

"Empati" başkalarının duygularının farkında olmak ve onları anlamaktır. Empatik insanlar, çevrelerindeki insanları duygusal olarak okuyabilirler.

"Sosyal sorumluluk" aile ve arkadaş grubu gibi sosyal grupların üyeleriyle işbirliğine dayalı ve yapıcı ilişkiler kurabilmektir. Bu alt boyutta beceri eksikliği olan kişiler antisosyal tutumlar sergilemektedir.

"Kişilerarası ilişkiler" alt boyutu, başkalarıyla tatmin edici ve sağlıklı ilişkiler kurma becerisidir. Bu beceri, başkalarıyla karşılıklı sevgi, şefkat ve yakınlığı gösterir. Genel olarak ele alındığında kişilerarası ilişkiler boyutu, diğer insanları anlama ve onlarla sağlıklı ilişkiler kurma yeteneğini gösterir.

3-Şartlara uyum: Çevresinden gelen talep ve taleplerle başa çıkmada, sorunlu durumları anlamada ve bu sorunlara uygun çözümlere ulaşmada esnek ve gerçekçi olmaktır.

"Esneklik" kişinin duygu, düşünce ve davranışlarının karşılaştığı yeni durumlara göre ayarlanmasıdır. Bu beceriye sahip kişiler yeni düşünceler ve eylemlere açıktır.

"Gerçeklik" kişinin duygu ve düşüncelerinin gerçekte değerlendirilmesidir. Diğer bir deyişle karşılaşılan durumun doğru ve objektif algılanışını gösterir.

Genel olarak koşullara uyum sağlama yeteneği, karşılaşılan sorunları tanımlama ve etkili çözümler bulma becerisidir. Bu beceri, problemin varlığını hissetme ve onu etkin bir şekilde çözme konusunda kendine güvenme, problemi net bir şekilde tanımlama ve formüle etme, olası çözümleri bulma, her çözümü değerlendirme ve en uygun olanı seçme aşamalarından oluşur.

4-Stres yönetimi: Çok fazla tepki vermeden stresli durum ve olaylarla olumlu bir şekilde başa çıkma becerisini göstermek anlamına gelir. Strese tahammül etme ve dürtü kontrolü olarak iki şekilde anlamlandırılır:

"Strese tahammül etme" becerisi, stresli duruma çözüm bulma, ne yapılacağını ve nasıl yapılacağını bilme, yeni deneyim ve değişimlere karşı iyimser bir tavır sergileme ve bunlarla başa çıkabileceklerine inanma becerisini içerir. Bu tür insanlar karşılaştıkları kriz ve olumsuz durumlarla kaygı yaşamadan baş edebilmektedir.

"Dürtü kontrolü" bir kişinin arzularını engelleme veya geciktirme yeteneğidir. Bir nevi nefis terbiyesidir. Bu beceriden yoksun insanlarda öfke sorunları, düşük kontrol, hayal kırıklığı ve tahammülsüzlük görülebilir. Ayrıca saldırgan davranışlar da gösterebilirler.

Genel olarak, stresle başa çıkma boyutundaki beceriler, stresle ümitsizlik ve kontrolü kaybetmeden başa çıkma ve sorunlu zamanlarda sakin kalmayı içerir.

5-Genel ruh hali: Kişinin hayattan keyif alma, neşeli, pozitif, umutlu ve iyimser olma yeteneğidir.

"İyimserlik" alt boyutu, hayata karşı olumlu ve umutlu bir tutuma sahip olmayı ifade eder.

"Mutluluk" bir kişinin genel olarak kendisinden, çevresinden ve yaşamından duyduğu memnuniyeti ifade eder. Bu beceriye sahip insanlar genel olarak hayatlarından zevk alırlar.

Bu modelde listelenen 5 madde ve alt kategoride kişinin kendisini sorgulaması, yeterince iyi olmadığı alanlarda kendini geliştirecek yöntemler bulması ve gerekirse destek alması gerekir. Bar-on'un duygusal zekayı değerlendiren çocuklar-ergenler için 60 soruluk ve yetişkinler için 88 soruluk değerlendirme ölçeği vardır.^{2,8,16,72,73,74} Çalışmanın yöntem bölümünde ölçekle (88-soruluk ölçek) ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırmada bu modelin seçilmesinin amacı, yapılan çeşitli araştırmalarda (duygusal zeka ile ilgili) Bar'on modelinin diğer modellere nazaran daha çok tercih edilmesi ve çalışmalarda kullanılmasıdır. Yukarıda açıklamalarına yer verilen modellere bakıldığında duygusal zekanın çeşitli yönlerine (test edilebilme, ölçülebilme, bir yetenek olarak duyguların değiş-tokuşu, duyguların gücünü duyumsama, anlama ve etkin bir biçimde kullanma, sıkıntı veren hislerle başa çıkma, dinleme ve empati gösterme vb.) hitap ettikleri görülmektedir.

Bu bağlamda spor müsabakalarında sporcuların mücadele esnasında ortaya çıkan duygularının farkında olması, bu duyguları algılaması (takım sporlarında –ki ayrıca-arkadaşlarının da duygularını duyumsaması) ve kontrol altına alabilmesi ayrıca; kazanma ve kaybetme durumunu da göz önüne alarak rakibin duygularını yorumlayabilmesi yani bir nevi empati kurması kaçınılmaz bir durumdur. Bu yönden sporcuların duygusal durumlarının ne düzeyde olduğunu belirlemek açısından (Bar'on duygusal zeka modelinin şu ana kadar duygusal zekayı en iyi ölçen model olduğu)^{2,8,16,76} Bar'on modelinin bu çalışmada kullanılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

2.3.6. Duygusal zekâ yeterlilikleri

Duygusal zekâ yeterlilikleri hakkında literatürde genel bir fikir birliği bulunmamaktadır.^{8,16,57,62,63} Duygusal yeterlilik, işte alışılmadık bir performansla sonuçlanan, duygusal zekâyâ dayalı öğrenilmiş bir beceridir. Duygusal zekâ yetkinlikleri, duygusal zekâyı şekillendirir ve duygusal zekânın çalışmasını sağlar. Bu yeterlilikler, başkalarının istenen şekilde tepki vermesini sağlamak için başkalarının duygularını okumak da dâhil olmak üzere eş duyum ve duyguları ustaca kontrol etmeyi mümkün kılan sosyal becerileri içerir. Yani duygusal zekâ yeterlilikleri bu yeteneklerin bir nevi işbaşındaki yeteneklere ne kadarının aktarılabildiğini göstermektedir.²

Somuncuoğlu (2005) çalışmasında, duygusal zeka yetkinliklerinin bilişsel yetkinliklerle sinerji yarattığını belirtmektedir. Yazara göre, üstün performans sergileyenler için iş ne kadar karmaşıksa duygusal zekâ o kadar önemli hale gelmektedir.⁵⁷ Yazar, insanların modern çağın hızlı ve yorucu yaşamında kendilerini karmaşık ilişkiler içinde bulduklarını söylerken; duygularını ve sorunlarını ifade etmede pek çok güçlükle karşılaştıklarını, böylesine yoğun bir tempoda mutluluğu ancak; ruhsal ve duygusal tatminle sağlayabildiğini vurgulamaktadır.

Bu bağlamda bireyin kendini tanıması, kontrol etmesi ve motive etmesi, arzularını gerçekleştirilmesi, duygusal değişimlerini kontrol etmesi, engellere direnmesi, diğer insanlara anlayışla yaklaşması, en derin duygularını hissetmesi, etkili ilişkiler kurması ve sürdürmesi, sosyal yeterliliklerle kazanması mümkündür. "Duygusal zekâ yeterlilikleri" adı verilen yetkinlikler sayesinde birey, hayattaki başarısını ve doyumunu en üst düzeye çıkarabilir.

2.3.6.1. Kişisel yeterlilikler

Bar-On'un belirlediği duygusal zekâ boyutlarından kişisel farkındalık, uyumluluk, stres yönetimi, genel ruh hali kişisel yeterlilikleri açıklarken; kişilerarası ilişkiler boyutu ise sosyal yeterlilikler kapsamında değerlendirilmektedir.^{16,77}

Kişisel yetkinlikler, bireyin yapıcı davranabilmesi için gerekli, hem çevresine hem de iş hayatındaki rolüne uygun yetkinliklerdir. Kişisel yetkinlikler, bireyin güçlü yanlarının artmasında, zayıflıklarının azaltılmasında, hayata dair etkili kararlar almada, hedefler koymada ve gerçekleştirmede önemli rol oynamaktadır.⁵⁷

Bu boyut, bireyin kendi içsel durumları, duyguları, öncelikleri, üstünlükleri, yetenekleri ve sezgileri hakkındaki farkındalığı ile ilgilidir ve bireyin kendini tanıması ve yönetimi ile ilgili yetenek ve becerilerinden oluşmaktadır.^{16,77} Bu boyutta yüksek puan alan bireyler, kendilerini iyi bulan, duygularının farkında olan ve hayatlarında yaptıkları işler hakkında olumlu düşünen kişilerdir. Bu insanlar duygularını rahatlıkla ifade edebilirler, bağımsızdırlar, güçlüdürler ve düşüncelerini, inançlarını dile getirmede kendilerine güvenirlir.⁷⁷

2.3.6.2. Sosyal yeterlilikler

Sosyal yeterlilikler; bir bireyin etrafındaki insanlarla ilişkilerinin şeklini ve başarısını belirleyen yetkinliklerdir. Bu yetkinlikler, bir bireyin kendini yönetme şeklini belirleyen kişisel yetkinlikler olmadan gelişemez.⁷⁸

Goleman (2005) sosyal yeterliliğin insanın başkalarıyla ilişki kurabilme (sosyal ilişki) becerisiyle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Sosyal ilişkileri iyi olan insanların, insanlarla bağlantı kurabilen, akıllıca okuyabilen, yönlendirebilen, tepkilerini ve duygularını düzenleyebilen ve her insan faaliyetinde alevlenebilecek tartışmaların üstesinden gelebilen insanlar olduğunu belirtmektedir.^{62,77} Ayrıca empati ve etkileme, başkalarını anlama, hizmete yönelme, bunu çeşitlilikten yararlanarak farklılık ve ayrımcılık olarak görmeme, siyasi tercihlere sahip olma, bunu kolaylıkla savunabilme, iletişim, çatışma yönetimi, liderlik, değişim, kişilerarası ilişkilerde bağlantı, işbirliği ve dayanışma, takım becerilerini içeren sosyal becerilerden oluşan durumu sosyal yeterlilik olarak görmektedir.^{57,62}

Kişisel yeterlilikler ve sosyal yeterliliklerle ilgili bu boyutlar “2.3.5.2.3. Bar-On duygusal zekâ modeli” nde detaylı olarak açıklanmıştır.

2.4. Liderlik Kavramı

2.4.1. Liderlik nedir?

Liderlik, astların davranışlarını etkileme ve astları belirli bir faaliyette bulunmaya ikna etme yeteneğidir. Liderlik kavramı etimolojide rehberlik (öncülük) etme anlamına gelmektedir.⁸⁰

Başka bir tanımda; bir kişinin hedeflerine ulaşmak için bir bireyin veya grubun çabalarını maksimize ettiği süreç olarak tanımlanan liderlik, otoriteden değil sosyal

kaynaklardan etkilenir. Çünkü lider bulunduğu ortamda ortamı ve şartları uyarlama yeteneğine sahip olup problem çözmeye herkese katkı sağlayan kişidir. Bu yüzden lider kendinde bulunan enerji, güç, motivasyonla diğerlerine de ilham kaynağı olarak olumlu etkiler bırakır.^{16,81}

Lider insanlar hedefleri doğrultusunda çalışan, kararlı, vizyon sahibi bireyler olmalıdır. Bu vizyon ve tecrübeleri ile beraber çalıştığı insanlarla paylaşma isteği ve özverili olmayı aşılmalıdır. Ayrıca lider kişinin döngüsel olarak ortaya çıkan farklılıkları kontrollü bir biçimde organize etme-denge kurma konusunda da yetkin olması gerekir. Olası bir kriz anında soğukkanlı olmalı ve durumu mantıksal bir çerçeve içerisinde çözümlenebilmelidir. Çünkü lider etrafındaki insanlara güven veren ve sürekli katkı sağlayan kişidir ki; işini sever ve konumu gereği dik durur; bu duruş sayesinde işlerin düzenli bir biçimde ilerlemesini sağlar.^{22,59}

Lider kişiler her ne kadar yukarıda sayılan bu özelliklere sahip olsalar da alçakgönüllülükten de ödün vermezler. Hatalarını kabul eder ve eleştirileri de kabul ederler. Bu eleştirilerin kendilerinin kişisel gelişimleri açısından olumlu olacağını düşünürler.⁸²

Liderliğin bu özellikleri çeşitli bilim alanlarında (eğitim, yönetim, örgütsel bağlılık, işletme, girişimcilik) araştırma konusu olmuş ve son dönemde spor bilimleri alanında da üzerinde sıklıkla çalışılan, sporcuların fizyolojik ve psikolojik performanslarının artırılması noktasında önemli bir kavram olmuştur. Liderin, grup üyelerinin duygusal olarak kabul ettiği kişi olduğu düşünüldüğünde; spor ortamlarında antrenör, çalıştırıcı, teknik adam vs bireylerin lider konumunda olmaları ve grup üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamaları başarı açısından önem arz etmektedir.^{4,16}

İyi bir antrenör ya da teknik adam liderlik özelliklerine sahip olmalıdır ki; spor ortamlarında gerekli olan planlama, örgütlenme, yönetme, koordine etme ve denetleme gibi özellikleri sporcular için etkin bir biçimde uygulayabilmelidir. Sporcularını iyi tanımalı ve sahayı bilmelidir. Müsabaka öncesi, müsabaka anında durumu hızlıca kavrayıp hızlıca karar verebilmeli, analitik düşünebilmeli ve ayrıntılara hapsolmemelidir.⁸³ Sporcularını dinleyen, sorumluluklarını üstlenebilen, ekip çalışmasına önem veren bir antrenör için başarı önemlidir. Bu başarının ana etkeninin kendisi olduğunun bilincindedir. Başarılı bir antrenör iyi bir lider olmanın yanı sıra iyi

bir gözlemci ve bilgi toplayabilen, bilgiye dayalı karar alabilen özelliklere sahip olmalıdır. Ayrıca girişimci özelliğiyle karar merkezli bir kaynak olmalıdır ki, bütün bunlar başarı için önemli etkenlerdir.⁸⁴

2.4.2. Liderliğin önemi

Liderlik, hedeflenen amaçlara ulaşmak için liderle birlikte organizasyonun diğer üyelerini etkileme ve motive etme yeteneğidir.⁵⁹ Bu durumda liderlerin saptanan hedeflere ulaşma konusunda çalışanlarını yönlendirmesi ve motive etmesi son derece hassas ve karmaşık bir yapıya sahip insan faktörüyle uğraşmasını gerektirmektedir.

Bilindiği gibi liderlik bir süreçtir ve lider bu süreçte insanları belirli bir hedefe ulaşma yönünde etkileyen kişidir. İyi ve etkili bir liderin nasıl olması konusunda çeşitli görüşler ileri sürülse de; Paganis (1992), gerçek bir liderin uzmanlık ve empati gibi aktif, önemli, birbirleriyle ilişkili davranışları sergilemesi gereğine işaret etmiştir.⁵⁹

Bu bilgilerin ışığında akla şu soru gelmektedir: Liderlik neden bu kadar önemlidir? Liderler ekip çalışmasına önem veren bireylerdir. Herhangi bir hata durumunda sorumluluğu üstüne alır ve başarılı bir çalışma sonunda da üyelerini ödüllendirmeyi bilir. Risk almaktan kaçınmaz, olası bir yanlışlık durumunda kimseyi suçlamaz ve hatayı düzeltme yoluna gider. Çünkü aldığı risklerden mesul olduğunun bilincindedir. Onu lider yapan da üstlendiği sorumluluklar ve göze aldığı risklerdir.

Kerim (2010) araştırmasında; liderliğin önemine değinerek, iyi bir liderin sahip olması gereken temel liderlik özelliklerinin içerisinde liderin önce kendisini tanıması gerektiğini daha sonra grup üyelerini (insan-insan kaynakları) tanıması ve onlara güven vermesi gerektiğini belirtmiştir.⁸⁵ Kendini ve grup üyelerini yeterince tanıyan bir lider, insan kaynaklarını da etkin kullanacaktır. Spor ortamlarında temel kaynak da insan olduğundan; sporcuların liderlik özelliklerinin incelenmesine yönelik çalışmaların^{11,14,16,17,25,84,86,87,88} yanı sıra özellikle sporda lider olarak düşünülen koç, antrenör, yönetici, takım kaptanı gibi kişiler üzerinde yoğunlukla araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalarda özellikle antrenörün liderlik özelliklerinin, sporcuların performanslarının olumlu yönde arttırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.⁸⁴

2.4.3. Liderlerin karakteristik özellikleri

Liderlik öncelikle bir yetenek meselesidir.⁸⁶ Liderlik yeteneği deneyim ve tecrübeyle gelişir. Bireyin gruba katılımına bağlı olarak kişinin liderlik yeteneklerine sahip olup olmadığını anlamak mümkündür.^{16,17}

Bir kurumda, örgütte veya sportif müsabaka esnasında çalışanları, takımı ya da oyuncuları yöneten bir lider ile oyun içinde (takım kaptanı veya en deneyimli-tecrübeli oyuncu) grup lideri vardır ve her ikisinin de görevleri farklıdır. Oyun lideri, grup liderinden daha aktiftir ve maç sırasında sık sık kararlar vererek oyunu iyi ya da kötü yapabilir. Bu yüzden lider bir kişinin (karakteristik olarak) başarılı olması için bazı özelliklere sahip olması gerekir.

İyi bir liderde;

- 1- Tarafsız ve adil olma
- 2- Espiri yeteneği
- 3- Grupla beraber oynama ve oyuna katılma
- 4- Oyunu okuyabilme, oyunun yönünü değiştirebilme
- 5- Her bir bireyle ayrı ayrı ilgilenebilme
- 6- Neşeli ve sabırlı olma
- 7- Ani öfkelenmelerden kaçınma
- 8- İyi işi ve başarıyı ödüllendirme
- 9- Zayıf olanları cesaretlendirme
- 10- Zamana riayet etme
- 11- Oyunu ve oyuna uygun oyuncuyu görebilme özellikleri mutlaka bulunmalıdır.⁸⁹

2.4.4. Liderlik davranış tipleri

Birlikte yaşamının faydalarından dolayı, insanlar tarih boyunca bir topluluk olarak yaşamışlar ve araştırmacılar, klasik yaklaşımdan yönetimin bilim olarak kabul edildiği modern topluma kadar bir liderin izleyici, grup ve grup üzerindeki etkisini bir bütün olarak incelemişlerdir. Liderliğin tarihsel gelişimini incelerken, koşullar, durumlar ve kültürel bağlamlar açısından liderliğe farklı yaklaşımların ortaya çıktığı görülmüştür. Bunun nedeni toplumların sürekli değişmesi ve gelişmesidir. Önemli olan liderlik yaklaşımları da bu değişimler ışığında gelişmekte ve farklı liderlik tarzlarının ortaya

çıkmasını sağlamaktadır.⁹⁰ Bu liderlik davranış tiplerinden aşağıda alt başlıklar halinde bahsedilmektedir:

2.4.4.1. Paylaşılan liderlik

Bir tür liderlik davranışı olan paylaşılan liderlikte, herkes liderlikten sorumludur ve liderlik, ekip üyelerinin düzenli etkileşimleriyle ortaya çıkar. Paylaşılan liderlik, birbirini etkileyen rollerin ve sorumlulukların paylaşıldığı ilişkisel ve işbirliğine dayalı bir liderlik sürecidir. Bu liderlik, atanan liderin ötesinde geniş ve derin liderlik yeteneklerini geliştirmeyi içerir. Liderlik etkisinin kaynakları, grubun veya ekibin herhangi bir yerinde bulunabilir.⁹¹

Paylaşılan bir liderlik yaklaşımında, başkalarının otoritesini ve yetkisini başkalarını yönlendirmek ve yönetmek için kullanmak liderlik anlamına gelmez. Başkalarını motive etmek, koçluk yapmak, onlara örnek olmak, ilham vermek, takımın bütünlüğünü ve canlılığını önemsemek için mutlaka bir yönetici veya üst olmanız gerekmez.

Paylaşımlı liderlikte temel felsefe, kurumun vizyonu doğrultusunda sürekli gelişmek için gerekli görüldüğünde, kafa karışıklığına veya gerginliğe neden olmadan tüm ekip üyelerinin liderlik sorumluluğunu üstlenmesi ve ekibin buna uygun temeli oluşturmasıdır. Yönetim piramidinde yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya doğru giden bir arz durumu da vardır. Örneğin; bir takım üyesi, üstlerini pazarlama stratejilerinde önemli bir değişiklik yapmaya ikna edebilir ve motive edebilir veya bir oyuncu oyuna koçundan daha fazla kolayca müdahale edebilir.

Paylaşılan liderlik, ekibin hedeflerini çok daha büyük bir beceriyle yönetmesini sağlar. Bununla birlikte, aynı zamanda her bireyin farklı yetenek ve yeteneklerinin değerlendirildiği bir ortam oluşturarak, daha iyi insan olarak hissetmelerini ve tamamen motive olmalarını sağlar.⁹¹

2.4.4.2. Otokratik liderlik

Otokratik liderlik doğası gereği gelenekseldir ve adından da anlaşılacağı gibi, bu stili benimseyen bir lider katılımı desteklemez ve tüm gücü elinde tutmaya çalışır. Başka bir deyişle, tüm yönetim gücü kendisidir.¹³

Otokratik bir liderlik yapısında, liderin kendisi, grubun hedeflerine neye ve nasıl ulaşacağını belirler. Bu tür liderler kendi kararlarını verdikleri için, asların liderlik

niteliklerini geliştirme yetenekleri çok düşüktür. Astlarını hatalarını eleştirerek ve bu şekilde istismar ederek motive etmeye çalışmak, otokratik liderlerin klasik özellikleridir. Sık sık emir verirler. Onlara göre, lider yetkili olmadığında hiçbir şey işe yaramaz. Lider hiçbir konuda itiraz veya öneriyi kabul etmez.⁸⁰

Otokratik ve teokratik toplumlarda yetişmiş ve eğitim almış kişilerin beklentilerini karşılayan bu tür bir otoritenin tamamen lider şahsında olduğu göz ardı edilemez. Toplumda, ailede, okulda, işyerinde, hükümette (kamu çalışanı veya yönetici) vb. bir lider, son derece saygı duyulan ve en yetkin kişi olarak kabul edilen kişilerdir.

Bu liderlik tipinin diğerlerinde olduğu gibi avantajlı ve dezavantajlı yanları vardır. Otokratik liderliğin avantajları arasında, otokratik ve bürokratik toplumlarda grup üyelerinin beklentilerini karşılayan, lidere bağımsız hareket etme inancı ve güveni veren, daha etkin ve hızlı karar almayı sağlayan ve tamamen resmi bir yapıyı temsil eden bir tarz olmasıdır. Bu liderlik tarzının dezavantajları, liderin aşırı bencil davranışı, grup üyelerine konuşma hakkı vermeyerek ve hoşnutsuzluğa neden olarak iş yapma iradesini yitirmesi, bir kurumda, organizasyonda, işte veya herhangi bir organizasyonda yabancılaşmanın ortaya çıkması ve azalan yaratıcılıktır. Ayrıca otokratik liderliğin en önemli dezavantajı; liderin aşırı egoizminden kaynaklanan anlayış neticesinde örgüt üyelerinin inanç ve duyguları dikkate alınmaz, bu durumda kendini nefret, moral bozukluğu, grup içi çatışma ve liderlikle anlaşmazlık şeklinde gösterir ve sonuç olarak liderliğin otoritesi zamanla kaybolur. Otokratik liderlik tarzının bazı dezavantajları olsa da, özellikle bir lidere gerçekten ihtiyaç duyulduğu ve kararların derhal alınması ve uygulanması gereken acil durumlarda en etkili liderlik tarzlarından biri olduğu da bir gerçektir.⁹²

2.4.4.3. Demokratik liderlik

Demokratik liderlikte uygulanacak hedefler ve politikalar, liderin de yer aldığı grup tartışması yoluyla formüle edilir. Astları planlama, karar alma ve organize etme faaliyetlerine katılmaya teşvik eder. Kısmen de olsa yetkilerini devreder. Bu tür liderler, astlarının liderlik nitelikleri kazanmasına yardımcı olur.⁸⁰

Demokratik liderlik tarzı, otokratik liderliğin tam tersidir. Bu liderlik tarzını benimseyen liderler, hemen hemen her konuda takipçilerinin görüşlerini dinler ve katılımcı bir yaklaşım benimser. Katılımın çok önemli olduğu bu liderlik tarzı,

literatürde katılımcı liderlik tarzı olarak da adlandırılır.⁵ Demokratik liderler, idari güçlerini grup üyeleriyle paylaşma eğilimindedir. Lider, çalışanlarını işlerini etkileyen durum hakkında bilgilendirir ve onları fikirlerini ifade etmeye ve önerilerde bulunmaya teşvik eder. Plan ve programları belirlerken, işi çalışanlarla bölerler ve tüm ekip üyelerinin görüşlerini dikkate almaya çalışırlar. Bu tür liderler, stratejileri kontrol etmek yerine astlarını etkilemek için uzmanlıklarını ve ilgi alanlarını kullanma eğilimindedir. Bu liderlik tarzının en büyük özelliği, lider olmadan faaliyetler yürütülebilmesidir. Ancak karar almada liderlerin varlığı kaçınılmazdır.

Demokratik katılımcı liderliği devralan liderin halk tarafından daha çok tercih edileceği ve beğenileceği açıktır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, liderin demokratik bir şekilde hareket ederek izleyicileri için gereksiz veya etkisiz görülme riskiyle karşı karşıya olduğudur. Demokratik bir katılımcı liderin amacı, takipçilerini tamamen özgürleştirmek ve onlara müdahale etmek değil, hedeflere ulaşmak için birlikte hareket ederek katılımı sağlamaktır. Hedef kitle lideri olduğu kadar organizasyonu da etkileyen koşullarla ilgilendiğinden hedefler, kararlar, planlar ve politikalar hakkında önerilerde bulunduğundan, çalışanların fikirleri, düşünceleri, inançları ve arzuları değerlidir. Çalışanların psikolojik tatmini, moral ve motivasyonu, lider için önemlidir. Zaman kayıplarına neden olması, önemli önemsiz tüm karar sisteminin yavaş işlemesi, izleyici grubu büyük olduğunda hem masrafların artması hem de birtakım yeniliklerin oluşması nedeniyle kararların etkinliğini kaybetmesi hatta bazen grubun karar alamaz duruma gelmesi, herkesin fikir vermeye zorlanması, uzmanı olmadığı konularda kendisinden fikir sorulmasının, hem izleyicileri zor durumda bırakması ve hem de yanlış bazı fikirlerin ortaya atılıp savunulması ise demokratik-katılımcı liderlik tarzının sakıncaları arasında yer almaktadır.

Demokratik ve katılımcı bir liderlik tarzında izleyicilerin katılımı ve ortak eylemler izleyicinin etkileşimi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bu tür liderlerle hareket edenlerin moral ve motivasyonlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Lider ve izleyici arasındaki uyum ve işbirliği de hedeflere ulaşmada etkilidir.⁹²

2.4.4.4. Öğretimsel liderlik

Genel olarak okul yönetimine uygun gelişen bir liderlik türü olan öğretimsel liderlik; etkili okul araştırmalarının temelini oluşturmaktadır.^{5,93} Bu liderlikte temel başlangıç

noktası, öğretimi geliştirmek ve okul ortamını tamamen eğitici ve üretken bir ortam olarak düzenlemektir. Burada öğretimi geliştirmek hedef alındığından, okul yöneticilerinin yönetsel rolleri genelde dikkate alınmaz. Yani karizmatik bir liderlik olarak görülmez. Öğretimsel bir liderlik eğitim yoluyla kazanılabilir ve bunun için olağanüstü kişisel özelliklere sahip olmak gerekmez.⁹⁰

Bazı yabancı kaynaklar^{94,95,96} okul müdürünün liderliğinde eğitim-öğretimin başarılı bir şekilde öğrencilere kazandırılması ve öğretmen yeterliliklerinin artırılmasında önemli etken olduğunu ifade etmekte; bunun yanında okul iş ve işleyişinin düzenli yürütülmesinde yapılan etkinliklerin koordine ve koordinasyonunda⁹⁷ okul müdürlerine büyük görevler düştüğü belirtilmektedir.

Öğretimsel liderlikte olaya fiziksel etkinlikler açısından bakıldığında ise; beden eğitimi ve spor aktivitelerinin de bir nevi (eğitim-öğretim programı içerisinde yer aldığından) öğretimsel liderliğin kapsamına girmesinden söz edilebilir. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenleri de öğretimsel lider konumundadırlar. Bu duruma benzer herhangi bir branşın antrenörü de yaptığı spor dalına özgü öğretimden dolayı öğretimsel liderlik özelliği taşıyabilmektedir. Çünkü hem okul ortamında hem de antrenmanlar ya da müsabakalarda öğretmen, antrenör, çalıştırıcı vb. konumundaki kişiler bütün enerjilerini yaptıkları çalışmaların geliştirilmesi doğrultusunda harcamaktadırlar. Bu durumda öğrenci ya da sporcu bireylerin öğrenme stratejilerinin gelişimi ile öğrenilen becerilerin uygulamaya geçirilmesi arasında yakın ilişki olması muhtemel görülebilmektedir.

2.4.4.5. Serbest bırakıcı liderlik

Liberal (serbest) liderlikte lider, grup faaliyetlerine asla müdahale etmez. Grup üyeleri tam yetkilidir. Böyle bir lider, kendi rolünü diğer grup üyelerinin rolü olarak görür.⁸⁰ Başka bir ifade ile ekibinin amaçlarını, hedeflerini, standartlarını, yerine getirmek konusunda tamamen serbest bırakan ve onlara müdahale etmeyen bir davranış türüdür.⁸⁸ Bu liderlik davranışında; lider kişi ekibindeki bireylerin kendi kararlarını geliştirmelerine fırsat sunar ve olaylara gerekli durumlarda (kriz anında) müdahale eder. Otoritesi azdır, sorumluluğu pek yoktur (genelde kaçınır) ancak; bilgi paylaşımı, soruları yanıtlama, çalışmalara teşvikten kaçınmaz. Gündoğdu (2014); bu liderlik stilinde bireyler ile lider arasında iyi ilişkilerin rahatlıkla kurulabileceğini belirtmektedir. Çünkü bilgi paylaşımı sadece lider tarafından olmadığı için diğer

bireyler de konu ile ilgili deneyimlerini aktarabilmektedirler. Ve son karar aşamasında lider ile bireyler ortak hareket edebilmektedirler.⁸⁸

Serbest bırakıcı liderlikte diğer liderlik türlerinden farklı olarak görülen bir diğer özellik de ekip içindeki bireylerin liderden daha fazla bilgiye sahip olabilmeleridir. Burada uygun kişiliğe sahip bir lider kararları kendisinden daha bilgili bireye devredebilir.

Spor ortamlarında lider konumundaki kişi (ki genellikle antrenörler) branşıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olsa da sporcular kadar kondüsyonlu olamayabilir ve müsabaka esnasında durumu takım kaptanı ya da ilgili oyunculara bırakabilir.

2.4.5. Modern liderlik yaklaşımları

Her teori ve yaklaşımda gelişimler ve yenilikler olduğu gibi liderlik yaklaşımlarında da yeniliklerin olması kaçınılmazdır. Sosyal bir olgu olma özelliği gösteren “modern liderlik” geleneksel yaklaşımların aksine (liderin ortaya çıkışı, kişisel özellikleri) kişisel özelliklerinin dışında kalan bazı davranışsal algıların lideri belirlemede etkili olduğu yaklaşımdır.⁸² Bu yaklaşımlarda lideri genellikle çevre yaratır ve liderin belirli özellikleri çevresel faktörlerden etkilenir.

Geleneksel liderlik anlayışı, belirli bir grup insanı belirli hedeflere odaklamak ve bu hedeflere ulaşmak için onları harekete geçirmek için gerekli niteliklere, becerilere ve deneyime sahip olmakla ilgili özelliklerin toplamı olarak tanımlanır; ancak bugünün liderlik anlayışının insanları etkileme ve yapıyı harekete geçirme süreçleriyle sınırlı olmadığı görülmektedir.^{4,5,15,17,82,98} Günümüzde insanlığın bilgi, beceri ve yetenek düzeyi, yönetimi anlama ve algılama biçimi, başarıyı bir gereklilik olarak algılama eğilimi, lideri bir “düşünen” değil, “iş yapan bir insan” yapmıştır. Rekabetin yoğun hatta yıkıcı olduğu günümüz toplumlarında çalışanların moral ve memnuniyet duyguları, insanlığın bilgi, beceri ve yeteneğinin en değerli kaynak olduğu organizasyonel verimlilik ve etkililiğe yansımakta, liderin varlığı ve işlevi geçmişin basit lider-takipçi ilişkisi ve liderlik yaklaşımlarının ortaya çıkmasına modern bir yol açmıştır. Bu durumda gelişen teknoloji, değişen çevre koşulları, artan bilgi düzeyi, sosyo-kültürel ve ekonomik dönüşümler, 21. yüzyılın gereksinimleri doğrultusunda liderliğin değişmesine, liderlik rol ve davranışlarının oluşmasına yol açmaktadır.⁹⁹

2.4.5.1. Karizmatik liderlik

Liderlik, aslında herkes için geçerli olan çevresel koşullar altında insanlarla etkileşimde bulunma sanatı olduğundan, özünde doğru kullanılan kişisel beceriler ve ifade edici tutum ve davranışlar vardır.¹⁰⁰ Karizmatik liderlik olgusu temelde Alman sosyolog Max Weber'in çalışmalarına dayanmaktadır. Hayranlık, saygı, bağlılık ve benzeme arzusu yaratan kişisel bir güç olan karizma terimi¹⁶; Weber tarafından bir insanın olağanüstü özelliklerinden ve doğaüstü güçlerinden kaynaklandığı belirtilmiştir (Akt: Yeşil 2016). Karizma, kavram olarak olumlu ve olumsuz yönleri olan ve dolayısıyla iki farklı karizmatik lider tipinin ortaya çıkmasına neden olan bir güçtür. Negatif ve pozitif açıdan anlamlandırılan karizmatik liderlikte, negatif karizmatik liderler, fikirlerden çok kendilerine bağlılık yaratmaya çalışırlar. Güç kazanmaya ve kişisel çıkarlar elde etmeye odaklanırlar, kendilerini onurlandırır. Pozitif karizmatik liderler ise düşünelere, fikirlere ve hedeflere önem verirler. Onu takip edenlerin ve çıkarlarını gözetenlerin amaçlarına hizmet ederler. Bu liderler, insanları kendilerinden çok kurumsal ideallere ve ortak hedeflere yönlendirmeye ve sosyal bir bağlılık oluşturmaya çalışırlar. Dolayısıyla olumlu karizmatik liderler toplum tarafından daha çok tercih ediliyor gibi görünmektedirler.

House (1992); karizmatik liderlerin ideolojik bir vizyon sergileme, yüksek performans beklentisi ve izleyicilerin özgüven geliştirmelerini sağlama gibi önemli davranışlar sergilediklerini belirtmiştir.¹⁰¹ Ayrıca karizmatik liderlerin kendilerine ve astlarına güvenen, onlardan beklentileri yüksek olan ideolojik düşünelere sahip insanlar olduğu belirtilmektedir.¹⁰² Bu liderlerin bir diğer özelliği de biçimsel bir örgütlülüğün ziyade toplumsal hareketlere uygun olan liderlik vasfı taşımasıdır. Çünkü bu lider konuşma, yazma gibi durumlarda diğer üyeleri etkilemeyi bilen kişidir.

Genellikle belirli koşulların ve ortamların (savaş, kriz, sosyal kargaşa) insanları olan karizmatik liderler, toplumda radikal yapısal değişikliklere yol açan birleşme, satın alma, küçülme ve ciddi belirsizlikler gibi süreçlerde kurtarıcı bir rol oynarlar. Bu bakımdan karizmatik liderler, diğer tarzlara sahip herhangi bir liderden çok daha fazla etkileme gücüne sahiptir. Çünkü eşsiz kişilikleri ve benzersiz davranış kalıpları ile çevrelerinde yüksek çekiciliğe sahip bir manyetik alan yaratırlar ve kendilerini genellikle olağanüstü bir amacı, hedefi ve kaderi olan insanlar olarak görürler. Bu nedenle, insanlar bu lidere sadece saygı duymak ve güvenmekle kalmaz, aynı zamanda

ona süper güçlü bir kahraman veya kurtarıcı olarak bağlanırlar. Bir bakıma bu liderleri karizmatik kılan, takipçileri, destekçileri ve çevrelerindeki kişilerdir.¹⁰⁰

Karizmatik liderin inandığı amaç, hedef ve değerlere yönelik tutku ya da hırs olarak tanımlanabilecek bir bağlılığı vardır. Bu adanmışlık diğer insanlar üzerinde olağanüstü bir etkiye sahiptir ve onları başarı odaklı, amaç ve kucaklayan insanlara dönüştürür.

Karizmatik liderler için saygı, güven ve sadakat esastır. Bu liderler, izleyicinin kendi kişiliğiyle çok güçlü bir şekilde özdeşleşmesini sağlar ve izleyici üzerinde yoğun duygusal izlenimler bırakırlar.¹⁰³ Etkilediği kurum, kuruluş, ekip, kuruluş vb. üyelerinin davranışlarının liderlerin kalitesi ve davranışları ile uyumlu olacağını bilirler.

Erdik ve ark. (2014) yaptıkları çalışmada karizmatik liderlerin özelliklerini;

- ✓ Üstün yeteneklere sahip olmak
- ✓ Fazla özgüven
- ✓ İnsanları etkileme ve hükmetme ihtiyacı
- ✓ İkna etme yeteneği
- ✓ Risk alabilme
- ✓ Amaç için kendini feda etme
- ✓ Vizyonu gerçekleştirme
- ✓ Aslarının fikirlerine önem verme
- ✓ Kriz durumlarında radikal çözümler üretebilme
- ✓ Yeteneklerinde süreklilik taşıması
- ✓ Üstün bir zekâyâ sahip olması, olarak sıralamıştır.¹⁰³

2.4.5.2. Etkileşimci liderlik

Etkileşimci liderler genel olarak rehber konumunda görülürler. Bu liderler zıt yönlü bireylerin¹⁸ ortak noktada buluşmalarını sağlayarak; hedeflenen amaçlar doğrultusunda bireyler arasında uygun iletişimin oluşumunu sağlarlar.

Ayrıca; problem çözme, uygun program geliştirme, çalışan bireylerin gelişimi gibi konularda yetenekleri olan (yönetici vasıflı-yöneticilik de yapabilecek) etkileşimci liderlerin; ihtiyaç durumunda gerekli kaynak bulma yetkinlikleri de vardır. Çalışanlarının iş veriminin arttırılmasını pekiştiren, onları başarıyla ödüllendiren etkileşimci liderlerin belirgin özelliklerinden biri de; mevcut yapıyı harekete

geçirmedeki yetenekleridir. Burada lider; astların görevlerini belirler, onları motive eder ve gerekli durumlarda üst-ast pozisyon değişimini ön görür. Ayrıca astlarından da etkilenecek deneyimlerden faydalanmaktan kaçınmaz.^{59,104}

2.4.5.3. Dönüşümsel liderlik

Dönüşümcü (Dönüşümsel) liderlik kavramı ilk olarak 1978 yılında James McGregor Burns tarafından incelendiği Bass ve Riggio (2006) çalışmalarında ifade edilmektedir. Burns dönüşümcü liderlik konusuna değinirken Weber'in karizmatik liderlik teorisinden etkilenecek incelemeler yaptığını dile getirmektedir,¹⁰⁵ (Akt: Temel 2016). Dönüşümcü liderlik görevleri ve hedefleri bakımından grubun farkındalıklarını arttıran, çalışan bireylerin kendileri ve grup gelişimi için çalışmaları gerektiği bilincini aşıl原因an üstün nitelikli bir liderliktir.²¹ Bu liderlik tarzını benimseyen birey etkileşimci ve karizmatik liderlik gibi sürekli yeniliği takip ederek^{18,21} çalışanlarının yenilenmesini sağlar. Çalışanlar arasında farkındalık yaratma, motivasyon sağlama ve onların bilgi-birikim, beceri ile yeteneklerini etkin kullanmalarına imkan vererek hedefe doğru ilerlemelerine önderlik eder. Dönüşümsel liderlikte astların ilgi, değer ve çıkarları, grubun ilgi, değer ve çıkarları ile değiştirilebilir. Burada liderler astlarla ilişkilerini iyi tutarlar ve örgütsel sorunları astlarıyla birlikte çözmeye gayret gösterirler. Buradaki bir diğer belirgin özellik de liderlerin uzun süreli amaçlar üzerinde yoğunlaşmaları, bu amaçlar doğrultusunda vizyon geliştirmeleridir.⁵⁹

Bu açıklamalar ışığında; dönüşümcü liderlik yaklaşımına göre lider, ekibin ihtiyaçlarını, inançlarını ve değerlerini değiştirebilen, organizasyon, değişim ve yenilenmeyi sağlayarak üstün performans elde edebilen kişidir. Çünkü lider kişi bu sürecini kullanarak ekibinin amaç ve değerlerini değiştirip şekillendirerek performansını arttırabiliyorsa dönüşümsel liderliğe sahip kişi demektir. Bu etkenlerin yanı sıra dönüşümcü lider sorumluluk, doğruluk, kararlılık sahibi; adalet, özgürlük, eşitlik gibi değerlere önem veren kişidir.

Dönüşümcü liderlikte önemli olan, geleceği düşünerek değişim yaratmaktır.⁸³ Bu bakımdan dönüşümcü liderler, başarılı bir ekip oluşturmak için liderin önce ekip dinamiklerini iyi anlaması gerekir. Ekip dinamiklerini iyi anlayan bir lider, ekibin her üyesinin vizyonu gerçekleştirmek için gerekli becerilere ve niteliklere sahip olmasını sağlayabilir. Bu amaçla ekip üyelerine sürekli geri bildirim verir, görüşlerini dinler, bireysel ve ekip performansını iyileştirmek için gerekli rehberliği sağlar. Bu bağlamda

sporda sporcu ve antrenör için performans önemli bir etken olduğundan dönüşümcü liderliğin (antrenör, takım kaptanı, oyuncu, sporcu) spor organizasyonlarında değerli bir unsur olacağı söylenebilir.

2.4.5.4. Etik liderlik

Etik liderlik, liderlerin iyi karaktere sahip olma ve kendisine bağlı grubun ihtiyaçlarını giderebilen kişi olarak tanımlanmaktadır.⁷⁶ İnsanlar gruplara önderlik edecek ve onları hedeflerine ulaştıracak, aynı zamanda gruplar halinde yaşayan sosyal varlıklar olan liderlere ihtiyaç duyarlar. Bu açıdan lider ve etik lider konumundaki kişilerin ister bir spor organizasyonunda olsun, ister herhangi bir iş ortamında olsun; hitap ettikleri bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilen ve amaca yönelik hedefleri gerçekleştirebilen kişiler oldukları söylenebilir. Hazar (2000), etik liderliğin belirli koşullar altında belirli kişisel ve grup hedeflerine ulaşmak için bir kişinin (liderin) başkalarının eylemlerini etkilediği ve yönlendirdiği bir süreç olduğunu belirtmektedir. Bu süreçte liderin rol davranışlarının, organizasyonun (sporcu grubunun) takip ettiği strateji ve taktiklerin, organizasyondaki görevlerin yerine getirilmesi ve uyarlanması yanı sıra izleyicilerin değer, davranış ve inançlarını etkilediğini vurgulamaktadır.⁸⁶

Yukarıdaki ifadeye paralel olarak spor etkinliklerinde de liderin davranışları ve izlediği stratejiler sporcular tarafından etik olarak doğru bir biçimde algılandığı ölçüde anlamlılık kazanmaktadır.

Etik liderliği spor ortamlarında düşündüğümüzde (özellikle müsabakalarda) rekabetin hâkim olduğu ve her takım lideri (antrenör, teknik adam, çalıştırıcı, takım kaptanı vb. ile bireysel sporlarda sporcunun kendisi ve antrenörü vb.) için verimlilik, kazanma, kaybetme, performans ve oyuncu kalitesi oldukça önemli olması varsayımından hareketle; başarı için lider kişinin grubun tüm üyelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerekmektedir. Müsabaka ortamlarında lider olan kişi, başarı için hedeflenen amaçların yerine getirilmesini sağlayan, uygun koşulları yerine getiren, oyuncularını yönlendiren, ekibini (malzemeci, yardımcı antrenör, psikolog, yardımcı eğitmen, diğer çalışanlar) koordine eden ve denetleyen kişidir. Bu yüzden gerek antrenmanlarda gerekse müsabaka ortamlarında etik liderlerle birlikte çalışanların (oyuncular ve diğer personeller) performansları da başarıda önemli rol oynamaktadır.

Bu bakımdan etik lider (antrenör, takım kaptanı, oyuncu vb.) yaptığı işte sorumluluğunu bilen ve neyin doğru, neyin yanlış, ne yapılması ve ne yapılmaması gerektiğini bilen kişidir.⁷⁶

2.4.5.5. Hizmetkâr liderlik

Hizmetkâr liderliğin ilk ve tek önceliği, takipçilerine "hizmet etmektir".¹⁰⁶ Bu anlamda hizmetkâr lider, takipçilerinin istek ve ihtiyaçlarını kendi istek ve ihtiyaçları önünde dikkate alarak hareket eder.¹⁵³ Bu düşünceyle şöhret, güç ve herhangi bir kişisel amaç peşinde değildir. Hizmetkâr lider, kararlarının takipçileri nasıl etkileyeceğini düşünür ve sorumlu davranır. Bu yüzden bu liderlik türü dışarıdan öğretilen bir yöntem değil, liderin içinden gelen bir duygunun sonucudur. Yani; dinlemek, empati kurmak, geliştirmek, farkında olmak, ikna etmek, ihtiyatlı olmak, sorumluluk almak ve gelişime liderlik etmek hizmetkâr liderliğin özellikleridir.

Hizmetkâr liderlik modelleri genel olarak değerlendirildiğinde liderin takipçilerinin mutluluğunu ve iyiliğini ön planda tuttuğunu görmek mümkündür. Bu davranış aynı zamanda dönüştürücü liderlik ve karizmatik liderlik özelliklerini de içerir. Hizmetkâr liderler, takipçilerinin başarılarına öncelik verirken, toplumun ve insanlığın mutluluğunu göz ardı etmezler. Başka bir deyişle, bir kazan-kazan stratejisi izlerler.

Her ne kadar günlük yaşamda hizmetkâr denildiğinde gündelikçi, bakıcı gibi hergün erkenden kalkarak işine giden ve temizlik, bakıcılık gibi işleri belirli bir ücret karşılığında yapan kişiler akla gelse de ve bu görüş basit bir davranış eğilimi olarak görülse de bu doğru değildir.¹⁰⁶ Çünkü hizmetkarlık aslında hayatta kalmanın nedeni ve her canlının en önemli görevlerinden biridir. Her canlının hayatta kalmak için bir amacı vardır. Örneğin, geceler bile günün anlamlı olmasını sağlamak ve günün hizmetinde olmak için vardır. Bu hizmetkârlık anlayışı insanlar için de geçerlidir. Şayet bu insanlar etkin lider olmak istiyorlarsa; başkalarını ortak bir hedef etrafında toplamak onlara rehberlik etmek ve hizmetçi olma potansiyellerini daha da geliştirmelidirler. Çünkü liderler, insanları yönlendirmeyi ve geliştirmeyi amaçlayan bilinçli faaliyetlerde buldukları için, insanlara hizmet etme sanatının farkındadırlar. Bu nedenle hizmetkarlık anlayışına sahip bir lider sevgiyi, hoşgörüyü, insani değerleri, değişimi ve dönüşümü esas alarak hizmetini sürdürür.¹⁰⁶

2.4.5.6. Stratejik liderlik

Stratejik liderliğin temeli 1960'ların başlarından 1970'lerin başlarına kadar büyük çaplı kurumların, kuruluşların karşı karşıya kaldıkları koşullar ve yönetsel davranışlar ile örgütsel çıktılarının temeline dayanarak ileriye dönük çözümler bulma temeline dayanmaktadır.¹⁰⁷ Ireland ve ark. (2005) yaptıkları araştırmada stratejik liderliği; geleceği görme, vizyon oluşturma, esneklik sağlama, stratejik düşünme ve kuruluşlar (kurum ve kuruluşlar) için yaşanabilir bir gelecek yaratacak değişiklikleri başlatmak için başkalarıyla işbirliği yapma yeteneği olarak tanımlamaktadır.¹⁰⁸

Stratejik liderliğin ortaya çıkmasında örgütler arasında rekabetin artması ve stratejik yönetimin hız kazanması yatmaktadır. Bu liderlik türü diğer liderlik türlerinden 2 şekilde ayrılmaktadır. Birincisi stratejik liderliğin sadece üst düzey yöneticilerle ilgili olması ikincisi; yöneticilerin sadece rutin görevlere değil, sembolik ve stratejik aktivitelere de odaklanmalarındadır. Bununla beraber stratejik liderlikte; stratejik davranış gözardı edilmemelidir. Çünkü stratejik davranış kavramsal beceriler gerektirdiğinden, genellikle organizasyonun üst düzey yöneticileri bu özelliğe sahip olmalıdır. Ancak bilindiği gibi strateji gizli kaldığı sürece bir strateji olarak kalacaktır. Açıklandıktan sonra stratejisini kaybedecek. Bu nedenle, stratejik liderlik işletmelerde kilit bir rol oynar. Yani stratejik liderler; stratejik karar verme, etkin iletişim, astlarını yönlendirme, risk alma, birlikte çalıştığı kişileri iyi tanıma, işletmenin iç avantajlarını iyi analiz etme, dış ortamdaki fırsatları ve tehditleri okuma gibi özelliklere sahip olmalıdır. Bu bağlamda stratejik bir liderin sahip olması gereken özellikler şu şekilde ifade edilmektedir:

- ✓ Geleceği görebilmek,
- ✓ Vizyon yaratabilmek,
- ✓ Esnek olabilmek,
- ✓ Belirsizliklerle baş edebilmek,
- ✓ Çalışanları güçlendirmek,
- ✓ Başkalarının duygu, düşünce ve davranışlarını anlamlı ve olumlu etkileyebilmek,
- ✓ İnsan kaynaklarını etkili yönetebilmek,
- ✓ Paydaşlarla iyi ilişkiler kurabilmek,
- ✓ Kendi değerler dizisi ve yeteneklerini sürekli sorgulamak ve geliştirebilmek,

- ✓ Çevresel koşullara uygun cesur kararlar alabilmek.

Stratejik liderlik, işletmelerin rekabet avantajı sağlayarak faaliyetlerini etkin ve verimli bir biçimde yürütmelerinde olanak sağladığından, organizasyonun değişen teknoloji ve çevre şartlarına göre gerekli değişiklikleri, dönüşümleri yapması açısından önemli bir liderlik modeli olduğu¹⁰⁸ söylenebilir.

2.4.5.7. Vizyoner liderlik

Kurum ve kuruluşların ileriye dönük hedeflerinin gerçekçi ve uygulanabilir bir şekilde ortaya konması olayına vizyon⁸³ denir. Vizyon kavramı, özellikle 1990'lardan beri yönetim literatüründe yaygın olarak kullanılmaktadır. Latince'de birden fazla anlamı olan videre filinden türetilen "visio" kelimesinin uyanık olma, anlama, kavrama ve hayalperest, etrafta dolaşan insanlar karşılığında kullanıldığı tespit edilmiştir.¹⁰⁹ Vizyon, kuruluşun misyonu, hedefleri ve hedefleri ile değerlerinin birleşimidir. Misyon, örgütün varlık sebebidir ve ona yön ve anlam vermek için belirlenmiş bir olgudur. Amaç, neye ulaşmak istediğimizi açıklar; amaç gelecekteki büyüme sürecine rehberlik etmeli ve ortak değerleri ortaya çıkarmalıdır. Değerler aynı zamanda amaca ulaşmada yöneticiler ve çalışanlar için neyin önemli olduğunu gösterir.¹¹⁰

Kurumlar ortaya koydukları vizyon doğrultusunda önce bir işin gidişatını ve önceliklerini belirler, sonra da kaydedilen ilerlemelerle ilgili amaçları karşılaştırılarak ne derece başarılı olduklarını analiz ederler. Bu yüzden ait olduğu gruba ileriye dönük hedefler belirleyen¹⁸ vizyoner liderler; kurumuna ve ekibine geleceğe yönelik bir vizyon belirleyerek hem önderlik ederler hem de doğru yolu göstermeye çalışırlar. Bu liderler rolünün önemli bir parçası olan vizyon (içerik) etrafında gelişir. Onlar için vizyonun içerikleri arasında, geleceğin yönü için bir yol haritası sağlamak, bu doğrultuda heyecan yaratmak, kaostan düzen yaratmak, kurumda güven oluşturmak ve başarı kriterleri sunmak önemli etkenler sayılmaktadır. Daha iyi bir gelecek öngörme sürecinde olan bu liderler, kendileri ve organizasyondaki diğerleri arasında bir bağ ve bir grup kimliği oluşturarak insanları birbirine bağlayan ve hayal etmelerine yardımcı olan kolektif bir hayal gücünü harekete geçirirler. Çünkü bir lider vizyonlarına ilham verirse, hayal güçlerine hitap ederse ve heyecan verici bir gelecek vaat ederse, organizasyondaki insanlar arasında bir tutku ve gurur duygusu yaratır ve onları daha büyük başarılarla götürebilir.^{110,112}

Vizyoner liderlerin en önemli özelliklerinden biri de yeni bilgilere açık olmalarıdır ve her yeni bilginin yeni açılımlar getireceğini, ayrıca bireylere yeni ufuklar kazandıracığını bilmektedirler.^{109,111} Vizyoner lider; grubundaki her bireyin ortaya bir şeyler koymasını ister ve deneme yapmasına imkân sağlar ancak; hedefe nasıl ulaşacağı konusunda yeterli bilgi vermez. Bireyin hedefe kendisinin ulaşmasını ister ve bu istekte ısrarcı olur. Ayrıca bu liderler yaptıkları işten kolay kolay vazgeçmezler ve bunun yanında grup üyelerini işin bitirilmesi noktasında ikna edebildikleri bilinmektedir. Çünkü vizyon sahibi liderler vizyonlarının, tutumlarının ve inançlarının içselleştirilmesini sağlarken aynı zamanda izleyicilerine saygı, hayranlık ve güven duygusunu güçlendirirler. Paylaşılan ve kabul gören bir vizyon, izleyicilerin liderlerine daha duygusal bir bağlılık göstermeleri açısından önem arz etmektedir.

2.4.5.8. Yapıya yönelik liderlik

Herhangi bir organizasyon veya işte, kuruluşların kendilerini ileriye götürecek ve dinamik dengelerini bugünden yarına taşıyacak iç mekanizmalar kurması gerekir. Bu dengeler, organizasyon içindeki unsurlarla uyumlu çalışarak sağlanabilir. Organizasyon içi çalışmalar ancak liderlik ve yapı uyumu ile yürütülebilir. Organizasyon yapısı, işletmenin stratejik kararlarının organizasyonel faaliyetlere yansıtıldığı uygulama alanı olduğundan, kurumsal stratejilerin uygulanmasındaki en önemli unsurun lider olduğu ve uygulamadaki en önemli öge olduğu tartışılmaktadır.¹¹⁴

Toplumun her alanında farklılıklar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar ve bu anlaşmazlıklar nedeniyle insanlar arasında çatışma görülmesi ve yaşanması kaçınılmazdır.¹¹³ Bilindiği gibi liderlik, her halükarda hedefe ulaşmak için kişi veya grubun faaliyetlerini etkileyen, yönlendiren ve kontrol eden; aynı zamanda grubun devam etmesi için grup üyelerini bir araya getirme süreci olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁴ Bu süreç, herhangi bir kurum veya kuruluş üzerinde de etkili olabilir. Yapıyı oluşturan bireylerin yapısal özellikleri, yapısal kültürü gibi faktörler, bir kurumun yapısına yönelik liderlik tarzını (yapısı için hedeflerine ulaşmada) etkiler.^{113,114} Kurum ve kuruluşların geleneksel liderlik tarzlarıyla çalışmalarına devam etmelerinin güç olduğu günümüz koşullarında, gelişimi ve değişimi yönlendirebilecek modern lider/liderlik yaklaşımlarına gereksinimin hızla arttığı anlaşılmaktadır.¹¹⁴ Bu açıdan örgütlerde yapıya dayalı liderlik anlayışında iletişim ve dayanışma önemlidir. Kurumun lideri, karar verme aşamasında alt kademelerin de görüşlerine başvurarak işletmenin başarılı organizasyon/organizasyonlar

gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. İşletmenin başarılı olmasında lider ile beraber, çevresel etkenler, stratejiler, organizasyonun büyüklüğü ile liderlik tarzları arasındaki ilişki dikkat çekmekte; kurumsal yapıların liderlik özelliklerine göre tasarlandığı ve kurumların yapısal durumlarının bu etkenlerden etkilendiği görülmektedir.¹¹⁴

Bu nedenle bir kuruluşun yapısal liderlik tarzı ve uygun yapısal tasarımı işletmenin başarısı için kritik öneme sahip olmakla birlikte kurum içinde danışma ve katılım ortamı sağlanmalıdır.

2.4.5.9. İnsana yönelik liderlik

Liderlik, işletme ve çalışanları için en iyisini elde etmek amacıyla hayal edilmesi ve denenmesi gereken bir tür beceridir. Bu durumda liderin bireysel ve takım hedeflerini birleştirerek takım ruhu oluşturması çok önemlidir.

Liderler, grupların veya kuruluşların hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmada birçok rol oynarlar. Bu rollerin ilkinde, lider esas olarak görevin tamamlanmasına bağlı olarak insan davranışını koordine etmekten sorumludur. İkincisi, çevresel koşullar sürekli değiştiği için liderin rolü, koşulları dikkate alarak adaptasyon ve adaptasyon arasında bir denge sağlamaktır. Liderler için üçüncü durum, örgütün iç dinamiklerini dikkate almaktır. Bu durumda lider, farklı organizasyon birimleri arasında koordinasyonu sağlama, çatışmalarla ilgilenme ve böylece iç dengeyi kurma rolünü üstlenir.¹¹⁵

Bu açıdan Theodore (1981) araştırmasında; insana yönelik liderlerin şu özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir: “*Fikir birliğine varma, belirsizliğe tahammül etme, temsil ve ikna etme, yapıyı harekete geçirme, katılımı sağlama, izleyiciye bakma ve üstleri etkilemedir*”. Bu özelliklerin liderin görevlere ve personele yönelik liderlik tarzıyla ilişkili olduğu görülmektedir.¹¹⁶

Bu liderlik tarzında diğer bir özelliği de, izleyicinin istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktır. Her ne kadar planlama ve organizasyon işlerinde zayıf olsalar da¹¹⁵ etkinlik içinde rahat ve arkadaşça bir ortam oluşturan bu tip liderler, iş ile ilgili girişimlerde çalışanlarının isteklerine karşı olumlu bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Çekmecelioğlu (2014) yaptığı araştırmasında; insana yönelik liderlerin başlıca özelliklerini şöyle belirtmektedir.

- ✓ İnsan ilişkilerine önem verir.

- ✓ Çalışanlarının ihtiyaçlarını bilir.
- ✓ Çalışanlarının ihtiyaçlarını karşılar.
- ✓ Çalışanlarının iş tatminini artırır.
- ✓ Her bir birey ile ayrı ayrı ilgilenir, bireysel farklılıklarını gözetir.
- ✓ Grup performansında öncü kişidir.¹¹⁵

2.4.6. Liderlik ve spor ilişkisi

Temelinde kişilerarası ilişkiler olan liderlik, belirlenmiş hedeflere doğru bireyleri ve grupları etkileyerek davranışları düzenleyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸⁶ Sportif aktiviteler bireysel ve grup (takım) halinde yapıldığından, spor disiplini liderlik geniş bir kavram olup, antrenör, koç, takım kaptanı hatta bireysel sporla uğraşan her bir kişinin aynı zamanda bir lider olduğunu öngörür.

Spor müsabakalarında, gerginliği, gerilimi ortadan kaldırmak ve rekabeti önlemek amacı ile uyumlu tüm davranışları kontrol etmek için ciddi bir lidere (yönetmen) gereksinim vardır.⁴⁵ Çünkü bir aktivitenin yönetimi ve başarısı için lider gerekli olduğundan sportif amaçlı her faaliyette her zaman bir lidere ihtiyaç duyulmaktadır.

Spor alanında lider insan; ilke ve hedeflerinden sapmadan sürekli ilerlemeye, kendini ve sporcularını geliştirmeye çalışan kişi olarak bilinmektedir. Kendini yenilemeyen ve geliştirmeyen bir lider (antrenör, teknik adam, koç vb), lider olarak kalmaz.¹⁷

Bu bakımdan liderlik niteliklerine sahip antrenörler gözlerini her zaman sporculara açık tutar ve liderlik potansiyellerini keşfetmek için gelişimlerini takip ederler. Özellikle de takım sporlarında kaptan önder konumundadır. Ve saha içerisinde müsabakaların yönünün değişmesinde etkin rol alır. Çünkü saha kenarında antrenör, saha içinde de kaptan oyuncular üzerinde etkin bir konuma sahip kişilerdir.

2.5. Duygusal Zekâ ve Liderlik Davranışları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Son yıllarda duygusal zekâ ve liderlik davranışları üzerine gerek spor alanında gerekse diğer birçok kurumsal alanda çalışmalar yapılmaktadır. Araştırmanın önemi açısından yapılan butür çalışmalardan bahsetmekte fayda vardır. Acar (2001) tarafından “Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları İle İlişkisi” adlı çalışmada; banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması yapılmıştır. Araştırmada 48 bayan ve 133 erkek yönetici arasında yapılan

değerlendirme sonucunda duygusal zekâ ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulamamış ancak; belirlenen yaş gruplarının ortalamalarına bakıldığında, 30 yaşın altındaki yöneticilerin ortalamalarının diğer yaş grubundaki yöneticilerden daha düşük olduğu ve yaşları 51 üstü olan grubun diğerlerinden daha yüksek bir ortalamaya sahip olduklarını bulmuştur. Yöneticilerin çalışma sürelerine göre duygusal zekâlarında bir farklılık olmadığını ifade eden Acar, 5 yıldan az müdürlük yapan yöneticilerle 10 yıldan fazla yöneticilik yapan müdürlerin duygusal zekâ ortalamalarının birbirine yakın, 5 ile 10 yıl arasındaki müdürlük yapanların duygusal zekâ ortalamalarını daha düşük bulmuştur. Yazar ayrıca yöneticilerin toplam duygusal zekâsı ile insana yönelik liderlik davranışları arasındaki pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Burada liderlik davranışlarının insana yönelik liderlik davranışlarının yüksek oldukça duygusal zekânın artacağı kanaatine varılmıştır.⁸

Öğretim üyeleri ve yöneticiler arasında; “Duygusal Zekânın Dönüşümcü Liderlik Davranışı Üzerindeki Etkisi” adlı araştırmayı yapan Çakar (2002), duygusal zekâ boyutlarının toplam olarak, dönüşümcü liderlik boyutları üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Duygusal zekâ dönüşümcü liderliğin birbirleri ile etkileşimlerini karşılaştıran yazar, liderlik davranışı potansiyeli yüksek olan kişilerde duygusal zekâ boyutlarının dönüşümcü liderliği daha fazla etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Duygusal zekâsı yüksek kişilerin dönüşümsel liderlik sergilemesinin daha muhtemel olduğunu belirtmiştir.¹¹⁷

“Resim-İş Eğitimi Öğrencilerinde Duygusal Zekâ ve Yaratıcılık İlişkileri” adlı çalışmasıyla betimsel araştırma kalitesi ile sanat-işletme eğitimi öğrencilerinin duygusal zekâ ve yaratıcı düşünme yetenekleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlayan Bender (2006); öğrencilerin toplam duygusal zekâsı ile yaratıcı düşünceleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Yazar, bu araştırmanın sonuçları ile duygusal zekâ arttıkça yaratıcılığın arttığını ve yaratıcılıktaki toplam varyansın (değişkenliğin) % 7'sinin duygusal zekâ kaynaklı olduğunu vurgulamıştır.¹¹⁸

2007 yılında “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Duygusal Zeka ve Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri” adlı çalışmasıyla Turanlı, okul müdürlerinin kendilerini hizmet, iyimserlik, özgüven ve empati boyutlarında yeterli gördüklerini, öğretmenlerin ise müdürlerde olduğu gibi, sırasıyla, hizmet, iyimserlik, özgüven ve empati boyutlarında yeterli gördüklerini ifade etmiştir. Araştırmada ayrıca öğretmenlerin örgütsel farkındalık

ve çatışma yönetiminde müdürlerini ortalamanın üzerinde gördükleri ve okul müdürü ile öğretmenlerin duygusal zekâ iş doyumunu arasındaki ilişkiye en yoğun etkinin ilham veren liderlik olduğu belirtilmiştir. Denetleme alt boyutunda öğretmenlerin en yüksek iş doyumunun, müdürün ilham verici liderlik yeterliliğinden elde edildiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak yazar, öğretmenlerin en yüksek iş doyumunun, denetim alt boyutunda okul müdürünün ilham veren liderlik yeterliliğinden elde edildiğini; okul müdürlerinin duygusal zekâsının orta üstü bir düzeyde yeterli bulunduğunu ve orta düzeyde iş doyumunun sağlandığını belirtmiştir.⁶

2019 yılında Ankara’da faaliyet gösteren büyük ölçekli bir firmanın yönetim kadrosunda çalışan bireylerle “Duygusal Zekanın Koçluk Tarzı Liderlik Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmayı yapan Araz, duygusal zeka ve koçluk tarzı liderlik arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu, bunun yanında katılımcı bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve çalışma süresi gibi değişkenlerin duygusal zeka ve koç tarzı liderlik üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını tespit etmiştir.¹⁵¹

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez Örgütünde yönetsel görevi olan ve olmayan çalışanların algılarına göre yöneticilerinin liderlik tarzlarının örgütsel bağlılık üzerindeki etkisini araştıran Geri (2010), Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez Örgütünde görev alan 695 çalışan üzerinde ulaştığı çalışmanın sonucunda yöneticilerin kendi liderlik tarzlarını tanımlamaları ile çalışanların yöneticilerinin liderlik tarzlarını algılamaları arasında farklılıklar olduğunu, yöneticilerin liderlik tarzlarının örgütsel bağlılık üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.⁵

2011 yılında “Profesyonel Futbolcularda Duygusal Zekâ İle Örgütsel Bağlılık İlişkisi” adlı araştırma ile Adiloğulları; Türkiye Süper Liginde, Türkiye İkinci Lig A ve B kategorilerinde ve Türkiye Üçüncü Lig kategorisinde mücadele eden 25 takımdan toplam 401 profesyonel futbolcu üzerinde çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda profesyonel futbolcuların duygusal zekâ düzeyleri ile örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin kulüplerin lig düzeylerine göre anlamlı bir değişim gösterdiği ve futbol oynadıkları kulüplerin lig seviyesine göre örgütsel bağlılık seviyelerinin önemli bir farklılık göstermediğini vurgulamıştır.²

Çelik (2011) araştırmasında, 2010-2011 sezonunda Türkiye Basketbol Federasyonu'na bağlı ligde görev yapan antrenörlerin görev özelliklerinin belirlendiği karizmatik

liderlik, takım bütünlüğünün etkisini değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda basketbol başta olmak üzere diğer takım sporlarında görev yapan antrenörlerin liderlik yapılarının takımlarında iyi bir iklim yaratılmasına ve takımlarının bütünlüğünün sağlanmasına katkı sağlayabileceğini vurgulamıştır.¹²¹

Doğa sporlarının liderliğini yapan ve aynı zamanda arama kurtarma örgütlerindeki liderliği yürüten kişilerin, liderlik özelliklerine ve liderlik başarılarının spor ile ilişkisini araştıran Gürer, 2012 yılında Türkiye’de doğa sporlarında liderlik yapan, aktif ve en az 8 yıl deneyimli, afet durumunda ve dağlık arazilerde en az 50 operasyona katılmış, 9 kişi ile yaptığı nitel çalışma sonucunda; doğa sporlarında aktif olarak liderlik yapan ve aynı zamanda arama kurtarma örgütlerinde operasyonlarda liderlik yapan kişilerin, liderlik becerilerinden; özellikle karar verme, risk alma ve takım çalışmasının önemli beceriler olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca liderlikte, liderlik algısı, liderlik profilinin, amaç farkındalığının ve uzmanlığın önemli olduğunu belirtmiş, alanla ilgili olarak sportif, kişilik özellikleri ve birlikte çalışmaya yönelik becerilerin, liderlikle ilişkili olduğunu ifade etmiştir.¹²⁰

Başka bir çalışmada ise, Türkiye Güreş Birinci Ligi kulüplerindeki güreşçilerin algıladıkları antrenör davranışlarının, sporcuların güdülenmeleri ve özyeterlikleri ile olan ilişkisini belirlemeye yönelik 289 güreşçi ile araştırma yapan Sarı (2013), güreş stiline göre algılanan antrenör davranışlarını yaş, spor yaşı, antrenör ile çalışma zamanı arasında anlamlı bir fark bulurken; güdülenme ve özyeterlik için demografik özelliklere göre anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Buna göre elde edilen bulguların algılanan antrenör davranışlarının sporcuların güdülenmeleri ve özyeterlikleri ile ilişkili olduğunu ve bazı antrenör davranışlarının güdülenme ve özyeterliği açıkladığını ifade etmiştir.¹¹⁹

Kılınç (2013), nitel ve nicel veri toplama yöntemleriyle yaptığı araştırmasında yöneticilik görevinde yükselmiş kadın spor yöneticilerin; liderlik becerileri, algılanan engeller ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili görüşlerini değerlendirmiştir. Yazar, katılımcıların spor yöneticiliği alanında, kariyer ilerleme süreçlerinde, algıladıkları birçok bireysel, örgütsel ve toplumsal engelleri, liderlik becerileriyle aşabildiklerini ve bu kadın spor yöneticilerin, liderlik becerilerinin gelişmesinde, spor özgeçmişlerinin etkisi olduğunu ileri sürmüştür.⁶³

Azımkhani (2014) “Genç Ve Yetişkin Kayakçılarda Zihinsel Beceri Duygusal Zekâ Ve Yarışma Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında; genç ve yetişkin kayakçılarda zihinsel becerilerin artmasıyla kayakçılarda da duygusal zekânın arttığı ve zihinsel beceriler arttıkça rekabet kaygısının azalabildiğini belirtmiştir. Kayakçıların zihinsel becerilerinin artması ile bilişsel kaygı düzeylerinde düşüş olabileceğini de belirleyen yazar, sporcuların zor durumlarla başa çıkmak için genellikle hayal gücü veya zihinsel hazırlık yöntemlerini kullandıklarını vurgulamakta; ancak her sporcunun zihinsel beceri veya hayal gücünü kullandığının söylenemeyeceğini belirtmiştir.¹⁴

Tolukan (2014), Ankara ilinde merkezi ve yerel yönetimlere bağlı spor tesisleri ile özel spor işletmelerinde yönetici olan 293 kişiyle yaptığı çalışmada, farklı sektörlerdeki spor tesisi yöneticilerinin girişimcilik ve liderlik düzeylerini tespit etmiş ve bazı demografik değişkenler açısından da karşılaştırıp aralarındaki ilişkiyi belirlemiştir. Buna göre, spor yöneticilerinin genel olarak girişimcilik özelliklerinin yüksek düzeyde olduğu, liderlik özelliklerinin ise dönüşümcü liderliğin yüksek düzeyde, etkileşimci liderliğin ise orta düzeyde olduğunu vurgulamıştır. Burada bekâr, kadın ve genç yaş grubundaki yöneticilerin girişimcilik özelliklerinin diğer gruplara göre yüksek olduğunu ve buna ilaveten beden eğitimi ve sporla ilgili eğitim kurumlarından mezun olan yöneticilerin hem girişimcilik özelliklerinin diğer yöneticilerden daha yüksek olduğunu hem de dönüşümcü liderlik özelliklerinin yüksek olduğunu ifade etmiştir.⁹³

Benzer bir şekilde Gündoğdu (2014), spor teşkilatının üst seviyesinde görevli spor yöneticilerinin liderlik stilleri ile sporun yaygınlaştırılması arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik yaptığı çalışmada; spor teşkilatındaki spor yöneticilerinin çağdaş anlamda liderlik özelliklerine sahip olduklarını ve bu yöneticiler tarafından sporun yaygınlaştırılmasında merkezi teşkilatın önemli ve etkili olduğunu belirtmiş, buna ilaveten spor yöneticilerinin liderlik stilleri ile sporun yaygınlaştırılması arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.⁸⁸

Özdenk (2015), bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan sporcular ile spor yapmayan bireylerin duygusal zeka ve liderlik düzeyleri arasındaki farklılıkları incelediği çalışmasında, duygusal zekâ ve liderlik durumlarının sporculara oranla spor yapmayan bireylerin puanlarının daha yüksek düzeyde ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmiştir. Yazar, ilgili grupların cinsiyet, duygusal zeka ve liderlik düzeyleri açısından kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara göre

daha yüksek olduğunu, duygusal zeka ve liderlik düzeylerinde gruplar arasında yaşa göre anlamlı farklılıklar olduğunu belirtmiştir.¹⁶

“Spor Yöneticilerinin Liderlik Ve Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Örnekleme)” adlı çalışmasında Danacı (2015), İstanbul ilinde 36 amatör, 6 profesyonel kulüpten 205 yöneticiyle araştırma yapmıştır. Yapılan inceleme sonucunda liderlik ve duygusal zeka arasında olumlu, pozitif yönlü ancak düşük düzeyde ilişki olduğunu saptamıştır.¹⁵⁰

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma ile ilgili kullanılan materyal, metot ve yöntemlere ilişkin bilgi aktarımı yapılmıştır. Araştırma için başvurulan çalışma grubu başta olmak üzere; veri toplama araçları, güvenirlilik-geçerlilik çalışmaları, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve verilerin değerlendirilmesine ilişkin kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sakarya, Kocaeli, İstanbul, Bursa, Balıkesir ve Çanakkale illerinde çeşitli spor branşlarında (profesyonel ve amatör) faal olarak spor yapan 16 ve üstü yaşlarda olan takım sporcuları ve bireysel sporculardan oluşmaktadır. Araştırma grubu, gönüllülük esasına dayalı olarak takım sporlarından (Futbol, Basketbol, Hentbol, Voleybol, Hokey) 302 kişi, bireysel sporlardan (Atletizm, Tenis, Taekwondo, Güreş, Kick Boks-Karate, Badminton, Yüzme) 218 kişi olmak üzere toplamda 520 sporcudan oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma, Kişisel Bilgiler Formu ve 5’li Likert tipi iki ölçekten oluşmaktadır. Araştırmanın Kişisel Bilgiler Formu, katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan, araştırmacı tarafından ilgili literatür incelenerek hazırlanmış bir formdur.

Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgiler Formunun başında araştırmanın ne amaçla yapıldığı, anket formunun nasıl işaretleneceği ve işaretlenirken cevaplayıcının nelere dikkat etmesi gerektiği gibi bilgiler yer almaktadır. Çalışmada araştırma grubunun duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği” ve araştırma grubunun liderlik düzeylerini belirlemek amacıyla da “Liderlik Yönelim Ölçeği” uygulanmıştır. Kullanılan veri toplama araçları ile ilgili bilgilere ve yapılan incelemelere aşağıda yer verilmiştir.

Bar-On (1997) tarafından geliştirilen ve Acar (2001) tarafından yeniden düzenlenen Likert tipi “Bar-On EQ-i Duygusal Zekâ Ölçeği” orijinali 133 maddelik bir ölçektir. Fakat orijinal ölçekteki soru sayısının fazla olması nedeniyle, Acar (2001) tarafından ölçekteki hiçbir alt boyutta yer almayan ifadeler ile muğlâk, çift anlamlı ve benzer ifadeler belirlenerek ankette çıkarılmış ve 88 soruluk bir ölçek elde edilmiştir. Test,

1'den 5'e doğru artan derecelendirme ölçeğine göre sıralanan “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” cevap ifadelerini kapsamaktadır. Bu testin Türkçe dilsel eşdeğerlilik, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması Mumcuoğlu (2002) tarafından yüksek lisans tezi olarak yapılmıştır.

Araştırmanın diğer bölümünde Liderlik özelliklerini değerlendirmek amacıyla Bolman ve Terrence (1991) tarafından geliştirilmiş ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Dereli (2003) tarafından gerçekleştirilmiş “Liderlik Yönelimleri Anketi” yer almaktadır. Ölçekte toplam 32 ifade yer almakta ve ölçek insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik olmak üzere 4 temel liderlik özelliğini analiz etmektedir.

Çalışmada alan taraması kapsamında akademik amaçlı elektronik veri tabanlarından, konu ile ilgili yurt içinde tezlerden, yurt içi ve yurt dışında yapılan akademik çalışmalardan ve alanla ilgili kitaplardan faydalanılmıştır.

Şekil 1. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Ölçekler	Madde Sayısı	Tipi
Duygusal Zekâ Ölçeği	87	5’li Likert
Liderlik Yönelim Ölçeği	32	5’li Likert
Kişisel Bilgiler Formu	12	Çoktan seçmeli

3.3. Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlilik Analizleri

Genel güvenilirlik ve alt boyutların güvenilirliği için Cronbach’s Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Güvenirlilik; bir ölçme aracında (test) bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını, ele alınan oluşumu ölçmede türdeşliğini, yeterliliğini ortaya koyan bir kavramdır. Testlerin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş yöntemlere güvenilirlik analizi ve bu testte yer alan soruların irdelenmesine ise soru analizi (Item Analysis) denilmektedir. Güvenirliliğin incelenmesinde en yaygın kullanılan yöntem Cronbach’s Alpha Katsayısı’dır. Cronbach’s Alpha Katsayısı’nın değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme ölçütü şöyledir.¹²³

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir.

3.4. Duygusal Zekâ Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması

Duygusal Zekâ Ölçeği Acar (2001) den orijinal olarak alınarak uygulanmıştır. Duygusal zekâ ölçeğinin orijinal halinde 3, 6, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 21, 22, 24, 29, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 44, 47, 51, 56, 58, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 77, 79, 80, 82, 83, 85 ve 86 numaralı maddeler ters sorular olarak kullanılmıştır. Bu durum uzman görüşü de alınarak ölçeği kullanacağımız örneklem grubunda benzer uyuşumlar gösterdiğine karar verilerek değerlendirme programına aynen yansıtılmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlarda 1-5, 2-4, 3-3, 4-2 ve 5-1 olarak alınıp SPSS program değerlendirilmesinde uygulanmıştır.

Duygusal Zekâ Ölçeğinin güvenirlilik analizi şekil 2’de verilmiştir:

Şekil 2. Duygusal Zekâ Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Değeri

Cronbach’s Alpha	Soru Sayısı
0.93	87

Duygusal Zekâ ölçeğinin güvenilirliği % 93,3 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bunun yanında Duygusal Zekâ ölçeğinin alt faktörlerine ait güvenirlilik analizi şekil 3’de verilmiştir:

Şekil 3. Duygusal Zekâ Ölçeğine İlişkin Alt Boyutlar Güvenirlilik Değeri

BOYUTLAR	MADDELER	Cronbach's Alpha	Soru sayısı
Kişisel Farkındalık	2, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 35, 38, 39, 44, 47, 53, 55, 64, 69, 73, 84, 86	0.83	29
Kişiler Arası İlişkiler	16, 25, 30, 32, 34, 42, 43, 45, 46, 48, 49, 57, 59, 62, 67, 77, 79, 81	0.84	18
Şartlara ve Çevreye Uyum	1, 4, 12, 18, 23, 33, 50, 51, 52, 56, 58, 61, 71, 82, 87	0.61	15
Stres Yönetimi	3, 6, 11, 29, 36, 41, 63, 60, 66, 68, 70, 75, 80	0.67	13
Genel Ruh Hali	5, 31, 37, 40, 54, 65, 72, 74, 76, 78, 83, 85	0.76	12

* $P<0.05$

Duygusal Zekâ ölçeği alt boyutlarının güvenirlilik düzeyleri % 61 ile % 84 arasında değişmektedir.

3.5. Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeğinin Boyutları

Kişisel farkındalık boyutu: Kişisel farkındalık boyutu, kişinin özünü değerlendirmektedir. Alt boyutları bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, kararlılık, kendine saygı ve duygusal benlik bilinci oluşturmaktadır. Bu boyuttaki yüksek puan, bireyin duyguları ile temasta olduğunu, olumlu duygular beslediğini, kendinin yaşamında yaptığı şeylerle ilgili olumlu hissettiğini gösterir. Böyle insanlar duygularını ifade edebilirler. İnançlarını ve ideallerini dile getirirken güçlü, güvenli ve bağımsızdırlar.⁷⁶

Kişilerarası ilişkiler boyutu: Bu boyut kişilerarası beceri ve işlevleri ortaya çıkarır. Alt boyutlarını sosyal sorumluluk, kişilerarası ilişkiler ve empati oluşturmaktadır. Kişinin bu boyuttan aldığı yüksek puanlar kişinin iyi sosyal becerilere sahip, güvenilir ve sosyal bir birey olduğunu gösterir. Böyle insanlar diğer insanları anlar ve onlarla iyi geçinirler. Takım çalışmaları ve diğer insanlarla etkileşim gerektiren işlerde başarılı olurlar.⁷⁶

Şartlara ve çevreye uyum boyutu: Bu boyut kişinin başarı ile çevresel taleplerle baş edebilmek için problemleri durumu değerlendirerek nasıl üstesinden gelebileceğini ortaya çıkarır. Alt boyutlarını esneklik, gerçekçilik ve problem çözme oluşturmaktadır. Bu boyuttan alınan yüksek puanlar, kişiyi, esnek, gerçekçi, problemleri kavramada etkili ve onları çözümlenecek yolları bulmada yetenekli olarak tanımlar. Yüksek puanlar kişinin, gündelik zorluklarla ilgilenmek için iyi yollar bulduğunu gösterir.⁷⁶

Stres yönetimi boyutu: Bu boyut kişilerin kendilerini kaybetmeden ve psikolojik yıkımlar yaşamadan strese dayanıklılığını göstermektedir. Alt boyutlarını strese dayanıklılık ve dürtü oluşturmaktadır. Bu boyuttan yüksek puan alan kişiler, endişe artırıcı ve stresli görevleri idare edebilirler. Bu kişiler, çoğu zaman sakin, nadiren tepkisel davranırlar.⁷⁶

Genel ruh hali boyutu: Bu boyut yaşamdan zevk alma yeteneğinin olduğu kadar, yaşama bakış açısını ve hoşnutluk duygularını ölçer. Alt boyutlarını mutluluk ve iyimserlik oluşturmaktadır. Yüksek puanlar genellikle neşeli, olumlu, umut dolu ve yaşamdan zevk almasını bilen, iyimser bireyleri işaret eder. Kişilerarası etkileşimde temel bir unsur olmasının yanı sıra bu nitelik problem çözme ve stres yönetiminden etkili ve motive edici bir unsurdur.⁷⁶

Şekil 4. Duygusal Zekâ Ölçeği İçin Ortalama Puana Göre Tasnif Çizelgesi

Toplam Puan Aralığı	Sınıflandırıldığı Grup
1,00 – 1,80	Duygusal zekâ düzeyi çok düşük
1,81 – 2,60	Duygusal zekâ düzeyi düşük
2,61 – 3,40	Duygusal zekâ düzeyi orta
3,41 – 4,20	Duygusal zekâ düzeyi yüksek
4,21 – 5,00	Duygusal zekâ düzeyi çok yüksek

3.6. Liderlik Yönelimleri Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması

Liderlik özelliklerini değerlendirmek amacıyla katılımcıların ölçekte yer alan her ifadenin belirttiği davranışı sergileme sıklığını 5’li likert ölçeğinde değerlendirilmektedir. Değerlendirmeler “her zaman” seçeneğine 5, “hiçbir zaman” seçeneğine 1 puan verilerek gerçekleştirilmiştir. Buna göre ölçeğin boyutlarından alınan yüksek puan kişinin ilgili liderlik özelliğini her zaman sergilediğini; düşük puan ise hiç sergilemediğini ifade etmektedir. Yapılan faktör analizi sonucu, ölçeğin öngörüldüğü üzere dört boyuttan oluştuğunu doğrulamaktadır.¹²²

Ölçek İnsana Yönelik Liderlik, Yapıya Yönelik Liderlik, Dönüşümsel Liderlik ve Karizmatik Liderlik olmak üzere dört temel boyuttan ve 32 maddeden oluşmaktadır. Her bir boyutta 8’er madde yer almaktadır. Liderlik Yönelim Ölçeğinin alt boyutlarına ait güvenirlilik analizi şekil 5’te verilmiştir:

Şekil 5. Liderlik Yönelim Ölçeğine İlişkin Alt Boyutlar Güvenirlilik Değeri

BOYUTLAR	MADDELER	Cronbach's Alpha	Soru sayısı
İnsana Yönelik Liderlik	2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30	0.92	8
Yapıya Yönelik Liderlik	1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29	0.87	8
Dönüşümsel Liderlik	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31	0.85	8
Karizmatik Liderlik	4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32	0.90	8

*P<0.05

Liderlik yönelim ölçeğinin alt boyutlarının güvenirlilik düzeyleri % 85 ile % 92 arasında değişmektedir.

Araştırmamızda kullanılan Liderlik Yönelim Ölçeğinin güvenilirlik analizi yapılarak Cronbach’s Alpha değeri hesaplanmıştır. Liderlik Yönelim Ölçeğinin güvenilirliği ve iç tutarlılığı araştırmamızdaki veriler ile tekrar test edilmiştir. Yapılan bu hesaplamalar

sonucunda Cronbach Alpha katsayısı, anketin toplam boyutları için α 0,955 olarak bulunmuştur ve ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğu görülmüştür.

5'li Likert tipinde olan bu ölçekte toplam 32 ifade yer almaktadır. Her bir ifade “hiçbir zaman = 1”, “bazen = 2”, “nadiren = 3”, “sık sık = 4 ve “her zaman = 5” şeklinde yanıtlanarak puanlanmaktadır. Her bir boyuttan en az 8 puan, en fazla 40 puan alınabilmektedir.¹²²

Ölçeğin boyutlarından alınan yüksek puan kişinin ilgili liderlik özelliklerinin her zaman sergilediğini; düşük puan ise liderlik özelliklerini hiç sergilemediğini ifade etmektedir. Ülkemizde ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Dereli tarafından 2003 yılında ilkokul öğretmenleri ve müdürleri üzerinde gerçekleştirilmiştir.¹²²

Dereli'nin çalışmasında Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı ölçek alt boyutları için 0.84 ile 0.88 arasında bildirildi. Ölçeğin boyutları itibariyle Cronbach alpha değerleri incelendiğinde ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğu görülmektedir (>0.60). Dereli'nin çalışmasında ölçeğin boyutlarına ilişkin hesaplanan Cronbach alpha değerleri ise sırasıyla 0.87, 0.87, 0.84 ve 0.88 olarak raporlanmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerli ve güvenilir bir ölçek olması, kolay uygulanabilir ve anlaşılabilir¹²² olması katsayısı nedeniyle bu çalışmada kullanılmasına karar verilmiştir.

3.7. Verilerin Toplanması

Çalışmanın veri toplama safhasında sporcuların bir kısmına bizzat araştırmacı tarafından, araştırmacının ulaşamadığı sporcularda ise takımların teknik adamları, sporcuları ve yöneticileri aracılığıyla anketler uygulanmıştır.

Katılımcılara, araştırmanın bilimsel bir amaç niteliği taşıdığından; cevaplama samimi ve içten olmalarının, doğru bilgi vermelerinin son derece önemli olduğu sözlü ve yazılı olarak açıklanmıştır.

Çalışmada 800 sporcuya anket ulaştırılmıştır. Anket ulaştırılan 800 sporcudan 543'ü ankete cevap vermiştir. Ancak anket cevaplarına baktığımızda 23 anketin eksik doldurulduğu görülmüştür. Böylece değerlendimeye 520 anket alınmıştır.

3.8. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Duygusal Zekâ ve Liderlik Yönelim ölçekleri kullanılarak toplanan veriler istatistiksel paket programı SPSS 24 aracılığıyla analiz edilip sonuçlar yorumlanmıştır. Öncelikle (Kişisel Bilgi Formu) demografik bilgiler ve diğer grup sorulara ait fikir edinilmesini sağlamak amacıyla aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları içeren tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Katılımcı sporcuların duygusal zekâ boyutları ile liderlik boyutları arasındaki ilişkiyi, duygusal zekâ ve liderlik alt boyutlarının bazı demografik değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışmada faktör yüklerini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda alt problemlerin test edilmesinde kullanılan ölçme teknikleri, ölçme aracı kullanılarak hesaplanan puanının normal dağılıma uygunluk gösterip gösterme durumuna göre belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmede ölçme aracının normal dağılıma sahip olmadığı tespit edilmiş ve bu noktada non-parametrik testler kullanılmıştır. Bu bağlamda iki grup ortalamaları karşılaştırılırken Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla grup karşılaştırmalarında ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup arasında bulunan anlamlı farklılıkları bulmak için Tukey Post Host istatistiklerinden faydalanılmıştır.

Araştırmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile etki ise regresyon analizi ile yapılmıştır. Ölçekler arasındaki korelasyon ilişkisi şekil 6'daki kriterlere göre değerlendirilmiştir;

Şekil 6. Korelasyon İlişki Düzeyi Puan Aralıkları

r	İlişki Düzeyi
0.00 - 0.25	Çok Zayıf
0.26 - 0.49	Zayıf
0.50 - 0.69	Orta
0.70 - 0.89	Yüksek
0.90 - 1.00	Çok Yüksek

Elde edilen bulgular % 95 güven aralığında % 5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Ayrıca diğer kaynaklar (literatür) kullanılarak konuyla ilgili kapsamlı araştırma yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Demografik Göstergelere Ait Bulgular

Tablo 4.1.1 Katılımcı Sporcuların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Erkek	309	59.4	59.4	59.4
Kadın	211	40.6	40.6	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.1'e göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 59.4'ünün erkek, % 40.6'nın kadın olduğu tespit edilmiştir. Buradan cinsiyetlerine göre araştırma grubunun çoğunluğunu erkek sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.2 Katılımcı Sporcuların Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
16-19	179	34.4	34.4	34.4
20-23	143	27.5	27.5	61.9
24-27	101	19.4	19.4	81.3
28-31	65	12.5	12.5	93.8
32 ve üzeri	32	6.2	6.2	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.2'ye göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 34.4 ile 16-19 yaş arası, % 27.5 ile 20-23 yaş arası, % 19.4 ile 24-27 yaş arası, % 12.5 ile 28-31 yaş arası, % 6.2 ile 32 yaş ve üzeri sporcunun oluşturduğu tespit edilmiştir. Buradan yaşlarına göre araştırma grubunun çoğunluğunu 16-19 yaş arası sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.3 Katılımcı Sporcuların Medeni Hali Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni Hali	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Evli	132	25.4	25.4	25.4
Bekâr	388	74.6	74.6	74.6
Toplam	520	100.0	100.0	100.0

Tablo 4.1.3'e göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 25.4'nün evli, % 74.6'nın bekâr olduğu görülmektedir. Buradan medeni hali durumlarına göre araştırma grubunun çoğunluğunu bekâr sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.4. Katılımcı Sporcuların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
İlköğretim	22	4.2	4.2	4.2
Lise	199	38.3	38.3	42.5
Önlisans ve Lisans	265	51.0	51.0	93.5
Lisansüstü	34	6.5	6.5	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.4'e göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 4.2'nin ilköğretim, % 38.3'nün lise, % 51.0'nin önlisans ve lisans, % 6.5'nin lisansüstü, mezunu olduğu görülmektedir. Buradan eğitim durumlarına göre araştırma grubunun çoğunluğunu önlisans ve lisans mezunu sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.5. Katılımcı Sporcuların Yabancı Dil Bilme Durumlarına Göre Dağılımları

Yabancı Dil	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Evet	317	61.0	61.0	61.0
Hayır	203	39.0	39.0	39.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.5'e göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 61.0'nin yabancı dil bildiği, % 39.0'nun yabancı dil bilmediği görülmektedir. Araştırmada yabancı dil bilen sporcuların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.6. Katılımcı Sporcuların Yaşadığı Yer Durumlarına Göre Dağılımları

Yaşadığı Yer	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Büyükşehir	338	65.0	65.0	65.0
Şehir	168	32.3	32.3	97.3
İlçe vd.	14	2.7	2.7	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.6'ya göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 65.0'nin büyükşehirde, % 32.3'nün şehir merkezinde, % 2.7'nin ilçe vd. ikamet ettiği görülmektedir. Buradan yaşadıkları yer durumlarına göre katılımcı sporcuların çoğunluğunun büyükşehirde ikamet ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.1.7. Katılımcı Sporcuların Spor Branşlarına Göre Dağılımları

Spor Branşları	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Futbol	88	16.9	16.9	16.9
Basketbol	68	13.1	13.1	30.0
Voleybol	56	10.8	10.8	40.8
Hentbol	57	11.0	11.0	51.7
Hokey	33	6.3	6.3	58.1
Atletizm	36	6.9	6.9	65.0
Tenis	34	6.5	6.5	71.5
Taekwondo	31	6.0	6.0	77.5
Güreş	29	5.6	5.6	83.1
Kick boks-Karate	23	4.4	4.4	87.5
Badminton	25	4.8	4.8	92.3
Yüzme	40	7.7	7.7	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.7'ye göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 16.9'nun futbol, % 13.1'nin basketbol, % 10.8'nin voleybol, % 11.0'nin hentbol, % 6.3'nün hokey, % 6.9'nun atletizm, % 6.5'sinin tenis, % 6.0'nin taekwondo, % 5.6'nın güreş, % 4.4'nün kick boks-karate, % 4.8'nin badminton, % 7.7'nin yüzme sporlarıyla uğraştıkları görülmektedir. Buradan katılımcı sporcuların spor branşlarına göre çoğunluğunu futbol branşı ile uğraşan sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.8. Katılımcı Sporcuların Spor Branşı Seviyelerine Göre Dağılımları

Branş Seviyeleri	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Amatör	189	36.3	36.3	36.3
Profesyonel	331	63.7	63.7	63.7
Toplam	520	100.0	100.0	100.0

Tablo 4.1.8'e göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 36.3'nün amatör, % 63.7'nin profesyonel olarak sporla uğraştıkları görülmektedir. Araştırmada profesyonel sporcuların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.9. Katılımcı Sporcuların Uğraştıkları Spor Branşı Süresine Göre Dağılımları

Branş Süresi	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
0-3 yıl	86	16.5	16.5	16.5
4-6 yıl	111	21.3	21.3	37.9
7-9 yıl	158	30.4	30.4	68.3
10-12 yıl	95	18.3	18.3	86.5
13-15	38	7.3	7.3	93.8
16 ve Üstü	32	6.2	6.2	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.9'a göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 16.5'nin 0-3 yıl arası, % 21.3'nün 4-6 yıl arası, % 30.4'nün 7-9 yıl arası, % 18.3'nün 10-12 yıl arası, % 7.3'nün

13-15 yıl arası ve % 6.2'nin 16 yıl ve üstü sürede sporla uğraştıkları görülmektedir. Buradan sporcuların uğraştıkları spor branşı süresine göre dağılımlarına bakıldığında çoğunluğun 7-9 yıl arası grubun oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.10. Katılımcı Sporcuların Spor Branşı Kazanç Durumuna Göre Dağılımları

Kazanç Durumu	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Evet	229	44.0	44.0	44.0
Hayır	291	56.0	56.0	56.0
Toplam	520	100.0	100.0	100.0

Tablo 4.1.10 incelendiğinde sporculara “bu spordan elde ettiğiniz kazancı yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların sayısal değerleri verilmiştir. Buna göre; katılımcı sporcuların ilgili soruya verdiklerin cevabın % 44.0 ile “evet”, % 56.0 ile “hayır” olduğu görüldüğü görülmüştür. Sporcuların kazanç durumlarından çoğunluğunun memnun olmadıkları görülmüştür.

Tablo 4.1.11. Katılımcı Sporcuların Sigara İçip İçmeme Durumuna Göre Dağılımları

Sigara İçmesi	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam
Evet	94	18.1	18.1	18.1
Hayır	426	81.9	81.9	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.11'e göre araştırmaya katılan sporcuların % 18.1'nin sigara kullandığı, % 81.9'nun sigara kullanmadığı görülmektedir. Sigara içmeyen sporcuların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.12. Katılımcı Sporcuların Günlük Uyku Süresi Durumuna Göre Dağılımları

Günlük Uyku Süresi	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam
0-6 saat	67	12.9	12.9	12.9
7-9 saat	326	62.7	62.7	75.6
10-12 saat	122	23.5	23.5	99.0
13 saat ve üstü	5	0.9	0.9	100.0
Toplam	520	100.0	100.0	

Tablo 4.1.12'ye göre araştırma grubuna katılan sporcuların % 12.9'nun günlük 0-6 saat arası, % 62.7'nin 7-9 saat arası, % 23.5'nin 10-12 saat arası, % 0.9'nun 13 ve üstü süre uyudukları görülmektedir. Buradan sporcuların günlük uyuma süresine göre dağılımlarına bakıldığında çoğunluğun 7-9 saat arası grubun oluşturduğu görülmektedir.

4.2. Duygusal Zekâ Algısına Ait Betimsel İstatistikler

Tablo 4.2.1. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısına İlişkin Görüşlerin Betimsel İstatistik Ortalamaları

Betimsel İstatistik			
Betimleme Örnekleri	$\bar{X}$	Ss	N
Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım.	4.804	0.497	520
Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım.	4.771	0.434	520
İyi ve kötü yanlarıma baktığım zaman kendimi iyi hissederim.	4.765	0.495	520
Kendimi kötü hissettiğimde beni neyin üzdüğünü bilirim.	4.723	0.505	520
Biriyle aynı fikirde olmadığımda bunu ona söyleyebilirim.	4.704	0.478	520
Başkalarına neler olduğunu önemserim.	4.604	0.727	520
Başka insanlara saygı duyarım	4.587	0.755	520
Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamayı isterim.	4.579	0.764	520
İnsanlara yardım etmekten hoşlanırım.	4.554	0.800	520
Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler.	4.546	0.829	520
Başkalarına kızdığımda bunu onlara söyleyebilirim.	4.529	0.503	520
Diğer insanların duygularını incitmemeye özen gösteririm.	4.529	0.828	520
Hafta sonlarını ve tatilleri severim.	4.529	0.888	520
Başkalarıyla iyi ilişkiler kurarım.	4.521	0.773	520
Kolayca arkadaş edinebilirim.	4.521	0.897	520
İnsanlara ne düşündüğümü kolayca söyleyebilirim.	4.510	0.805	520
Aynı anda başka bir yerde bulunmak zorunda olsam da ağlayan bir çocuğun anne ve babasını bulmasına yardım ederim.	4.510	0.847	520
İlgimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım.	4.508	0.800	520
İnsanlar benim sosyal olduğumu düşünürler.	4.504	0.800	520
Kurallara uyan bir vatandaş olmak çok önemlidir	4.489	0.780	520
Gülümsemek benim için zordur.	4.465	0.875	520
Sahip olduğum kişilik tarzından memnunum.	4.439	0.954	520
Derin duygularımı başkaları ile kolayca paylaşamam.	4.419	0.583	520
Haklarımı savunamam.	4.415	0.980	520
Yeni şeylere başlamak benim için zordur.	4.414	0.891	520
Oldukça neşeli bir insanımdır.	4.389	0.860	520
Bir problemi çözerken her bir olasılığı inceler daha sonra en iyisine karar veririm.	4.331	0.717	520
Kendimi takdir ederim.	4.315	0.793	520
Yapacaklarımın bana sık sık söylendiği bir işte çalışmayı tercih ederim.	4.281	0.947	520
Neler hissettiğimi bilirim.	4.273	0.792	520
Yakın ilişkilerim benim ve arkadaşlarım için çok önemlidir	4.242	0.893	520
Çok zor durumların üstesinden geleceğime inanıyorum.	4.214	0.877	520
Benimle birlikte olmak eğlencelidir.	4.208	0.832	520
Uygun bir zamanda negatif duygularıyla yüzleşir onları gözden geçiririm.	4.160	0.860	520
İstedğim zaman “hayır” demek benim için zordur.	4.160	0.867	520
Zor şartlarda serinkanlılığımı nasıl koruyacağımı bilirim.	4.156	0.940	520
Çevremdekilerle iyi geçinemem.	4.135	0.827	520
Duygularımı göstermek benim için oldukça kolaydır.	4.006	0.859	520
İşler gittikçe zorlaşsa da genellikle devam etmek için motivasyonum vardır	3.994	0.942	520

Betimleme Örnekleri	$\bar{X}$	Ss	N
Duyularımı tanımlamak benim için zordur.	3.994	0.955	520
Öfkemi kontrol etmem zordur.	3.971	0.960	520
Doğrudan ifade etmeseler de başkalarının duygularını çok iyi anlarım.	3.931	0.924	520
Bir liderden çok takipçiyimdir.	3.900	0.950	520
Bir problemle karşılaştığımda önce durur ve düşünürüm.	3.854	0.998	520
Yeni bir şeylere başlamadan önce genellikle başarısız olacağım hissine kapılırım.	3.848	1.008	520
Hayatımdan memnunum	3.829	0.707	520
Yeni şartlara ayak uydurmak benim için kolaydır.	3.802	1.034	520
Endişemi kontrol etmemin zor olduğunu biliyorum.	3.760	0.992	520
Tam olarak hangi konularda iyi olduğumu bilmiyorum.	3.642	0.961	520
Son birkaç yılda çok az başarı elde ettim.	3.615	0.693	520
Bazı şeyler hakkında fikrimi değiştirmem zordur.	3.608	0.737	520
Eski alışkanlıklarımı değiştirebilirim.	3.562	0.602	520
Sabırsız bir insanım.	3.542	0.757	520
Hayattan zevk almıyorum.	3.525	0.745	520
Can sıkıcı problemlerle nasıl baş edebileceğimi bilirim.	3.481	1.305	520
Çok sinirlenmeden stresle baş edebilirim.	3.481	0.699	520
Üzücü olaylarla yüz yüze gelmek benim için zordur.	3.256	0.525	520
Hayallerimden çok çabuk sıyrılabilir ve o anki durumun gerçekliğine kolayca dönebilirim.	3.239	0.655	520
Fiziksel görüntümden memnunum.	3.233	1.030	520
Hayal ve fantezilerime kendimi kaptırırım.	3.158	0.784	520
Tarzımı değiştirmem zordur.	3.039	0.607	520
Başkalarının duygusal ihtiyaçlarını kolaylıkla fark ederim.	2.996	0.657	520
Endişeliyimdir.	2.937	1.597	520
Problemlerin çözümüne ilişkin farklı çözüm yolları düşünmeye çalışınca genellikle tıkanır kalırım.	2.894	1.267	520
Çok fazla strese dayanamam.	2.864	0.926	520
Düşünmeden hareket edişim problemler yaratır.	2.806	0.804	520
Huysuz bir insanımdır	2.762	0.640	520
Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir.	2.760	0.635	520
Kendimi olduğum gibi kabul etmek bana zor geliyor.	2.650	0.948	520
Fanteziler ya da hayaller kurmadan her şeyi gerçekte olduğu gibi görmeye çalışırım.	2.631	0.951	520
Kendimi çok sık kötü hissederim.	2.617	0.738	520
Acı çeken insanların farkına varamam.	2.615	0.709	520
Konuşmaya başlayınca zor susarım	2.614	0.752	520
Başkaları ile çalışırken kendi fikirlerimden çok onlarınkine güvenirim.	2.594	0.728	520
Başkaları benim iddiasız biri olduğumu düşünürler.	2.560	0.972	520
Kendi başıma karar veremem	2.550	1.032	520
Genellikle en iyisini ümit ederim	2.514	1.341	520
Sevgimi belli edemem.	2.481	0.671	520
Hayatta neler yapmak istediğime dair kesin bir fikrim yok.	2.458	1.457	520
Zaman zaman ortaya çıkan tersliklere rağmen genellikle işlerin düzeleceğine inanırım.	2.365	0.625	520
Başkalarına göre bana güvenmek zordur.	2.137	1.014	520
Eğer yasaları çiğnemem gerekirse bunu yaparım.	1.965	0.961	520
İnsanlarla tartışırken bana sesimi alçaltmamı söylerler.	1.873	0.943	520
Abartmayı severim	1.819	0.832	520

Betimleme Örnekleri	$\bar{X}$	Ss	N
Başkalarının bana ihtiyaç duymalarından çok ben başkalarına ihtiyaç duyarım.	1.752	0.756	520
Çoğu durumda kendimden eminimdir.	1.606	0.573	520
Zorluklarla baş edebilme yaklaşımım adım adım ilerlemektir.	1.504	0.527	520
Ortalama	3.625	0.830	

Tablo 4.2.1'ye göre katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik genel ortalaması [$\bar{X} = 3.625$] standart sapması Ss=0.830 olduğu görülmüştür. Buna göre; katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısının “katılıyorum” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan katılımcılar; “Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım [$\bar{X}=4.804$; Ss=0.497]”, “ Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım. [$\bar{X}=4.771$; Ss=0.434]”, “İyi ve kötü yanlarıma baktığım zaman kendimi iyi hissederim. [$\bar{X}=4.765$; Ss=0.495]” en yüksek düzeyde “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yine katılımcılar;

Bununla beraber en homojen değerlendirme “Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım.” (Ss=0.434); en heterojen değerlendirme ise “Endişeliyimdir.” (Ss=1.597) boyutlarında gerçekleşmiştir.

4.3. Duygusal Zekâ Algısına Göre Demografik Bilgilere Ait İstatistikler

Tablo 4.3.1. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	Rank			Test İstatistik			
		N	Ortalama Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Erkek	309	265.61	82073.50	31020.500	53386.500	-.939	.348
	Kadın	211	253.02	53386.50				
Kişiler Arası İlişkiler	Erkek	309	268.92	83095.00	29999.000	52365.000	-1.550	.121
	Kadın	211	248.18	52365.00				
Kişisel Farkındalık	Erkek	309	263.27	81350.00	31744.000	54110.000	-.509	.611
	Kadın	211	256.45	54110.00				
Şartlara Uyum	Erkek	309	262.64	81157.00	31937.000	54303.000	-.396	.692
	Kadın	211	257.36	54303.00				
Stres Yönetimi	Erkek	309	262.59	81139.00	31955.000	54321.000	-.384	.701
	Kadın	211	257.45	54321.00				
Genel Ruh Hali	Erkek	309	263.23	81338.00	31756.000	54122.000	-.504	.614
	Kadın	211	256.50	54122.00				

*P<0.05

Tablo 4.3.1'e göre,

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde cinsiyet ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde cinsiyet ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde cinsiyet ile duygusal zekâ, kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, şartlara uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali alt faktörler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.3.2. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Yabancı Dil	N	Rank		Test İstatistik			
			Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Evet	317	249.48	79085.00	28682.000	79085.000	-2.091	.037*
	Hayır	203	277.71	56375.00				
Kişiler Arası İlişkiler	Evet	317	249.42	79067.50	28664.500	79067.500	-2.106	.035*
	Hayır	203	277.80	56392.00				
Kişisel Farkındalık	Evet	317	249.15	78982.00	28579.000	78982.000	-2.154	.031*
	Hayır	203	278.22	56478.00				
Şartlara Uyum	Evet	317	251.94	79866.50	29463.500	79866.500	-1.631	.103
	Hayır	203	273.86	55593.50				
Stres Yönetimi	Evet	317	255.14	80878.50	30475.500	80878.500	-1.020	.308
	Hayır	203	268.87	54581.50				
Genel Ruh Hali	Evet	317	252.56	80062.00	29659.000	80062.000	-1.514	.130
	Hayır	203	272.90	55398.00				

*P<0.05

Tablo 4.3.2'ye göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik p=0.000<0.05 varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.037<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile duygusal zekâ ve alt faktörleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Buna göre sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik yabancı dil bilme ile alt faktörleri arasında “hayır” puanlarının (Rank=277.71) “evet” puanlarına göre (Rank=249.48) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde kişilerarası ilişkiler boyutu ile yabancı dil bilme açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde kişilerarası ilişkiler boyutu ile yabancı dil bilme açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik $p=0.000<0.05$ varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.035<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde kişilerarası ilişkiler boyutu ile yabancı dil bilme arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Buna göre sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik kişilerarası ilişkiler boyutu ile yabancı dil bilme arasında “hayır” puanlarının (Rank=277.80) “evet” puanlarına göre (Rank=249.42) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde kişisel farkındalık boyutu ile yabancı dil bilme açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde kişisel farkındalık boyutu ile yabancı dil bilme açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik $p=0.000<0.05$ varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.031<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde kişisel farkındalık boyutu ile yabancı dil bilme arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Buna göre sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik yabancı dil bilme ile kişisel farkındalık boyutu arasında “hayır” puanlarının (Rank=278.22) “evet” puanlarına göre (Rank=249.15) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde şartlara uyum, stres yönetimi, genel ruh hali boyutları ile yabancı dil bilme açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde şartlara uyum, stres yönetimi, genel ruh hali boyutları ile yabancı dil bilme açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde şartlara uyum, stres yönetimi, genel ruh hali boyutları ile yabancı dil bilme değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. (p>0.005)

Tablo 4.3.3. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Seviyesi Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Spor Branşı Seviyesi	Rank		Test İstatistik				
		N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Amatör	189	251.31	47497.50	29542.500	47497.500	-1.054	.292
	Profesyonel	331	265.75	87962.50				
Kişiler Arası İlişkiler	Amatör	189	253.25	47864.00	29909.000	47864.000	-.834	.404
	Profesyonel	331	264.64	87596.00				
Kişisel Farkındalık	Amatör	189	259.66	49076.50	31121.500	49076.500	-.096	.924
	Profesyonel	331	260.98	86383.50				
Şartlara Uyum	Amatör	189	269.51	50937.50	29576.500	84522.500	-1.039	.299
	Profesyonel	331	255.35	84522.50				
Stres Yönetimi	Amatör	189	241.62	45666.00	27711.000	45666.000	-2.172	.030*
	Profesyonel	331	271.28	89794.00				
Genel Ruh Hali	Amatör	189	251.07	47453.00	29498.000	47453.000	-1.087	.277
	Profesyonel	331	265.88	88007.00				

*P<0.05

Tablo 4.3.3'e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde spor branşı seviyesi ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde spor branşı seviyesi ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde spor branşı seviyesi değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde stres yönetimi boyutu ile spor branşı seviyesi açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde stres yönetimi boyutu ile spor branşı seviyesi açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik $p=0.000<0.05$ varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.030<0.05 olduğundan dolayı H_1 hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde stres yönetimi boyutu ile spor branşı seviyesi arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Buna göre sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik stres yönetimi spor branşı seviyesi arasında “profesyonel” puanlarının (Rank=271.28) “amatör” puanlarına göre (Rank=241.62) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.3.4. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Kazanç Durumuna Göre Dağılım ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Rank			Test İstatistik				
	Spor Branşı Kazanç Durumu	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Evet	229	267.47	61250.00	31724.000	74210.000	-.938	.348
	Hayır	291	255.02	74210.00				
Kişiler Arası İlişkiler	Evet	229	268.53	61493.50	31480.500	73966.500	-1.084	.278
	Hayır	291	254.18	73966.50				
Kişisel Farkındalık	Evet	229	270.23	61883.50	31090.500	73576.500	-1.312	.190
	Hayır	291	252.84	73576.50				
Şartlara Uyum	Evet	229	261.50	59884.50	33089.500	75575.500	-.136	.892
	Hayır	291	259.71	75575.50				
Stres Yönetimi	Evet	229	266.06	60927.00	32047.000	74533.000	-.750	.453
	Hayır	291	256.13	74533.00				
Genel Ruh Hali	Evet	229	262.03	60004.00	32970.000	75456.000	-.207	.836
	Hayır	291	259.30	75456.00				

* $P<0.05$

Tablo 4.3.4’e göre:

H_0 : Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde spor branşı kazanç durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H_1 : Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde spor branşı kazanç durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde spor branşı kazanç durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.3.5. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Sigara İçip-İçmeme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Sigara İçip İçmeme	Rank			Test İstatistik			
		N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Evet	94	244.57	22990.00	18525.000	22990.000	-1.136	.256
	Hayır	426	264.01	112470.00				
Kişiler Arası İlişkiler	Evet	94	240.67	22623.00	18158.000	22623.000	-1.417	.156
	Hayır	426	264.88	112837.00				
Kişisel Farkındalık	Evet	94	260.57	24494.00	20015.000	110966.000	-.005	.996
	Hayır	426	260.48	110966.00				
Şartlara Uyum	Evet	94	228.16	21447.00	16982.000	21447.000	-2.318	.020*
	Hayır	426	267.64	114013.00				
Stres Yönetimi	Evet	94	248.36	23346.00	18881.000	23346.000	-.868	.385
	Hayır	426	263.18	112114.00				
Genel Ruh Hali	Evet	94	242.26	22772.00	18307.000	27772.000	-1.308	.191
	Hayır	426	264.53	112688.00				

*P<0.05

Tablo 4.3.5'e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde sigara içip-içmeme durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde sigara içip-içmeme durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde sigara içip-içmeme durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. (p>0.05)

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde şartlara uyum boyutu ile sigara içip-içmeme durumu açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde şartlara uyum boyutu ile sigara içip-içmeme durumu açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik p=0.000<0.05 varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.020<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde şartlara uyum boyutu ile sigara içip-içmeme durumu arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Buna göre sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik şartlara uyum boyutu ile sigara içip-içmeme durumu arasında “hayır” puanlarının (Rank=267.64) “evet” puanlarına göre (Rank=228.16) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.3.6. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Yaş Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				Anlamlılık
	Yaş	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	
Duygusal Zekâ	16-19	179	258.39	2.030	4	.730	-
	20-23	143	250.86				
	24-27	101	260.55				
	28-31	65	277.89				
	32 ve Üzeri	32	279.91				
Kişiler Arası İlişkiler	16-19	179	257.69	.830	4	.934	-
	20-23	143	255.24				
	24-27	101	266.22				
	28-31	65	272.63				
	32 ve Üzeri	32	257.05				
Kişisel Farkındalık	16-19	179	258.85	3.378	4	.497	-
	20-23	143	243.90				
	24-27	101	272.89				
	28-31	65	275.18				
	32 ve Üzeri	32	274.97				
Şartlara Uyum	16-19	179	253.00	4.032	4	.402	-
	20-23	143	266.97				
	24-27	101	260.45				
	28-31	65	283.99				
	32 ve Üzeri	32	225.98				
Stres Yönetimi	16-19	179	252.19	3.815	4	.432	-
	20-23	143	255.68				
	24-27	101	256.55				
	28-31	65	286.92				
	32 ve Üzeri	32	287.31				
Genel Ruh Hali	16-19	179	263.91	3.971	4	.410	-
	20-23	143	252.70				
	24-27	101	243.78				
	28-31	65	282.90				
	32 ve Üzeri	32	283.55				

*P<0.05

Tablo 4.3.6’a göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yaş durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yaş durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Sporcu katılımcıların yaş değişkenine göre duygusal zekâ süreci ortalamaları ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 4.3.7. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Medeni Hali Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Rank			Test İstatistik				
	Medeni Hali	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Evli	132	254,87	33643,00	24865,000	33643,000	-,498	,618
	Bekâr	388	262,41	101817,00				
Kişiler Arası İlişkiler	Evli	132	259,41	34241,50	25187,500	33965,500	-,283	,777
	Bekâr	388	260,87	101218,50				
Kişisel Farkındalık	Evli	132	257,31	33965,50	25463,500	34241,500	-,097	,923
	Bekâr	388	261,58	101494,50				
Şartlara Uyum	Evli	132	246,77	32573,00	23795,000	32573,000	-1,222	,222
	Bekâr	388	265,17	102887,00				
Stres Yönetimi	Evli	132	264,45	34907,00	25087,000	100553,000	-,350	,726
	Bekâr	388	259,16	100553,00				
Genel Ruh Hali	Evli	132	255,08	33671,00	24893,000	33671,000	-,482	,630
	Bekâr	388	262,34	101789,00				

*P<0.05

Tablo 4.3.7'ye göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde medeni hal durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde medeni hal durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde medeni hal durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 4.3.8. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank			İstatistikler			
	Eğitim Durumu	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	Sig.	Anlamlılık
Duygusal Zekâ	İlköğretim	22	263.57	1.711	4	.635	-
	Lise	199	257.18				
	Önlisans ve Lisans	265	254.42				
	Lisansüstü	34	292.07				
	Toplam	520					
	İlköğretim	22	240.14				
Kişiler Arası İlişkiler	Lise	199	259.84	3.751	4	.290	-
	Önlisans ve Lisans	265	252.81				
	Lisansüstü	34	306.34				
	Toplam	520					

Tablo 4.3.8.'in Devamı

	Eğitim Durumu	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	Sig.	Anlamlılık
Kişisel Farkındalık	İlköğretim	22	261.25				
	Lise	199	259.52				
	Önlisans ve Lisans	265	254.14	.865	4	.834	-
	Lisansüstü	34	280.34				
	Toplam	520					
Şartlara Uyum	İlköğretim	22	267.77				
	Lise	199	252.55				
	Önlisans ve Lisans	265	262.03	.624	4	.891	-
	Lisansüstü	34	251.16				
	Toplam	520					
Stres Yönetimi	İlköğretim	22	268.20				
	Lise	199	252.95				
	Önlisans ve Lisans	265	257.47	1.661	4	.646	-
	Lisansüstü	34	289.69				
	Toplam	520					
Genel Ruh hali	İlköğretim	22	253.48				
	Lise	199	262.75				
	Önlisans ve Lisans	265	252.12	1.445	4	.695	-
	Lisansüstü	34	282.57				
Toplam	520						

*P<0.05

Tablo 4.3.8'e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde eğitim durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde eğitim durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Sporcu katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre duygusal zekâ süreci ortalamaları ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 4.3.9. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Yaşadığı Yer Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				
	Yaşadığı Yer	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	Sig.	Anlamlılık
Duygusal Zekâ	Büyükşehir	338	255.73	1.005	3	.605	-
	Şehir	168	268.81				
	İlçe vd.	14	276.04				
	Toplam	520					
Kişiler Arası İlişkiler	Büyükşehir	338	251.58	3.499	3	.174	-
	Şehir	168	276.20				
	İlçe vd.	14	287.57				
	Toplam	520					
Kişisel Farkındalık	Büyükşehir	338	255.30	1.279	3	.528	-
	Şehir	168	269.04				
	İlçe vd.	14	283.54				
	Toplam	520					
Şartlara Uyum	Büyükşehir	338	256.14	2.737	3	.255	-
	Şehir	168	273.02				
	İlçe vd.	14	215.50				
	Toplam	520					
Stres Yönetimi	Büyükşehir	338	256.69	.633	3	.729	-
	Şehir	168	267.85				
	İlçe vd.	14	264.29				
	Toplam	520					
Genel Ruh Hali	Büyükşehir	338	258.74	.773	3	.679	-
	Şehir	168	261.22				
	İlçe	14	294.43				
	Toplam	520					

*P<0.05

Tablo 4.3.9'a göre;

H₀: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yaşadığı yer ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yaşadığı yer ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Sporcu katılımcıların yaşadığı yer değişkenine göre duygusal zekâ süreci ortalamaları ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.3.10. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşları Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Rank		İstatistikler					
Spor Branşları	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık	
Duygusal Zekâ	Futbol	88	264.75	18.509	11	.071	-
	Basketbol	68	277.15				
	Voleybol	56	283.75				
	Hentbol	57	256.54				
	Hokey	33	238.03				
	Atletizm	36	249.49				
	Tenis	34	285.24				
	Taekwondo	31	267.65				
	Güreş	29	227.47				
	Kick Boks-Karate	23	155.50				
	Badminton	25	248.58				
	Yüzme	40	289.60				
	Toplam	520					
	Kişilerarası İlişkiler	Futbol	88				
Basketbol		68	271.29				
Voleybol		56	268.80				
Hentbol		57	251.23				
Hokey		33	185.55				
Atletizm		36	231.11				
Tenis		34	298.76				
Taekwondo		31	289.56				
Güreş		29	223.12				
Kick Boks-Karate		23	158.85				
Badminton		25	303.64				
Yüzme		40	312.64				
Toplam		520					
Kişisel Farkındalık		Futbol	88	273.38	32.025	11	.001*
	Basketbol	68	275.91				
	Voleybol	56	283.98				
	Hentbol	57	233.98				
	Hokey	33	188.08				
	Atletizm	36	239.71				
	Tenis	34	298.76				
	Taekwondo	31	266.11				
	Güreş	29	241.05				
	Kick Boks-Karate	23	156.93				
	Badminton	25	277.86				
	Yüzme	40	307.99				
	Toplam	520					

Tablo 4.3.10. un Devamı

	Spor Branşı	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Şartlara Uyum	Futbol	88	260.16	22.555	11	.020*	Futbol>Kick-boks-Karate,
	Basketbol	68	255.75				Basketbol>Kick-boks-Karate,
	Voleybol	56	313.14				Voleybol>Futbol,
	Hentbol	57	244.34				Voleybol>Basketbol,
	Hokey	33	294.08				Voleybol>Hentbol,
	Atletizm	36	249.06				Voleybol>Atletizm,
	Tenis	34	252.78				Voleybol>Tenis,
	Taekwondo	31	278.13				Voleybol >Kick-boks-Karate,
	Güreş	29	287.84				Voleybol>Badminton,
	Kick Boks-Karate	23	166.11				Hentbol> Kick-boks-Karate,
	Badminton	25	215.18				Hokey> Kick-boks-Karate,
	Yüzme	40	256.91				Atletizm> Kick-boks-Karate,
	Toplam	520					Tenis> Kick-boks-Karate,
Stres Yönetimi	Futbol	88	270.93	10.602	11	.477	Tekwondo> Kick-boks-Karate,
	Basketbol	68	267.92				Güreş>Kick-boks-Karate,
	Voleybol	56	281.65				Yüzme>Kick-boks-Karate.
	Hentbol	57	251.04				
	Hokey	33	248.52				
	Atletizm	36	265.07				
	Tenis	34	278.97				
	Taekwondo	31	240.06				
	Güreş	29	259.50				
	Kick Boks-Karate	23	193.04				
	Badminton	25	218.62				
	Yüzme	40	280.43				
	Toplam	520					
Genel Ruh Hali	Futbol	88	255.86	9.658	11	.561	
	Basketbol	68	281.54				
	Voleybol	56	288.74				
	Hentbol	57	264.27				
	Hokey	33	263.23				
	Atletizm	36	243.08				
	Tenis	34	277.63				
	Taekwondo	31	258.69				
	Güreş	29	214.19				
	Kick Boks-Karate	23	240.65				
	Badminton	25	217.86				
	Yüzme	40	261.93				
	Toplam	520					

*P<0.05

Tablo 4.3.10'a göre:

H₀: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark vardır.

H₀: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında kişilerarası ilişkiler algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında kişilerarası ilişkiler algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark vardır.

Sig.=0.000<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Sporcu katılımcıların spor branşı değişkenine göre kişilerarası ilişkiler süreci ortalamaları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

H₀: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında kişisel farkındalık algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında kişisel farkındalık algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik p=0.000<0.05 varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.001<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Sporcu katılımcıların spor branşı değişkenine göre kişisel farkındalık süreci ortalamaları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

H₀: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında şartlara uyum algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında en az biri arasında şartlara uyum algısı değerlendirilmesi açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik p=0.000<0.05 varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.020<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Sporcu katılımcıların spor branşı değişkenine göre şartlara uyum ortalamaları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

H₀: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi ile stres yönetimi ve genel ruh hali açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların spor branşı ortalamalarında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi ile stres yönetimi ve genel ruh hali açısından anlamlı bir fark vardır.

Sig.= 0.477; 0.561>0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir.

Sporcu katılımcıların spor branşı değişkenine göre duygusal zekâ süreci ortalamaları ile stres yönetimi ve genel ruh hali alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.3.11. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				Anlamlılık
	Spor Branşı Süresi	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	
Duygusal Zekâ	0-3 yıl	86	252.02	3.683	5	.596	-
	4-6 yıl	111	251.17				
	7-9 yıl	158	267.40				
	10-12 yıl	95	258.05				
	13-15	38	297.34				
	16 ve Üstü	32	245.11				
Kişiler Arası İlişkiler	0-3 yıl	86	244.09	4.253	5	.514	-
	4-6 yıl	111	255.51				
	7-9 yıl	158	271.63				
	10-12 yıl	95	256.54				
	13-15	38	291.75				
	16 ve Üstü	32	241.61				
Kişisel Farkındalık	0-3 yıl	86	262.25	5.073	5	.407	-
	4-6 yıl	111	258.09				
	7-9 yıl	158	257.43				
	10-12 yıl	95	258.83				
	13-15	38	306.62				
	16 ve Üstü	32	229.48				
Şartlara Uyum	0-3 yıl	86	258.44	6.910	5	.227	-
	4-6 yıl	111	236.79				
	7-9 yıl	158	274.83				
	10-12 yıl	95	268.51				
	13-15	38	282.51				
	16 ve Üstü	32	227.61				
Stres Yönetimi	0-3 yıl	86	245.99	6.402	5	.269	-
	4-6 yıl	111	244.48				
	7-9 yıl	158	267.20				
	10-12 yıl	95	260.19				
	13-15	38	308.95				
	16 ve Üstü	32	265.39				
Genel Ruh Hali	0-3 yıl	86	255.52	2.407	5	.790	-
	4-6 yıl	111	252.19				
	7-9 yıl	158	269.02				
	10-12 yıl	95	253.42				
	13-15	38	286.12				
	16 ve Üstü	32	251.25				

*P<0.05

Tablo 4.3.11'e göre;

H₀: Katılımcı sporcuların spor branşı süresi ortalamalarında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların spor branşı süresi ortalamalarında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Sporcu katılımcıların spor branşı süresi değişkenine göre duygusal zekâ süreci ortalamaları ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.3.12. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Günlük Uyku Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				
	Uyku Süresi	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	Sig.	Anlamlılık
Duygusal Zekâ	0-6 Saat	67	234.20	2.420	3	.490	-
	7-9 Saat	326	262.52				
	10-12 Saat	122	267.75				
	13 Saat ve Üstü	5	250.00				
Kişiler Arası İlişkiler	0-6 Saat	67	237.25	2.932	3	.402	-
	7-9 Saat	326	262.59				
	10-12 Saat	122	267.96				
	13 Saat ve Üstü	5	187.25				
Kişisel Farkındalık	0-6 Saat	67	257.46	1.450	3	.694	-
	7-9 Saat	326	259.04				
	10-12 Saat	122	266.64				
	13 Saat ve Üstü	5	178.88				
Şartlara Uyum	0-6 Saat	67	231.04	3.453	3	.327	-
	7-9 Saat	326	261.18				
	10-12 Saat	122	271.85				
	13 Saat ve Üstü	5	287.63				
Stres Yönetimi	0-6 Saat	67	238.23	1.867	3	.601	-
	7-9 Saat	326	265.24				
	10-12 Saat	122	257.65				
	13 Saat ve Üstü	5	269.50				
Genel Ruh hali	0-6 Saat	67	226.60	4.015	3	.290	-
	7-9 Saat	326	263.85				
	10-12 Saat	122	267.07				
	13 Saat ve Üstü	5	290.00				

*P<0.05

Tablo 4.3.12'ye göre;

H₀: Katılımcı sporcuların uyku süresi ortalamalarında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların uyku süresi ortalamalarında Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesi ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Sporcu katılımcıların uyku süresi değişkenine göre duygusal zekâ süreci ortalamaları ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

4.4. Liderlik Algısına Ait Betimsel İstatistikler

Tablo 4.4.1. Liderlik Algısı Betimsel İstatistik Verileri

Liderlik Betimsel İstatistikleri			
Betimleme Örnekleri	X	Ss	N
Hayal gücüm kuvvetlidir ve yaratıcıyım	4.871	0.478	520
Katılımı destekleyen bir yöneticiyim	4.746	0.470	520
Kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim	4.569	0.726	520
İyi bir dinleyiciyim. Diğer insanların fikirlerine ve katkılarına genellikle açığım	4.562	0.737	520
Dikkatli planlamanın ve planlanan işlerin zamanında bitirilmesinin önemini vurgularım.	4.523	0.804	520
Tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açığım ve yardım ederim.	4.500	0.793	520
Diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösteririm	4.485	0.823	520
İyi yapılan işler konusunda insanları takdir ederim	4.483	0.611	520
Yeterli desteği sağlamak için kurum içi ve kurum dışı ilgi grupları (paydaşlar) ile koalisyonlar geliştiririm	4.435	0.660	520
Diğer insanları destekler ve onların sorunlarına karşı ilgi gösteririm	4.408	0.877	520
Problemlerin mantıklı çözümlene ve dikkatli düşünmeyle çözülebileceğine inanırım	4.379	0.675	520
Kurum içi anlaşmazlık ve çatışmaları önceden görür ve çözüme konusunda yılmadan çalışırım	4.333	0.715	520
İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim vardır	4.308	0.761	520
Detaya önem veririm	4.294	0.651	520
Sadakat ve şevk aşlarım	4.167	0.634	520
Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım	4.094	0.706	520
Ellerinden gelenin en iyisini yapmaları konusunda diğer insanlara ilham veririm	4.062	0.802	520
İkna kabiliyetim iyi ve etkileyiciyim	3.787	0.804	520
Açık ve ölçülebilir hedefler ortaya koyarım ve kişileri sonuçlarından sorumlu tutarım	3.773	0.772	520
Karizmatik bir insanımdır	3.664	1.243	520
Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşlarım	3.660	1.228	520
Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım	3.654	1.171	520
Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm	3.590	1.283	520
Net, akılcı politikalar, süreçler geliştirir ve uygularım	3.479	1.050	520
Etki ve güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim	3.429	1.051	520
Diğer insanlar için ilham kaynağıyım	3.404	1.019	520
Çevremdeki insanlar için kurumsal değer ve amaçları kişiliğinde yansıtan model/örnek bir yöneticiyim	3.287	0.999	520
Çatışma ve muhalefete rağmen başarıya ulaşıırım	3.173	0.872	520
Net bir kurumsal yapı ve kurumsal yapıda ast-üst hiyerarşisinin gerekliliğine inanırım	3.046	1.222	520
Karşıt görüşlere sahip insanları ikna etmede başarılı ve yetenekliyimdir.	2.844	0.919	520
Mevcut gerçeklerin ötesini görerek yeni ve heyecan verici fırsatlar yaratırım	2.817	1.272	520
Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim	2.052	0.941	520
ORTALAMA	3.902	0.868	

Tablo 4.4.1'e göre;

Sporcu katılımcıların liderlik algısına yönelik genel ortalaması $\bar{X} = 3.902$ standart sapması $Ss=0.868$ olduğu görülmüştür. Buna göre; katılımcı sporcuların liderlik algısının “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan katılımcılar; “Hayal gücüm kuvvetlidir ve yaratıcıyım [$\bar{X}=4.871$; $Ss=0.478$]”, “Katılımı destekleyen bir yöneticiyim. [$\bar{X}=4.746$; $Ss=0.470$]”, “Kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim. [$\bar{X}=4.569$; $Ss=0.726$]” en yüksek düzeyde “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yine katılımcılar;

Bununla beraber en homojen değerlendirme “Katılımı destekleyen bir yöneticiyim. ($Ss=0.470$) en heterojen değerlendirme ise “Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm.” ($Ss=1.283$) boyutlarında gerçekleşmiştir.

Tablo 4.4.2. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Liderlik	Erkek	309	262.44	81095.50	31998.500	54364.500	-.357	.721
	Kadın	211	257.65	54364.50				
İnsana Yönelik Liderlik	Erkek	309	257.86	79678.50	31783.500	79678.500	-.490	.624
	Kadın	211	264.37	55781.50				
Liderlik Yapıya Yönelik Liderlik	Erkek	309	262.89	81233.00	31861.000	54227.000	-.440	.660
	Kadın	211	257.00	54227.00				
Dönüşümsel Liderlik	Erkek	309	261.77	80887.50	32206.500	54572.500	-.236	.813
	Kadın	211	258.64	54572.50				
Karizmatik Liderlik	Erkek	309	261.92	80933.00	32161.000	54527.000	-.262	.794
	Kadın	211	258.42	54527.00				

* $P<0.05$

Tablo 4.4.2'ye göre:

H_0 : Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde cinsiyet değişkeni ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark yoktur.

H_1 : Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde cinsiyet değişkeni ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde cinsiyet değişkeni ile liderlik, insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik alt faktörler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.4.3. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının İlişkin Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Yabancı Dil Bilme		N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Liderlik	Evet	317	259.13	82144.00	31741.000	82144.000	-	.795
	Hayır	203	262.64	53316.00			.260	
İnsana Yönelik Liderlik	Evet	317	260.18	82478.00	32075.000	82478.000	-	.952
	Hayır	203	261.00	52982.00			.061	
Yapıya Yönelik Liderlik	Evet	317	258.50	81944.00	31541.000	81944.000	-	.703
	Hayır	203	263.63	53516.00			.381	
Dönüşümsel Liderlik	Evet	317	258.03	81796.50	31393.500	81796.500	-	.636
	Hayır	203	264.35	53663.50			.473	
Karizmatik Liderlik	Evet	317	258.56	81964.50	31561.500	81964.500	-	.712
	Hayır	203	263.52	53495.50			.369	

*P<0.05

Tablo 4.4.3'e göre H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile liderlik, insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik alt faktörler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.4.4. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Seviyesi Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		Rank			İstatistik			
Spor Branşı Seviyesi		N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Liderlik	Amatör	189	257.52	48671.50	30716.500	48671.500	-.342	.732
	Profesyonel	331	262.20	86788.50				
İnsana Yönelik Liderlik	Amatör	189	271.34	51283.00	29231.000	84177.000	-1.255	.210
	Profesyonel	331	254.31	84177.00				
Yapıya Yönelik Liderlik	Amatör	189	268.21	50692.50	29821.500	84767.500	-.887	.375
	Profesyonel	331	256.10	84767.50				
Dönüşümsel Liderlik	Amatör	189	251.49	47531.00	29576.000	47531.000	-1.046	.296
	Profesyonel	331	265.65	87929.00				
Karizmatik Liderlik	Amatör	189	246.95	46674.00	28719.000	46674.000	-1.559	.119
	Profesyonel	331	268.24	88786.00				

*P<0.05

Tablo 4.4.4'e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı seviyesi ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı seviyesi ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik $p=0.000<0.05$ varyanslar homojen değildir.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı seviyesi ile liderlik, insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik alt faktörler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.4.5. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Kazanç Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Spor Branşı Kazanç Durumu	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P	
Liderlik	Evet	229	262.26	60057.00	32917.000	75403.000	-.237	.813
	Hayır	291	259.12	75403.00				
İnsana Yönelik	Evet	229	255.21	58442.00	32107.000	58442.000	-.719	.472
Liderlik	Hayır	291	264.67	77018.00				
Yapıya Yönelik	Evet	229	254.09	58185.50	31850.500	58185.500	-.866	.386
Liderlik	Hayır	291	265.55	77274.50				
Dönüşümsel	Evet	229	265.51	60801.00	32173.000	74659.000	-.682	.495
Liderlik	Hayır	291	256.56	74659.00				
Karizmatik	Evet	229	271.02	62064.50	30909.500	73395.500	-1.422	.155
Liderlik	Hayır	291	252.22	73395.50				
	Toplam	520						

*P<0.05

Tablo 4.4.5'e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı kazanç durumu ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı kazanç durumu ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı kazanç durumu ile liderlik, insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik alt faktörler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.4.6. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Sigara İçip İçmeme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Sigara İçip İçmeme	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Liderlik	Evet	94	245.65	23091.50	18626.500	23091.500	-1.059	.290
	Hayır	426	263.78	112368.50				
İnsana Yönelik Liderlik	Evet	94	259.89	24430.00	19965.000	24430.000	-.044	.965
	Hayır	426	260.63	111030.00				
Yapıya Yönelik Liderlik	Evet	94	237.01	22278.50	17813.500	22278.500	-1.680	.093
	Hayır	426	265.68	113181.50				
Dönüşümsel Liderlik	Evet	94	278.84	26211.00	18298.000	109249.000	-1.323	.186
	Hayır	426	256.45	109249.00				
Karizmatik Liderlik	Evet	94	241.29	22681.00	18216.000	22681.000	-1.375	.169
	Hayır	426	264.74	112779.00				

*P<0.05

Tablo 4.4.6'ya göre H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde sigara içip içmeme durumu ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde sigara içip içmeme durumu ile alt faktörleri açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde sigara içip içmeme durumu ile liderlik, insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik alt faktörler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.4.7. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Yaş Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank			İstatistikler			
	Yaş	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Liderlik	16-19	179	267.40	3.063	4	.547	-
	20-23	143	246.48				
	24-27	101	258.80				
	28-31	65	259.41				
	32 ve Üzeri	32	292.16				
	Toplam	520					
İnsana Yönelik Liderlik	16-19	179	277.54	4.378	4	.357	-
	20-23	143	258.69				
	24-27	101	244.61				
	28-31	65	243.45				
	32 ve Üzeri	32	258.08				
	Toplam	520					
Yapıya Yönelik Liderlik	16-19	179	267.07	1.397	4	.845	-
	20-23	143	250.78				
	24-27	101	262.03				
	28-31	65	254.05				
	32 ve Üzeri	32	275.48				
	Toplam	520					

Tablo 4.4.7.’nin Devamı

	Yaş	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anamlılık
Dönüşümsel Liderlik	16-19	179	271.40	2.315	4	.678	-
	20-23	143	256.28				
	24-27	101	249.38				
	28-31	65	249.69				
	32 ve Üzeri	32	275.44				
	Toplam	520					
Karizmatik Liderlik	16-19	179	256.33	7.552	4	.109	-
	20-23	143	240.30				
	24-27	101	268.96				
	28-31	65	278.86				
	32 ve Üzeri	32	310.09				
	Toplam	520					

*P<0.05

Tablo 4.4.7’ye göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yaş durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yaş durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Sporcu katılımcıların yaş değişkenine göre Liderlik süreci ortalamaları ile insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik, karizmatik liderlik alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.4.8. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Medeni Hali Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		Rank			Test İstatistik			
	Medeni Hali	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Liderlik	Evli	132	253,98	33526,00	24748,000	33526,000	-,577	,564
	Bekâr	388	262,72	101934,00				
İnsana Yönelik Liderlik	Evli	132	253,66	33482,50	24704,500	33482,500	-,612	.541
	Bekâr	388	262,83	101977,50				
Yapıya Yönelik Liderlik	Evli	132	250,60	33079,50	24301,500	33079,500	-,879	.380
	Bekâr	388	263,87	102380,50				
Dönüşümsel Liderlik	Evli	132	244,71	32301,50	23795,000	32301,500	-1,415	.157
	Bekâr	388	265,87	103158,50				
Karizmatik Liderlik	Evli	132	268,14	35394,00	24600,000	100066,000	-,678	.498
	Bekâr	388	257,90	100066,00				

*P<0.05

Tablo 4.4.8’e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde medeni hal durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde medeni hal durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde medeni hal durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 4.4.9. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				
	Eğitim Durumu	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	Sig.	Anlamlılık
Liderlik	İlköğretim	22	271.20	.603	3	.896	-
	Lise	199	262.69				
	Önlisans ve Lisans	265	253.76				
	Lisansüstü	34	254.50				
İnsana Yönelik Liderlik	İlköğretim	22	256.48	4.821	3	.185	-
	Lise	199	267.83				
	Önlisans ve Lisans	265	246.25				
	Lisansüstü	34	299.09				
Yapıya Yönelik Liderlik	İlköğretim	22	268.86	.963	3	.810	-
	Lise	199	262.76				
	Önlisans ve Lisans	265	255.82				
	Lisansüstü	34	236.95				
Dönüşümsel Liderlik	İlköğretim	22	276.95	6.566	3	.087	-
	Lise	199	272.46				
	Önlisans ve Lisans	265	251.35				
	Lisansüstü	34	205.22				
Karizmatik Liderlik	İlköğretim	22	274.20	.915	3	.822	-
	Lise	199	253.21				
	Önlisans ve Lisans	265	258.25				
	Lisansüstü	34	276.34				
	Toplam	520					

*P<0.05

Tablo 4.4.9'a göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde eğitim durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde eğitim durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde eğitim durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 4.4.10. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Yaşadığı Yer Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				
	Yaşadığı Yer	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	Sig.	Anlamlılık
Liderlik	Büyükşehir	338	264.57	.859	2	.651	-
	Şehir	168	251.70				
	İlçe vd.	14	267.82				
	Toplam	520					
İnsana Yönelik Liderlik	Büyükşehir	338	265.29	3.277	2	.194	-
	Şehir	168	246.79				
	İlçe vd.	14	309.29				
	Toplam	520					
Yapıya Yönelik Liderlik	Büyükşehir	338	259.54	.072	2	.965	-
	Şehir	168	262.87				
	İlçe vd.	14	255.39				
	Toplam	520					
Dönüşümsel Liderlik	Büyükşehir	338	264.93	.915	2	.633	-
	Şehir	168	253.00				
	İlçe vd.	14	243.43				
	Toplam	520					
Karizmatik Liderlik	Büyükşehir	338	264.94	1.059	2	.589	-
	Şehir	168	250.79				
	İlçe vd.	14	269.86				
	Toplam	520					

*P<0.05

Tablo 4.4.10'a göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yaşadığı yer durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yaşadığı yer durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yaşadığı yer durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. (p>0.05)

Tablo 4.4.11. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank			İstatistik			
	Spor Branşı	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Liderlik	Futbol	88	257.10	8.650	11	.654	-
	Basketbol	68	281.33				
	Voleybol	56	249.20				
	Hentbol	57	278.49				
	Hokey	33	263.67				
	Atletizm	36	270.19				
	Tenis	34	245.60				
	Taekwondo	31	247.27				
	Güreş	29	283.36				
	Kick Boks-Karate	23	208.30				
	Badminton	25	221.14				
	Yüzme	40	272.38				
	Toplam	520					
İnsana Yönelik Liderlik	Futbol	88	245.46	31.568	11	.001*	Hentbol>Güreş Taekwondo>Futbol Taekwondo>Basketbol Taekwondo>Voleybol Taekwondo>Tenis Taekwondo>Güreş Taekwondo>Kick-Boks Karate Taekwondo>Badminton Yüzme>Futbol Yüzme>Voleybol Yüzme>Tenis Yüzme>Badminton
	Basketbol	68	240.25				
	Voleybol	56	242.61				
	Hentbol	57	293.57				
	Hokey	33	265.39				
	Atletizm	36	261.39				
	Tenis	34	311.94				
	Taekwondo	31	323.05				
	Güreş	29	213.00				
	Kick Boks-Karate	23	197.41				
	Badminton	25	203.24				
	Yüzme	40	315.40				
	Toplam	520					
Yapıya Yönelik Liderlik	Futbol	88	258.46	12.307	11	.341	-
	Basketbol	68	281.11				
	Voleybol	56	266.35				
	Hentbol	57	265.41				
	Hokey	33	268.74				
	Atletizm	36	242.65				
	Tenis	34	238.15				
	Taekwondo	31	247.76				
	Güreş	29	325.57				
	Kick Boks-Karate	23	227.48				
	Badminton	25	211.92				
	Yüzme	40	255.08				
	Toplam	520					

Tablo 4.4.11.'in devamı

Dönüşümsel Liderlik	Futbol	88	288.28						
	Basketbol	68	284.25						
	Voleybol	56	225.24					Futbol>Voleybol	
	Hentbol	57	260.11					Futbol>Tenis	
	Hokey	33	242.35					Basketbol>Tenis	
	Atletizm	36	303.17					Voleybol>Tenis	
	Tenis	34	190.65	23.454	11	.015*		Hentbol>Tenis	
	Taekwondo	31	234.68					Hokey>Tenis	
	Güreş	29	275.60					Atletizm>Tenis	
	Kick Boks- Karate	23	229.78					Taekwondo>Tenis	
	Badminton	25	233.38					Güreş>Tenis	
	Yüzme	40	288.56					Kick-Boks Karate>Tenis	
	Toplam	520						Badminton>Tenis	
	Karizmatik Liderlik	Futbol	88	250.02					
Basketbol		68	285.28						
Voleybol		56	260.71						
Hentbol		57	272.22						
Hokey		33	268.67						
Atletizm		36	277.32						
Tenis		34	259.63	7.991	11	.714			
Taekwondo		31	229.66						
Güreş		29	278.29						
Kick Boks- Karate		23	208.85						
Badminton		25	246.10						
Yüzme		40	253.00						
Toplam		520							

*P<0.05

Tablo 4.4.11'e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı durumu değişkeni ile yapıya yönelik liderlik karizmatik liderlik alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde insana yönelik liderlik boyutu ile spor branşı durumu açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde insana yönelik liderlik boyutu ile spor branşı durumu açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik $p=0.000<0.05$ varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.001<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde insana yönelik liderlik boyutu ile spor branşı durumu arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farkın kaynağını bulmak için LSD testi yapılmıştır.

H₀: Katılımcı sporcuların liderlik algısı değerlendirilmesinde dönüşümsel liderlik boyutu ile spor branşı durumu açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların liderlik algısı değerlendirilmesinde dönüşümsel liderlik boyutu ile spor branşı durumu açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik $p=0.202>0.05$ varyanslar homojendir.

Sig.=0.015<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde dönüşümsel liderlik boyutu ile spor branşı durumu arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farkın kaynağını bulmak için LSD testi yapılmıştır.

Tablo 4.4.12. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				
	Spor Branş Süresi	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Liderlik	0-3 yıl	86	258.66	5.607	5	.346	-
	4-6 yıl	111	237.45				
	7-9 yıl	158	264.90				
	10-12 yıl	95	262.76				
	13-15	38	271.99				
	16 ve Üstü	32	303.30				
	Toplam	520					
İnsana Yönelik Liderlik	0-3 yıl	86	285.59	6.759	5	.239	-
	4-6 yıl	111	268.31				
	7-9 yıl	158	246.34				
	10-12 yıl	95	255.04				
	13-15	38	282.01				
	16 ve Üstü	32	226.59				
	Toplam	520					
Yapıya Yönelik Liderlik	0-3 yıl	86	252.42	6.448	5	.265	-
	4-6 yıl	111	237.80				
	7-9 yıl	158	278.94				
	10-12 yıl	95	254.03				
	13-15	38	261.42				
	16 ve Üstü	32	288.03				
Toplam	520						

Tablo 4.4.12. nin Devamı

Dönüşümsel Liderlik	0-3 yıl	86	262.50	2.558	5	.768	-
	4-6 yıl	111	253.71				
	7-9 yıl	158	255.45				
	10-12 yıl	95	268.07				
	13-15	38	249.34				
	16 ve Üstü	32	294.38				
	Toplam	520					
Karizmatik Liderlik	0-3 yıl	86	253.15	12.531	5	.028*	16 ve üstü>0-3 yıl
	4-6 yıl	111	230.47				16 ve üstü>4-6 yıl
	7-9 yıl	158	261.35				16 ve üstü>7-9 yıl
	10-12 yıl	95	267.62				16 ve üstü>10-12
	13-15	38	286.84				yıl
	16 ve Üstü	32	327.78				
	Toplam	520					

*P<0.05

Tablo 4.4.12'ye göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı süresi durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı süresi durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı süresi durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde karizmatik liderlik boyutu ile spor branşı süresi durumu açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde karizmatik liderlik boyutu ile spor branşı süresi durumu açısından anlamlı bir fark vardır.

Homojenlik Testi: Homojenlik p=0.000<0.05 varyanslar homojen değildir.

Sig.=0.028<0.05 olduğundan dolayı H₁ hipotezi kabul edilir. Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde karizmatik liderlik boyutu ile spor branşı süresi durumu arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Farkın anlamlılığını bulmak için LSD analizinden faydalanılmıştır.

Tablo 4.4.13. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Günlük Uyku Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				
	Uyku Süresi	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Liderlik	0-6 Saat	67	219,23				
	7-9 Saat	326	271,08				
	10-12 Saat	122	252,83	7.021	3	.071	-
	13 Saat ve Üstü	5	258,50				
	Toplam	520					
İnsana Yönelik Liderlik	0-6 Saat	67	237,90				
	7-9 Saat	326	262,84				
	10-12 Saat	122	264,88	1.752	3	.625	-
	13 Saat ve Üstü	5	249,88				
	Toplam	520					
Yapıya Yönelik Liderlik	0-6 Saat	67	220,52				
	7-9 Saat	326	270,35				
	10-12 Saat	122	255,51	6.700	3	.082	-
	13 Saat ve Üstü	5	215,00				
	Toplam	520					
Dönüşümsel Liderlik	0-6 Saat	67	222,85				
	7-9 Saat	326	271,68				
	10-12 Saat	122	247,89	7.338	3	.62	-
	13 Saat ve Üstü	5	299,63				
	Toplam	520	249,34				
Karizmatik Liderlik	0-6 Saat	67	227,56				
	7-9 Saat	326	268,88				
	10-12 Saat	122	254,92	4.570	3	.206	-
	13 Saat ve Üstü	5	234,25				
	Toplam	520					

*P<0.05

Tablo 4.4.13'e göre:

H₀: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde uyku süresi durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark yoktur.

H₁: Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde uyku süresi durumu ile alt faktörler açısından anlamlı bir fark vardır.

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde uyku süresi durumu değişkeni ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

4.5. Korelasyon Analizleri

Tablo 4.5.1. Duygusal Zekâ Alt Faktörlerine Ait Korelasyon Analizi Tablosu

		Kişisel farkındalık	Kişilerarası ilişkiler	Şartlara uyum	Stres yönetimi	Genel ruh hali	
Spearman' s rho	Kişisel Farkındalık	Korelasyon katsayısı	1.000				
		P					
	Kişilerarası İlişkiler	Korelasyon katsayısı	.721**	1.000			
		P	.000				
	Şartlara Uyum	Korelasyon katsayısı	.616**	.470**	1.000		
		P	.000	.000			
	Stres Yönetimi	Korelasyon katsayısı	.658**	.363**	.610**	1.000	
		P	.000	.000	.000		
	Genel Ruh Hali	Korelasyon katsayısı	.738**	.533**	.684**	.766**	1.000
		P	.000	.000	.000	.000	
		N	520	520	520	520	520

*P<0.01; **P<0.001 anlamlılık düzeyindedir.

Katılımcı sporcuların duygusal zeka alt faktörleri; kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, şartlara uyum, stres yönetimi ve genel ruh arasındaki ilişkiyi test edebilmek için Spearman' s korelasyon katsayıları (r) hesaplanmıştır.

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; katılımcı sporcuların duygusal zeka (faktör düzeyinde) ölçeği boyutlarından kişisel farkındalık ile kişilerarası ilişkiler faktörleri arasında pozitif yönlü *yüksek* düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.721; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından kişisel farkındalık ile şartlara uyum faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.616; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından kişisel farkındalık ile stres yönetimi faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.658; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından kişisel farkındalık ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü *yüksek* düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.738; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından kişilerarası ilişkiler ile şartlara uyum faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.470; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından kişilerarası ilişkiler ile stres yönetimi faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.363; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından kişilerarası ilişkiler ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.533; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından şartlara uyum ile stres yönetimi faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.610; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından şartlara uyum ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.684; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların duygusal ölçeği boyutlarından stres yönetimi ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.766; n=520].

Tablo 4.5.2. Liderlik Alt Faktörlerine Ait Korelasyon Analizi Tablosu

			İnsana Yönelik Liderlik	Yapıya Yönelik Liderlik	Dönüşümsel Liderlik	Karizmatik Liderlik
Spearman' s rho	İnsana Yönelik Liderlik	Korelasyon katsayısı	1.000			
		P				
	Yapıya Yönelik Liderlik	Korelasyon katsayısı	.128**	1.000		
		P	.003			
	Dönüşümsel Liderlik	Korelasyon katsayısı	.037	.467**	1.000	
		P	.397	.000		
	Karizmatik Liderlik	Korelasyon katsayısı	.064	.832**	.475**	1.000
		P	.142	.000	.000	
		N	520	520	520	520

*P<0.01; **P<0.001 anlamlılık düzeyindedir.

Katılımcı sporcuların insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümcü liderlik ve karizmatik liderlik faktörleri arasındaki ilişkiyi test edebilmek için Spearman's korelasyon katsayıları (r) hesaplanmıştır.

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların liderlik ölçeği boyutlarından insana yönelik liderlik ile yapıya yönelik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [r=0.128; n=520].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların liderlik ölçeği boyutlarından insana yönelik liderlik ile dönüşümsel liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [$r=0.37$; $n=520$].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların liderlik ölçeği boyutlarından insana yönelik liderlik ile karizmatik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [$r=0.64$; $n=520$].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların liderlik ölçeği boyutlarından yapıya yönelik liderlik ile dönüşümsel liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [$r=0.467$; $n=520$].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların liderlik ölçeği boyutlarından yapıya yönelik liderlik ile karizmatik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [$r=0.832$; $n=520$].

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların liderlik ölçeği boyutlarından dönüşümsel liderlik ile karizmatik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür [$r=0.475$; $n=520$].

4.6. Regresyon İstatistikleri

Kurulan tek yönlü lineer regresyon modeli aşağıda açıklanmıştır:

Y =Bağımlı Değişken (Liderlik)

X =Bağımsız Değişken (Duygusal Zekâ)

A = Sabit Katsayı (Beta)

B = Bağımsız Değişkeni Katsayısı olmak üzere;

Model, $Y=A+B*X$ ile açıklanmaktadır.

Buna göre:

Tablo 4.6.1. Regresyon Modeli Tablosu

Regresyon Modeli									
Model	R	R ²	Kare Ort.	Std. Hata	Ortalama İstatistik				
					R Kare Ort.	F Ort.	df1	df2	Sig. F Ort.
1	.325 ^a	.106	.104	.42745	.106	69.823	1	592	.000

Belirleyici Faktör: (sabit), Duygusal Zekâ Ort

p<0.01

Oluşturulan regresyon analizi modeline göre duygusal zekâ liderliğin %10.60'ını açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır ([R=0.325]; [R²=0.106]; p=0.000<0.05).

Tablo 4.6.2. Regresyon Güvenirlilik Tablosu

ANOVA ^a						
Model		Kare Toplamı	df	Kare Ort.	F	Sig.
1	Regresyon	12.757	1	12.757	69.823	.000 ^b
	Kalan	108.164	592	.183		
	Total	120.922	593			

a. Bağımlı Değişken: Liderlik Ort

b. Belirleyici Faktör: (Sabit), Duygusal Zeka Ort

p<0.01

Oluşturulan regresyon modelimiz istatistiki olarak % 95 güvenirlilik düzeyinde anlamlıdır. Buna göre duygusal zekânın liderlik üzerinde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (F=69.823; p=0.000<0.05).

Tablo 4.6.3. Lineer (Doğrusal) Regresyon Analiz Tablosu

Doğrusal Katsayı ^a						
Model		Standartlanmamış Katsayı		Standart Katsayı	t	Sig.
		B	Std. Hata			
1	(Sabit)	1.329	.290		4.589	.000
	Duygusal Zekâ Ort	.624	.075	.325	8.356	.000

a. Bağımlı Değişken: Liderlik Ort

p<0.01

Tabloya göre yapılan regresyon analizi sonucunda:

$$Y=A+ B*X$$

$$\text{Liderlik}=1.329+0.624*\text{Duygusal Zekâ}$$

Burada duygusal zekânın liderlik üzerinde etkisinin 0.624 olduğu söylenebilir. Bir başka ifade ile duygusal zekâ algısı 1 birim arttırıldığında liderlik algısı 0.624 pozitif yönlü artacağı söylenebilir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1. Tartışma

Günümüz spor dünyasında sporcuların duygularını doğru şekilde yönlendirebilmesi oldukça önemlidir. Bağlı olduğu takımına olumlu duygular besleyen sporcuların takımlarına olan katkılarının artması ve başarıda rol almaları beklenmektedir. Gerek profesyonel olsun gerekse amatör, sporculardan beklenen ve istenen; takımlarına, kulüplerine yüksek derecede katkı (başarı) sağlamaktır. Bireysel sporlar ve takım sporları ile ilgilenen her sporcuda; hedef ve amaçlara ulaşmak için çok çalışma, spor hayatını devam ettirme, yaptığı işten tatmin olma, başarıya ulaşma isteği vardır. Ayrıca takım sporlarında; birlikte hareket etme, verilen görevi yerine getirme, takım için fedakârlık yapma ve ortak hedef belirleme gibi durumlar hâkimdir. Sporcularda yaşanacak olumlu duygu, düşünce ve davranışların takımlarına ya da bireysel olarak uğraştıkları spor dallarına katkı sağlaması ve bu katkıya bağlı olarak başarı elde etmeleri beklenmektedir.

Başarıya ulaşmada duygusal zekâ yeteneklerini geliştirmiş ve bunları iyi yönetebilen bir sporcunun diğer sporculardan bir adım daha önde olduğu düşünülmektedir.² Öyle ki sporda (hangi spor dalı olursa olsun), duygular en kritik anlarda ortaya çıkar ve her şeyi bir anda olumlu/olumsuz duruma çevirme özelliğine sahiptir. Bu açıdan sporcunun içinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik şartlarda duygularını anlaması ve onları lehine çevirebilmesi önemlidir.

İçinde bulunulan şartlar ne kadar zor olursa olsun sporcunun oyun içerisinde göstereceği fiziksel ve psikolojik direncin daha fazla olması (antrenör, seyirci, kişinin sosyal çevresi ve hatta kendi kendisinden) beklenmektedir. Bu anlamda duygusal zekâ yetenekleri gelişmiş sporcuların liderlik davranışlarının da olumlu yönde seyredeceği düşüncesiyle yaptığımız çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlaması beklendiğinden, sporun bireyin duygusal zekâ ile liderlik davranışlarına olumlu katkıları olacağı kurgusuyla hareket edilmiştir.

Katılımcı sporculara duygusal zekâ ve liderlik yönelim ölçekleri uyguladığımız araştırmamızda; bulunan sonuçlar bireysel sporcular ile takım sporcularında yaş, cinsiyet ve genel (*medeni durumu, eğitim durumu, yabancı dil bilme durumu, yaşadığı yer durumu, spor branşı, spor branşı seviyesi – amatör/profesyonel, spor branşı süresi – sporla uğraştığı süre, spor branşı kazanç durumu, sigara içip içmeme durumu, günlük*

uyku – uyuma süresi) durumları değerlendirilerek anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır.

Araştırmaya katılan sporcuların çoğunluğunu; erkek, 16-19 yaş arasında, bekâr, önlisans ve lisans mezunu, yabancı dil bilen, büyükşehirde ikamet eden, profesyonel, ortalama 7-9 yıl arası sporla uğraşan, kazancını yeterli bulmayan, sigara içmeyen ve günlük ortalama 7-9 saat uyuyan sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan sporcuların amatör ve profesyonel düzeyde olmaları, spor düzeylerine bağlı olarak başarı ve performanslarını etkileyen durumları karşılaştırmayı gerektirmektedir. Profesyonel sporcuların başarı ve performans düzeyleri amatör sporculara göre daha üst seviyede olması beklenmektedir. Bu sporcuların bağlı buldukları takımın, teknik adamın, antrenörün beklentilerini karşılama istencinden ötürü yaptıkları işlerin yoğunluğu ve çalışma tempoları yüksek olmaktadır. Bu beklentilerin karşılanması için sporcuların aşırı idman programlarıyla içi içe olmalarından dolayı çoğu zaman kendilerine vakit bile ayıramadıkları görülebilmektedir. Buna ilaveten yaptıkları ulusal ve uluslararası müsabakalarda katıldıkları farklı ortamlar onları daha yoğun strese maruz bırakmaktadır. Özellikle uluslararası müsabakalardaki kazanma güdüsünün arkasında yatan sebeplere bakıldığında, bu sporculardan beklenen hem takımını hem ülkesini temsil etme düşüncesi baskı da oluşturabilmektedir. Bu noktada sporcu strese dayanma-stresle başa çıkma noktasında, kendini hazırlamak ve hedeflenen başarıyı elde etmek düşüncesiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu açıdan strese dayanıklı kişilerin kendilerini kaybetmeden ve duygusal bir yıkım yaşamadan sıkıntılı durumları daha hızlı atlattıkları bilinmektedir. Çalışmamızda yer alan profesyonel sporcuların kendi çalışma alanları içerisinde strese dayanıklılık-stres yönetimi noktasında endişe artırıcı ve stresli ortamları amatör sporculara göre daha iyi idare ettikleri söylenebilir.

Bulgu ve yorumlarımızı destekleyen Adiloğulları (2011) yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan sporcuların duygusal zekâ alt boyutlarından stres yönetimi düzeylerinin kulüp grubuna göre anlamlı değişim gösterdiğini belirtmektedir ve 3. Lig kulüplerinde oynayan sporcuların stres yönetimi düzeylerinin 2. Lig A ve 2. Lig B grubu kulüplerinde oynayan sporculardan istatistiksel olarak yüksek olduğunu ifade etmektedir. Yazar bu durumu alt lig takımlarının maddi, fiziksel ve sosyal imkânların üst liglere göre daha kısıtlı olma durumuna bağlayarak; bu faktörlerle birlikte

sporcuların buldukları ortam ve oynadıkları lig durumunun sporcuda stres yaratacağını belirtmektedir.

Sporcuların amatörlük ve profesyonellik düalist bakış açısı ekseninde stresle başa çık(ama)malarında çeşitli parametreler göz önünde bulundurulduktan sonra alt faktörler arasındaki ilişkiye bakmak gerekir. İlk olarak; araştırmada katılımcı sporcuların cinsiyet değişkeni ile duygusal zekâ ve alt faktörleri arasında Mann-Whitney U testi sonucunda anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Alan yazındaki çalışmayla ilgili benzer araştırmalara bakıldığında Bar-On 1997'de duygusal zekâ envanteri adlı çalışmasında duygusal zekâ algısı ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir farklılık olmadığı belirtilmektedir. Diğer açıdan benzer bir çalışma ile Goleman 1998'de yaptığı (duygusal zekâ ile çalışma) araştırmada duygusal zekâ algısı ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir anlamlılık bulunmadığını ifade etmiştir. Yine daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda, Turanlı (2007) okul müdürlerinin cinsiyetleri ile duygusal zekâ algıları arasında özbilinç, özyönetim, sosyal bilinç ve ilişki yönetimi alt boyutları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı belirtmiştir. Yaşar (2010) çalışmasında duygusal zekânın cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermediği ifade etmiştir. Mesleki açıdan yapılan çalışmalarda farklılıklar gözükse de cinsiyet bağlamında anlamlı farkın olmadığı görülmektedir. Ama bu olguya holistik açıdan bakıp genellemede bulunmak yanlış bir çıkarım olacaktır. Çünkü cinsiyet rolleri açısından katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların görüldüğü çalışmalar da vardır.

Schutte ve arkadaşlarının (1998) duygusal zekâ ölçeğinin geliştirilmesi ve onaylanması ile ilgili yaptıkları bir çalışmada, kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğunu belirtmekte; benzer şekilde Mayer ve arkadaşlarının (1999) duygusal zekâ ile geleneksel zekâ standartlarını karşılaştırdıkları çalışmada kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara göre daha yüksek bulunduğu belirtilmektedir. Austin ve arkadaşlarının (2007) tıp fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka, sınav başarısı, iletişim becerileri ve empati düzeylerini belirlemeyi hedeflediği araştırmasında, kadın öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır.

Taşkın ve arkadaşlarının (2010) beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri ile yaptığı çalışmada; araştırmaya katılan deneklerin duygusal zekâlarına ilişkin kişisel yetenekler, kişilerarası yetenekler, uyumluluk ve genel ruh durumu için elde edilen puanlarda cinsiyetler bakımından bir farklılık olmadığı ancak; duygusal zekâ alt

faktörlerinden stresle başa çıkma boyutunda, erkeklerin puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Benzer şekilde Özdenk'in (2015) çalışmasında cinsiyete göre duygusal zekâ algısı alt boyutlarından kişilerarası ilişkiler ile kadın sporcuların toplam puanlarının erkek sporcuların toplam puanlarından yüksek olduğu ayrıca; stres yönetimi (strese dayanıklılık) alt boyutunda erkek sporcuların puanlarının kadın sporcuların puanlarından yüksek olduğu belirtilmektedir. Yazıcı (2016) ise araştırmasında duygusal zekâ algısı duyguları düzenleme boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ve erkek katılımcıların puanlarının kadın katılımcılardan yüksek iken; diğer alt faktörlerde herhangi bir anlamlı farklılık bulunmadığı ifade etmektedir.

Yapılan incelemelere genel olarak bakıldığında cinsiyet değişkeni ile duygusal zekâ ve alt boyutları arasında farklılıklar olduğu, kimi çalışmalarda kadın katılımcıların puanları yüksek iken, kimilerinde erkek katılımcıların puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda da (bizim çalışmamızda olduğu gibi) herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamakta ancak; ilgili çalışmalarda daha çok strese dayanıklılık-stres yönetimi boyutlarındaki farklılıklar dikkat çekmektedir.

Cinsiyet farkı gözetmeksizin elde edilen bulgular bağlamında katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik değerlendirmede, yabancı dil bilme ile duygusal zekâ, kişilerarası ilişkiler ve kişisel farkındalık alt boyutları arasında "hayır" puanlarının "evet" puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilirken; stres yönetimi, şartlara uyum, genel ruh hali boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir.

Çalışmada araştırmaya katılan sporcuların çoğunluğunun yabancı dil bildiği tespit edilmiştir ancak; duygusal zekâ ve kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık boyutlarında yabancı dil bilmeyen sporcuların puanları yüksek görülmektedir. Bu durum aslında yabancı dil bilmenin duygusal zekâ algısını pek de etkilemediğini göstermektedir. Fakat şu da bilinen bir gerçektir ki, kişilerarası ilişkiler noktasında kendini mutlu hisseden bir sporcunun bulunduğu ortama, çevreye, şartlara uyum göstermesi de kolay olacaktır. Sosyal bir varlık olan insanın kişilerarası ilişkiler boyutunda sosyal ilişkilerini de düzenlemesi onun kişisel farkındalık boyutunda da uyumunu kolaylaştıracaktır.

Ülkemizde bilhassa yurtdışından gelen sporcuların kişilerarası ilişkiler boyutunda dil problemi nedeniyle sıkıntılar yaşaması muhtemel bir durumdur. Aynı şekilde

ülkemizden yurtdışına giden sporcularda da bu durum görülebilir. Özellikle büyük takım sporlarında faaliyet gösteren sporcularda yabancı dil probleminden kaynaklı sıkıntılar yaşanması, kişilerarası ilişkiler ve kişisel farkındalık boyutlarında yetersizlikleri beraberinde getirmektedir. Bu durum sporcuların başarı ve performans düzeylerini de olumsuz etkileyebilmektedir.

Başarı ve performans düzeyini olumsuz etkileyebileceği düşünülen, genellikle negatif olarak anlamlandırılan ve bir tabu olarak karşımıza çıkan unsur madde kullanımı olmasına rağmen, araştırmaya göre katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik sigara içip içmeme durumu ile şartlara uyum boyutu arasında “hayır” (kullanmıyorum) puanlarının “evet” (kullanıyorum) puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu; diğer alt boyutlardan kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, stres yönetimi, genel ruh hali ile sigara içip içmeme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İnsanların sağlıklı yaşaması, düzenli beslenme, egzersiz yapma ve sigaradan uzak durmalarıyla bağlantılı bir durumdur. Bireyin yaşamını daha sağlıklı ve nitelikli şekilde sürdürebilmesi için harekete gereksinim duyduğunu ifade eden Sivrikaya (2009) çalışmasında; egzersizin yaşamın her alanında vazgeçilmez bir unsur olduğu belirtilmektedir.^{124,126}

Hazar ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında sigaranın koşu performansına, toparlanma sürecine ve oksijen saturasyonuna etkisini incelenmiştir. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören 22-24 yaş arasında toplam 12 sigara kullanan erkek öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Yapılan ölçümlerde, katılımcılara ön testte herhangi bir kısıtlama yapılmazken son testte 24 saat süreyle sigara kullanmamaları istenmiş ve bu koşula uyan 9 katılımcı çalışmaya dâhil edilmiştir. Sigara kullanan bireylerde 24 saat sigara kullanmama durumunun koşu sırasındaki nabız değeri ve koşu performansı üzerinde anlamlı etkisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda sigara kullanma durumunun sportif performansın gerilemesine ve spor yaşantısının erken bitmesine yol açtığı ifade edilmektedir. Ayrıca sigara kullanımına bağlı olarak vücut fonksiyonlarında ortaya çıkan değişikliklerin, egzersiz kapasitesinin ve ya fiziksel egzersiz kapasitesini doğrudan etkileyerek bireyin yaşam kalitesini düşürdüğünü belirtmişlerdir.¹⁵⁴

Bu açıklamalar ışığında çalışmamızda sigara içmeyen grubun duygusal zekâ alt boyutlarından şartlara uyum boyutunda sigara içen sporculara göre yüksek olması sağlık açısından önemli bir etken olarak görülebilir. Ayrıca şartlara uyum noktasında yetkin bireylerin çevresel taleplerle başedebilme, problemlili durumları değerlendirip uygun çözümler bulabilme açısından etkili oldukları bilinmektedir. Bu açıdan çalışmamızda yer alan sigara içmeyen sporcuların çevresel taleplerle baş edebilmek için problemlili durumu değerlendirerek nasıl üstesinden gelebileceği konusunda daha başarılı olabilecekleri söylenebilir.

Sigara kullanımını etkileyen faktörlerin başında sosyal etmenlerin yanı sıra biyolojik etmenlerden olan yaş gelmektedir. Sporda yaş oldukça önemli bir faktördür. Araştırmada yaş değişkeni bağlamında duygusal zekâ ve alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Ama alan yazında yapılan araştırmalarla değişik sonuçlara rastlanılmaktadır. Serdengeçti (2003) araştırmasında yaşı ilerlemiş sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin genç sporculara göre daha gelişmiş olduğunu belirtmektedir.¹⁵⁵

Adiloğulları (2011) çalışmasında sporcuların duygusal zekâ alt düzeylerinin yaş değişkenine göre değişim gösterdiğini ifade etmekte ve duygusal zekâ alt faktörlerinden kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler, genel ruh hali boyutlarında yaşı büyük olan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin yaşı daha genç olanlara göre yüksek olduğunu belirtmiştir. İlgili çalışmaların araştırmamızla çeliştiği görülmektedir.

Çalışmada katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik yaş durumu ile ilgili herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmasa da, araştırmada kullanılan duygusal zekâ envanterinin yazarı Bar-On (1997)'un geliştirdiği duygusal zekâ ölçeği kullanılarak çeşitli yaş gruplarından insanlarla yaptığı incelemede, duygusal zekâ skorunun, yaşın artmasıyla birlikte, belli oranda yükseldiği ve 50'li yaşların ortasında en üst düzeye ulaştığı belirtilmektedir.⁷³ Literatüre bakınca genel olarak yaş arttıkça duygusal zekânın da arttığı belirtilmektedir. Bireylerde yaş ilerledikçe olaylara bakış açısı, tepkiler, yaklaşım tarzı, problemleri çözme becerisi vb. duygusal etkenlerin olumlu yönde artış gösterdiği söylenebilir.

Bir başka değişken olan medeni duruma bakıldığında da sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik medeni hali ile duygusal zekâ ve alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Turanlı'nın (2007) benzer

araştırmasında ilköğretim okulu öğretmenlerinin ve müdürlerinin medeni durumları ile duygusal zekâ alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı, farklı bir araştırma ile Yazıcı (2016) çalışmaya katılan bekâr ve evli profesyonel basketbol oyuncularının sporda zihinsel dayanıklılık envanterinin sadece duyguları düzenleme alt boyutu puanları medeni hâli değişkeni açısından evli katılımcıların lehine anlamlı bir fark görüldüğü, duygusal zekânın diğer alt boyutları puanlarının ise medeni hâli değişkeni açısından anlamlı bir fark ortaya koymadığını belirtmektedir. İlgili çalışmalar araştırmayı kısmen desteklemekte ve katılımcıların medeni hali ile duygusal zeka alt boyutları arasında dikkate değer herhangi bir anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.1.3’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan sporcularımızın medeni hali durumlarında sayısal açıdan fark göze çarpmaktadır. Medeni hali durumu ile duygusal zeka ve alt faktörleri arasında herhangi bir farkın görülmemesi bekar sporcuların sayıca fazla olmasından kaynaklanabilir. Genel olarak evli insanların aile yaşamlarından dolayı bekar insanlara göre paylaşma duyguları daha baskın olmaktadır. Hayata adanmışlık, aile ortamı, eş, çocuklar gibi olguların evli insanlarda sahiplenme duygusunu biraz daha ön plana çıkardığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmamızda yer alan bekar sporcuların çoğunluğunun bu sonucu (medeni hali ile duygusal zeka ve alt faktörleri arasında) etkilediği söylenebilir.

Araştırmaya katılan sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik eğitim durumu, yaşadığı yer durumu ve günlük uyku ile duygusal zekâ ve alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Araştırmamızla paralellik gösteren Araz’ın (2019) çalışmasında da yönetici konumundaki bireylerin duygusal zeka ve alt boyutları ile eğitim durumu arasında herhangi bir farklılık olmadığı belirtilmektedir.

Çalışmada katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik değerlendirmede spor branşı ile kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, şartlara uyum alt faktörleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilirken; stres yönetimi ve genel ruh hali boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir. Buna göre; katılımcı sporcuların duygusal zeka alt faktörlerinden kişilerarası ilişkiler boyutu ile spor branşı arasında “futbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının kick boks-

karate branşı puanlarına, “tenis” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “güreş” branşı puanlarının yüzme branşı puanlarına, “badminton” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “yüzme” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Yine katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı ile kişisel farkındalık alt faktörü arasında “futbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “tenis” branşı puanlarının hentbol ve hokey branşları puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “güreş” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “badminton” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “yüzme” branşı puanlarının hentbol, hokey, atletizm ve kick boks-karate branşları puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı ile şartlara uyum alt faktörü arasında “futbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının futbol, basketbol, hentbol, atletizm, tenis, kick boks-karate ve badminton branşları puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “hokey” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “atletizm” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “tenis” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “güreş” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “yüzme” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Alan yazında ise, Tok (2008) yaptığı çalışmada voleybol, basketbol, yüzme gibi sporlarla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerini yüksek bulurken; atletizm branşıyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin düşük olduğunu belirtmektedir. Yaşar’ın (2010) çalışmasında duygusal zekânın spor branşlarına göre farklılıklar gösterdiğini belirtmekte ve duygusal zekâ alt boyutları ile birlikte duygusal zekâ puanlarının sporcuların branşlarına göre kendi duygularını yönetebilme konusunda (kişisel farkındalık) ve başkalarının duygularının farkında olma-

başkalarının duygularını yönetebilme konusunda (kişilerarası ilişkiler) branşlarına göre sporcuların duygusal zekâlarının gelişmişlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ancak; kendi duygularının farkında olma ve kendine güven konusunda iyimserlik ve genel duygusal zekâ konusunda branşlarına göre sporcuların duygusal zekâlarının gelişmişlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu vurgulanmaktadır. Yazar, kendi duygularının farkında olma ve kendine güven konusunda en iyi durumda olanların kayakçılar, bu konuda en kötü durumda olanların ise basketbolcular olduğunu, kendi duygularını yönetebilme konusunda en iyi durumda olanların hentbolcular, bu konuda en kötü durumda olanların ise atletizmciler olduğunu ayrıca başkalarının duygularının farkında olma ve başkalarının duygularını yönetebilme konusunda en iyi durumda olanların yine hentbolcular olduğunu, en kötü durumda olanların ise basketbolcular olduğunu ve iyimserlik konusunda en iyi durumda olanların kayakçılar olduğunu, bu konuda en kötü durumda olanların ise atletizmciler olduğunu ifade edilmekte / etmektedir. Başka bir çalışmada ise Dorak ve arkadaşları (2010) elit adolesan kız sporcularının benlik saygısı düzeylerinin incelendiği araştırmadan elde edilen bulgularda sporcularda benlik saygısı puanlarının en yüksek branşın yüzme olduğu, branşlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, takım sporları ile uğraşan sporcuların benlik saygısı düzeylerinin bireysel sporlar ile uğraşan sporculardan daha yüksek olduğu belirtilmektedir.¹²⁸

Baljinder ve arkadaşları (2011) yaptıkları çalışmada katılımcı bireylerde duygusal zekâ düzeyinin en yüksek atletizm branşıyla uğraşanlarda olduğunu belirtmiştir. Araştırmada duygusal zekâ düzeyi yüksek olanların liderlik performansını, ekip uyumunu ve stresle başa çıkmayı geliştirebileceklerini ifade etmişlerdir. Farklı bir araştırma ile Salar ve arkadaşlarının (2012) 15-18 yaş grubu takım ve ferdi spor yapan bireylerin duygusal durumlarının karşılaştırılmasına yönelik yaptıkları çalışmada, bireylerin günlük hayattaki duygusal zekâ özellikleri ile spor branşları arasında istatistiksel olarak herhangi farklılık olmadığı ifade edilmektedir.

Özdenk (2015) araştırmasında takım sporu ve bireysel spor yapan grupların, duygusal zekâ puanları karşılaştırıldığında, gruplar arasında kişilerarası ilişkiler, iyimserlik, mutluluk, kendine saygı, problem çözme, sosyal sorumluluk alt boyutlarındaki puanlarının takım sporu ile uğraşan sporcuların, bireysel spor yapan sporculara göre

daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu vurgulanmaktadır.

Alan yazınla ilgili çalışmalara bakıldığında genel olarak takım sporlarıyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ ve alt boyutlarında (çeşitli değişkenler arasında) anlamlı farklılıkların olduğu, kısmen bireysel sporlarla uğraşan sporcuların duygusal zekâ ve alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Çalışmamızda (bazı araştırmalarda da belirtildiği gibi) katılımcı sporcuların duygusal zekâ ve alt boyutları spor branşı değişkeni arasında kişisel farkındalık ve kişilerarası ilişkiler boyutları ile şartlara uyum boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu görülmekte; özellikle futbol, basketbol, voleybol, hentbol gibi takım sporlarıyla uğraşan sporcuların; kickboks-karate, yüzme gibi bireysel sporlarla uğraşan sporculara göre duygusal zekâ kişilerarası ilişkiler alt boyutu arasında anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu; ayrıca futbol, basketbol, voleybol, hentbol gibi takım sporlarıyla uğraşan sporcuların kickboks-karate-taekwondo gibi bireysel sporlarla uğraşan sporculara göre kişilerarası ilişkilerde olduğu gibi kişisel farkındalık boyutunda da anlamlı düzeyde farklılıkların tespit edildiği görülmektedir. Buna ilaveten futbol, basketbol, voleybol, hentbol ve hokey gibi takım sporlarıyla uğraşan sporcuların kickboks-karate, atletizm, tenis ve badminton gibi bireysel sporlarla uğraşan sporculara göre duygusal zeka alt boyutlarından şartlara uyum boyutunda anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu durumda takım sporuyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin bireysel sporlarla uğraşan sporculara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Takım sporlarının kendi aralarındaki farklılıklara bakıldığında; “futbol ve basketbol” branşlarının hokey branşı ile kişilerarası ilişkiler boyutunda; “futbol, basketbol, voleybol” branşlarının hokey branşı ile kişisel farkındalık boyutunda; “voleybol” branşının futbol, basketbol, hentbol branşları ile şartlara uyum boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Bireysel spor dallarındaki farklılıklara bakıldığında ise; “tenis, taekwondo, badminton, yüzme” branşlarının kickboks-karate branşı ile kişilerarası ilişkiler boyutunda; “taekwondo, güreş, badminton, yüzme” branşlarının kickboks branşı ile kişisel farkındalık boyutunda; “atletizm, tenis, taekwondo, güreş, yüzme” branşlarının kickboks-karate branşı ile şartlara uyum boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Buradan çıkarılan sonuç itibariyle kickboks sporularıyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin diğer spor dallarıyla uğraşan sporculara nazaran daha düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca takım sporları arasında futbol ve basketbolun, kısmen voleybolun diğer branşlara göre kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler ve şartlara uyum boyutlarında duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bireysel sporlarda ise tenis, taekwondo ve yüzme branşlarının diğer branşlara göre kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler ve şartlara uyum boyutlarında duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Alan yazında (sporcuların) bireysel sporlarda üstünlük ve gösteri sunma becerilerinin çok daha önem arzederken, takım sporlarında grup üyeleri arasındaki işbirliğini destekleyen takım içi uyumun önemli olduğu belirtilmektedir.¹⁴⁹ Bu açıdan çalışmalarımızın spor branşı değişkeni ile duygusal zekâ alt boyutları arasındaki farklılıklara bakıldığında takım içi uyum açısından özellikle futbol, basketbol ve voleybol takım sporlarının her 3 alt boyutta (kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, şartlara uyum) da bireysel sporlara göre anlamlı olduğu görülmektedir.

Bireysel sporlarda ise taekwondo ve yüzme sporlarının her 3 boyutta (kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, şartlara uyum) da diğer bireysel sporlara göre anlamlı olduğu görülmektedir. Buradan taekwondo ve yüzme sporlarının diğer bireysel branşlara göre gösteri niteliği taşıyan sporlar olduğu söylenebilir. Duygusal zekâ alt boyutlarından kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık ve şartlara uyum boyutları hem sosyal becerileri (kişilerarası ilişkiler) hem de kişisel yetkinlikleri (kişisel farkındalık ve şartlara uyum) içerdiğinden; çalışmamızda anlamlı farklılık bulunan futbol, basketbol ve voleybol branşlarının takım içi uyum; taekwondo ve yüzme branşlarının da gösteri özelliği taşıyan sporlar olduğu söylenebilir.

Araştırmaya göre katılımcı sporcuların liderlik algısına yönelik cinsiyet, medeni hali durumu, eğitim durumu, yaşadığı yer, yabancı dil bilme, spor branşı seviyesi, sigara içip içmeme ve yaş değişkenleri ile liderlik ve alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Alan yazında ilgili çalışmalara bakıldığında Çiçek (2010), ilköğretim okulu öğretmenlerinin müdürlerinin liderlik rollerine ilişkin algıları adlı araştırmasında liderlik algısında ve alt boyutlarında medeni durum değişkenine göre herhangi bir anlamlı farklılık bulunmadığı belirtilmektedir. Tolukan'ın (2014) çalışmasında, katılımcıların liderlik stilleri ile medeni durum değişkeni arasında dönüşümcü liderlik

alt boyutlarında “telkinle güdüleme” alt boyutu, “entelektüel uyarım” alt boyutu ve dönüşümcü liderlik toplam puanlarında bekâr yöneticiler lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmektedir. Öte yandan Özdenk (2015) ise araştırmasında, katılımcıların cinsiyet değişkeni ile liderlik alt faktörlerinden yapıya yönelik liderlik tarzı arasında kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Yazar ayrıca bireysel sporcuların cinsiyete değişkeni ile liderlik ve liderlik alt faktörleri arasında herhangi bir farklılık olmadığını belirtmektedir. Yine Araz (2019) çalışmasında yönetici konumundaki bireylerin koçluk tarzı liderlik ile yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve çalışma süresi gibi değişkenler üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirtmektedir.

Alan yazında genel haliyle dönüşümsel liderlik boyutunda farklılıklara rastlanmakta ve bireysel spor yapan bireylerde bu durumun daha yaygın olduğu görülmektedir. Araştırmaya göre katılımcı sporcuların liderlik algısına yönelik değerlendirmede spor branşı ile insana yönelik liderlik ve dönüşümsel liderlik alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu tespit edilirken; yapıya yönelik liderlik ile karizmatik liderlik boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir. Buna göre katılımcı sporcuların liderlik algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı ile insana yönelik liderlik alt faktörü arasında “hentbol” branşı puanlarının güreş branşına puanlarına; “taekwondo” branşı puanlarının futbol, basketbol, voleybol, tenis, güreş, kick boks-karate, badminton branşları puanlarına ve “yüzme” branşı puanlarının futbol, voleybol, tenis, badminton branşları puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca katılımcı sporcuların liderlik algısına yönelik değerlendirmede spor branşı ile dönüşümsel liderlik alt faktörü arasında “futbol” branşı puanlarının voleybol ve tenis branşları puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “hokey” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “atletizm” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “güreş” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “kick boks-karate” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “badminton” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda çalışmada yer alan sporcuların insana yönelik liderlik tarzı puanlarının bireysel sporlarla uğraşan

sporcularda daha yüksek görülürken; dönüşümsel liderlik tarzında hem takım sporlarıyla hem de bireysel sporlarla uğraşan bireylerde yüksek olduğu görülmektedir.

Takım sporlarının kendi aralarındaki farklılıklarına bakıldığında ise “futbol” branşının voleybol branşı ile dönüşümsel liderlik boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bireysel spor dallarındaki analizlere bakıldığında; “atletizm, taekwondo, güreş, badminton, kickbok-karate” branşlarının tenis branşı ile dönüşümsel liderlik boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buradan çıkarılan sonuç itibarıyla özellikle tenis sporlarıyla uğraşan sporcuların liderlik düzeylerinin diğer spor dallarıyla uğraşan sporculara nazaran daha düşük olduğu söylenebilir.

Araştırma ile benzerlik gösteren (insana yönelik liderlik tarzına dair yapılan) önemli çalışmalar da bulunmaktadır. Başoğlu'nun (2006); bireysel spor yapan öğrencilerin dönüşümsel liderlik özelliklerini yoğun olarak yansıttıkları ifade edilmektedir. Geri'nin (2010) yöneticilerin kendilerinde algıladıkları liderlik davranışı ile astların yöneticilerinin liderlik tarzlarını değerlendirmelerine ilişkin yaptığı araştırmada; çalışanların, yöneticilerinin “insana yönelik liderlik” tarzı ile arabulucu liderlik tarzı, paylaşımcı liderlik tarzı ve motive edici liderlik tarzı algılamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilmektedir.

Başka bir çalışmada ise Çekmecelioğlu (2014); insana yönelik liderliğin gerek çalışan performansı gerekse örgüte bağlılığı açısından daha önemli etkilerinin olduğu ifade edilmekte⁵² ve bu liderlik tarzında takım çalışmasına önem veren liderin, çalışanlarının tutum ve davranışları açısından grup çalışmaları ile ilgili karar vermede katılımcılığı sağlayarak rol model üstlendiği vurgulanmaktadır. Benzer bir çalışma ile Doğanay ve Şen (2014), insan odaklı liderlik tarzları sergileyen liderlerin çalışanlarının duygusal bağlılığını ve performansını yüksek düzeyde etkilediği belirtilmektedir. Görev odaklı liderlik tarzının da incelendiği araştırmada; bu liderlik tarzının da duygusal bağlılık üzerinde etkili olduğu ancak; düzeyinin insan odaklı liderlik tarzı kadar yüksek olmadığı ifade edilmektedir. Semiz (2011) ise yaptığı araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin ilgilendikleri spor branşı değişkenine göre, yapıya yönelik liderlik puanları ortalamaları futbol ve voleybol branşlarında, diğer branşlarda lisanslı sporcu olan öğrencilere göre yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Yazar, yüksek puanlara sahip olan iki branşın da ortak özeliğinin takım sporu olması nedeniyle genel bir açıdan bakılacak olursa, takım sporları ile uğraşan öğrencilerin bireysel sporlarla ilgilenen öğrencilere göre ortak hedefler doğrultusunda birlikte hareket etme özelliklerinin daha

fazla gelişme gösterdiği, problemlere mantıklı bir şekilde yaklaşma, açık hedefler ortaya koyarak kişileri çıkan sonuçlardan sorumlu tutma becerilerinin gelişmiş olmasına dayandırmaktadır. Özdenk ise (2015) araştırmasında, dönüşümsel liderlik alt boyutunda bireysel spor yapan sporcuların puanlarının, takım sporuyla uğraşanların puan ortalamalarından yüksek olduğu vurgulanmaktadır.

Alan yazınla ilgili çalışmalara bakıldığında genel olarak insana yönelik liderlik tarzı ile yapıya yönelik liderlik tarzına dair bulgulara rastlanılmaktadır. Ayrıca sporcular üzerine yapılan incelemelerde (çalışmamızın duygusal zekâ algısı katılımcı sporcuların branşı değişkeni ile duygusal zekâ ve alt boyutlarında görülen farklılıklarda olduğu gibi) takım sporlarıyla uğraşan sporcuların liderlik ve alt boyutlarında (çeşitli değişkenler arasında) anlamlı farklılıkların olduğu, kısmen bireysel sporlarla uğraşan sporcuların liderlik ve alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Theodore (1981), etkin liderlerin uzlaşmayı sağlama, belirsizliği tolere etme, temsil etme ve ikna kabiliyetine sahip olma, yapıyı harekete geçirme, katılımı sağlama, izleyicileri önemseme, üstlerini etkileyebilme ve verimlilik ile üretimi arttırmaya önem verme gibi özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bu özelliklerin liderin insana yönelik liderlik tarzı ile ilgili olduğu görülmektedir.¹²⁹ Bu açıdan insan odaklı liderlik tarzının diğer tarzlara göre biraz daha fazla benimsenmesi bireylerin duygusal bağlılığını (duygusal zekâ-doyum-ihtiyaç) arttırdığı söylenebilir. Araştırmamızda takım sporlarından takım sporlarından hentbol branşının, bireysel sporlardan taekwondo ve yüzme branşlarının diğer spor branşlarına göre farklılıklar olduğu görülmektedir. İnsana yönelik liderlik tarzında lider ile ekibi arasında fikir birliğine varma, belirsizliklere tahammül etme, temsil ve ikna etme gibi özellikler vardır. Buradan ilgili branşların branş özellikleri dikkate alınacak olursa; müsabaka esnasında, antrenmanlarda karşılaştıkları durumların (psikolojik durumlar, antrenör-sporcu ilişkisi) antrenörleri ile çözüm bulmaya çalıştıkları söylenebilir.

Bireysel sporla uğraşan sporcuların sorumluluk alma, stres, baskı, problem ve her türlü psikolojik süreçle kendi başlarına mücadele ettikleri söylenebilir. Araştırmamızda dönüşümsel liderlik açısından taekwondo, atletizm, güreş, badminton branşlarındaki farklılıklar görülmektedir. Bu branşlarla uğraşan sporcuların bireysel spor yaparak kurallara kendi başlarına uyan, sorumluluk üstlenen, alternatifler arasında seçim yapma durumunda kalan ve gerekli değişiklikleri kendi başına uygulayarak ortamı yeniden yapılandırmaya taşıyan yaratıcı ve denemelere açık bir liderlik tarzı olan dönüşümsel

liderlik özelliklerini yansıttıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan sporcuların liderlik algısına yönelik spor branşı süresi ile karizmatik liderlik alt faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu tespit edilirken, yapıya yönelik liderlik, insana yönelik liderlik ve dönüşümsel liderlik boyutları arasında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir. Buna göre sporcuların liderlik algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı süresi ile karizmatik liderlik alt faktörü arasında 16 yıl ve üstü puanlarının diğer süre (0-3, 4-6, 7-9, 10-12 yıl) puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Başoğlu'nun (2006) askeri liselerde eğitim-öğretim gören takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan öğrencilerin liderlik özelliklerini incelediği çalışmada, sporla hiç uğraşmayan öğrencilerin karizmatik liderlik özelliklerini ağırlıklı olarak gösterdikleri ifade edilmektedir.

Efekan'ın (2007) çalışmada takım sporu yapan öğrencilerin bireysel spor yapanlara göre karizmatik liderlik özelliklerini daha sık sergiledikleri belirtilmektedir.¹³⁰

Albayrak ve arkadaşlarının (2020) Hentbol Sporcularının, Takım Antrenörlerinin Sahip Olduğu Karizmatik Liderlik Algılarının Takım Bütünlüğüne Etkisinin İncelenmesi adlı çalışmada sporcuların spor yaşı değişkenine göre karizmatik liderlik ve grup sargınlığı algı düzeyleri arasında, ortaya çıkan veriler incelendiğinde spor yaşı değişkeni ile grubun sosyal bütünleşmesi ve grubun görevde bütünleşmesi alt boyutları arasında, hentbol sporcularının, takım antrenörlerinin sahip olduğu karizmatik liderlik istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken, grubun sosyal bütünleşmesi alt boyutunda 6-10 yıl arası tecrübeye sahip sporcular ile 16 yıl ve üstü tecrübeye sahip sporcular arasında ve grubun görevde bütünleşmesi alt boyutunda ise, 11-15 yıl arası tecrübeye sahip sporcular ile 16 yıl ve üstü tecrübeye sahip sporcular arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir.¹⁴⁸ Her iki boyutta da 16 yıl ve üstü tecrübeye sahip sporcuların ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Özdenk (2015) araştırmasında 18-25 yaş arasındaki sporcularda duygu durumu bozuklukları ve kaygı düzeyinin yüksek olması gibi durumların antrenörlerin sıklıkla karşılaştıkları psikolojik etkenler olduğunu belirtmektedir. Bu kaygı ve stres durumlarının sporcuların performanslarını olumsuz etkileyeceğini ve durumun da günlük hayata yansiyebileceğini ifade etmektedir.¹⁶ Duygusal zekâsı yüksek olan bir lider, ekip ruhunu oluşturarak, ekip üyelerinin birbirilerine olan bağlılığını

artırmaktadır.¹⁵⁸ Bu açıdan tecrübesi yüksek sporcuların karizmatik liderlik yapılarını da öne çıkararak genç sporculara yardımcı olmaları ve onlara yol göstermeleri, genç sporcuların duygusal durumlarının iyileşmesinde etkili olabilecektir. Bu bağlamda çalışmamızda yer duygusal zekâ ile liderlik davranışlarının birbirini etkileyen etkenlerdir, denilebilir. Alan yazındaki araştırmalar ile çalışmamızın benzerlik gösterdiği görülmektedir. Özellikle karizmatik liderlik tarzında yaşı ilerlemiş sporcuların genç sporculara göre liderlik özelliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Genç sporculara örnek olması açısından bu durum önem arz etmektedir.

Araştırmaya göre katılımcı sporcuların duygusal zekâ ve liderlik algısı ile alt faktörlerine yönelik spor branşı kazanç durumu ve günlük uyku değişkenleri arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Spor branşı kazanç durumu ile ilgili literatüre bakıldığında; Serdengeçti (2003) çalışmasında katılımcı sporcuların gelir düzeyine göre duygusal zekâ ve alt faktörleri ile spor branşı kazanç durumu arasında herhangi bir farklılık olmadığını belirtmektedir.

Taşkın (2008) araştırmasında çalışmaya katılan bireylerin duygusal zekâ durumları ile gelir seviyeleri arasında herhangi bir farklılık olmadığını vurgulamaktadır. Adiloğulları (2011) çalışmasında katılımcı sporcuların duygusal zekâ ve alt boyutları ile sporcuların kazanç durumu arasında herhangi bir farklılık olmadığını belirtmektedir. Bu sonuçların çalışmamızla paralellik gösterdiği ve spor branşı kazanç durumunun duygusal zekâ algısına herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Duygusal zekâ algısı alt faktörlerine ait korelasyon analizine bakıldığında;

Katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı ile ölçeğin alt faktörleri arasında genel olarak pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmalarla ilgili literatür incelendiğinde duygusal zeka düzeyinde çalışmamızla benzer durumların olduğu görülmektedir.

Yaşar'ın (2010) duygusal zekâ ve sporcu performansı ilişkisi adlı çalışmasında toplam duygusal zekâ puanları ve alt boyutları puanlarının kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı olduğu vurgulanmaktadır. Yazar katılımcı bireylerin duygusal zekâ puan ortalamalarının genel olarak orta düzeyde olduğunu; duygusal zekâ puanı ortalamalarına göre üçüncü duygusal zekâ alt boyutu olan başkalarının duygularının farkında olma ve başkalarının duygularını yönetebilme alt boyutunun en yüksek ortalama ile ikinci duygusal zekâ alt boyutu olan kendi duygularını

yönetebilme alt boyutunun en düşük ortalamaya sahip olduğunu vurgulamaktadır. Yine Adiloğulları (2011) araştırmasında sporcuların duygusal bağlılık ile duygusal zekâ alt boyutları arasında genel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu belirtmektedir.

Farklı bir araştırmada ise Yazıcı (2016); basketbol oyuncularının zihinsel dayanıklılık ve duygusal zekâ alt boyutları arasındaki korelasyon açısından farklılıklarını gösteren istatistikler incelendiğinde SDZE (sporda zihinsel dayanıklılık envanteri) ile SZDE'nin alt boyut puanları arasındaki korelasyona göre SDZE'nin sosyal beceriler alt boyutu ile SZDE'nin devamlılık alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ve elde edilen bu ilişkinin pozitif - doğrusal yönlü zayıf korelasyon olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Alexander ve arkadaşları (2018) çalışmasında duygusal zeka ile spor performansı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ilişki bulunduğunu ifade etmektedir.¹⁵⁶

Liderlik algısı alt faktörlerine ait korelasyon analizine bakıldığında;

Katılımcı sporcuların liderlik algısı ile ölçeğin alt faktörleri arasında genel olarak pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Efekan'ın (2007) çalışmasında karizmatik liderlerin, izleyicilerine öz güvenlerini yansıtmaya ve onları ikna etme konusunda üst seviyede (yüksek düzeyde) yeteneğe sahip oldukları belirtilmektedir.

Tolukan'ın (2014) çalışmasında liderlik algısının alt boyutları ve geneline ilişkin ortalama sonuçlarına göre, spor tesisi yöneticilerinin genel olarak dönüşümcü liderlik özelliklerinin yüksek düzeyde olduğu, etkileşimci liderlik özelliklerinin ise orta düzeyde olduğu belirtilmektedir. Çekmecelioğlu (2014) araştırmasında göreve yönelik liderlik tarzının, insana yönelik liderlik, örgüte duygusal bağlılık ile pozitif, işten ayrılma niyeti ile negatif bir korelasyona sahip olduğunu ifade etmektedir. Araz (2019) çalışmasında yönetici konumundaki bireylerin duygusal zekâ ve koçluk tarzı liderlik arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Özdenk'in (2015) katılımcı sporcuların yaş ile toplam liderlik puanları arasında korelasyona bakıldığında; yaş arttıkça liderlik alt boyut puanlarının da arttığını belirtmekte ve liderlik yönelimleri yaşa göre değerlendirildiğinde ise yine yöneliminin yaş arttıkça yükseldiğini ifade etmektedir. Bu sonuca bakıldığında bilim adamlarınca duygusal zekânın yaşla birlikte arttığı ifade edilmekte ve dolayısıyla yaş arttıkça liderliğin de artacağı kabul edilirse; duygusal zekâ ile liderlik davranışlarının birbirini etkilediği söylenebilir.

Araştırmalarda özellikle karizmatik liderlik tarzı ile yapıya yönelik liderlik tarzlarında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Bu açıdan ilgili çalışmaların araştırmanın yapıya yönelik ve karizmatik liderlikle alınan sonuçla (pozitif yönlü yüksek düzeyde) benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Çalışmanın Regresyon analizine bakıldığında;

Araştırmada oluşturulan regresyon analizi modeline göre duygusal zekâ liderliğin % 10.60'ını açıkladığı görülmüş, regresyon modelimizin yapılan test sonucunda istatistiki olarak anlamlı bulunmuş ve buna göre duygusal zekânın liderlik üzerinde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Katılımcı sporcuların duygusal zekâsının liderlik üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Buna göre duygusal zekâ algısı 1 birim arttırıldığında liderlik algısı 0.624 pozitif yönlü anlamlı düzeyde artacağı görülmektedir.

Alan yazınla ilgili çalışmalar incelendiğinde; Adie ve arkadaşlarının (2008) ingiliz sporcularda özerklik desteği ve temel psikolojik ihtiyaçlar ile ilgili yaptıkları bir araştırmada (çim hokeyi, kriket, netbol, temel frizbi, basketbol, amerikan futbolu, futbol, rugby, lakros ve voleybol branşlarda) antrenörün özerklik destekleyici bir yaklaşım içinde olması ile sporcuların yeterlik ihtiyaçlarının giderilmesine olumlu (%3 oranında) yönde katkı sağladığını, yani antrenörünü özerklik veren bir şekilde algılayan sporcuların kendilerini daha yeterli gördükleri vurgulanmaktadır.

Benzer bir çalışma ile Sarı (2013) güreşçilerin motivasyonu ve özyeterlikleri ile antrenörlerin liderlik davranışlarının ilişkisi adlı çalışmasında regresyon analizine göre eğitici ve öğretici davranış ve sosyal destek davranışının (olumsuz etki) sporcuların sportif özyeterlik puanlarını %3 oranında açıkladığı ve bu oranın çok düşük fakat anlamlı düzeyde olduğunu belirtmektedir. Çekmecelioğlu'nun (2014) çalışmasında ise göreve yönelik liderlik tarzının örgüte duygusal bağlılık üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu ve liderlik tarzlarından insana yönelik liderliğin duygusal bağlılık ile iş performansı üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu ifade edilmektedir.

Benzer bir çalışma ile Doğanay ve Şen'in (2014) araştırmalarında görev odaklı liderlik tarzlarının duygusal bağlılığa pozitif yönde ve anlamlı bir etkisinin olduğu vurgulanmakta ve görev odaklı liderlik tarzlarındaki 1 birimlik artışın duygusal bağlılığa (0.273) birimlik artış sağladığını; ayrıca insan odaklı liderlik tarzlarının da duygusal bağlılık üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir etki yaptığını; bu liderlik

tarzlarındaki 1 birimlik artışın duygusal bağlılığa (0.576) birimlik artış sağladığı belirtilmektedir.

5.2. Sonuçlar

- Katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik genel ortalama algısı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Duygusal zekâ algısına yönelik en homojen değerlendirme “Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım”; en heterojen değerlendirme “Endişeliyimdir” olduğu görülmüştür.
- Katılımcıların spor yaşantılarında duygusal zekâ durumunu güçlendirmek için; yaşamlarını ellerinden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalıştıklarını, hoşlarına giden şeyleri ellerinden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye ve kendilerinin iyi ve kötü yanlarına bakarak kendilerini iyi hissetmeye çalıştıklarını öne çıkarmaktadır.
- Katılımcı sporcuların liderlik algısına yönelik genel ortalama algısı “kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Liderlik algısına yönelik en homojen değerlendirmenin “Katılımı destekleyen bir yöneticiyim” en heterojen değerlendirmenin ise “Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm” olduğu görülmüştür.
- Katılımcı sporcular liderlik niteliklerini güçlendirmek için; hayal güçlerini güçlü ve yaratıcı kılmaya çalıştıklarını, insanların spor faaliyetlerine katılımlarını desteklediklerini, kararlarda ve katılımlarında aktif rol almalarını desteklediklerini vurgulamaktadırlar.
- Katılımcı sporcuların duygusal zekâ ve liderlik algıları ile alt boyutlarından spor branşı değişkenine göre anlamlı farklılıklar olduğu söylenebilir.
- Takım sporuyla uğraşan bireylerin duygusal zekâ düzeyleri geliştikçe liderlik özellikleri de artacağı söylenebilir. Aynı şekilde bireysel sporlarla uğraşan katılımcı sporcuların duygusal zekâ düzeyleri geliştikçe liderlik özelliklerinin de artacağı ifade edilebilir.
- Katılımcı sporcuların yabancı dil seviyeleri artıkça duygusal zekâ algısı alt boyutlarından kişilerarası ilişkiler ve kişisel farkındalık düzeylerinin artacağı söylenebilir.

- Katılımcı sporcular açısından duygusal zekâ algısı alt boyutlarından stres yönetimi boyutu ile spor branşı seviyesi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar bulunurken, liderlik algısı ve alt faktörleri arasında herhangi bir anlamlı farklılık olmadığı söylenebilir.
- Katılımcı sporculardan sigara içmeyenlerin duygusal zekâ algısı alt boyutlarından şartlara uyum düzeylerinin arttığı söylenebilir.
- Katılımcı sporcular açısından liderlik algısı alt boyutlarından karizmatik liderlik boyutu ile spor branşı süresi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar bulunurken, duygusal zekâ algısı ve alt faktörleri arasında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiştir. Burada yapılan sporun süresi arttıkça karizmatik liderlik düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.
- Katılımcı sporcuların liderlik algısı ve duygusal zekâ algısı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılığın olmadığı söylenebilir. Çalışmamızda her ne kadar cinsiyet ile duygusal zekâ ve liderlik algıları ile ilgili bir sonuç bulunmasa da cinsiyet rollerinin anlaşılabilmesi için önemli bir değişken gibi görünen duygusal zekânın, bilhassa kadınların lehine bir cinsiyet farklılığı olabileceği söylenebilir.
- Katılımcı sporcuların liderlik algısı ve duygusal zekâ algısı ile yaş değişkeni, eğitim durumu, yaşadığı yer, günlük uyuma-uyku süresi arasında anlamlı farklılığın olmadığı söylenebilir.
- Katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı alt boyutlarından kişisel farkındalık boyutu ile kişilerarası ilişkiler ve genel ruh hali boyutları arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların kişisel farkındalık düzeyi arttıkça kişiler arası ilişkiler ve genel ruh hali düzeyinin yüksek seviyede doğru orantılı arttığı görülmektedir. Aynı şekilde kişisel farkındalık ve stres yönetimi boyutları ile şartlara uyum boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların kişisel farkındalık düzeyi ve stres yönetimi arttıkça şartlara uyum düzeyinin orta düzeyde doğru orantılı arttığı söylenebilir.
- Katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı alt boyutlarından kişilerarası ilişkiler ile şartlara uyum ve stres yönetimi boyutları arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların kişilerarası ilişkiler düzeyi arttıkça şartlara uyum ile stres yönetimi düzeyinin zayıf düzeyde doğru orantılı

arttığı görülmektedir. Aynı şekilde kişilerarası ilişkiler ile genel ruh hali boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların kişilerarası ilişki düzeyi arttıkça genel ruh hali düzeyinin orta düzeyde doğru orantılı arttığı görülmektedir.

- Katılımcı sporcuların duygusal zekâ alt boyutlarından şartlara uyum ile stres yönetimi ve genel ruh hali boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların şartlara uyum düzeyi arttıkça stres yönetimi ve genel ruh hali düzeyinin orta düzeyde doğru orantılı arttığı görülmektedir.
- Katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı alt boyutlarından stres yönetimi ile genel ruh hali boyutları arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların stres yönetimi düzeyi arttıkça genel ruh hali düzeyinin yüksek seviyede doğru orantılı arttığı görülmektedir.
- Katılımcı sporcuların liderlik algısı alt boyutlarından insana yönelik liderlik ile yapıya yönelik liderlik ve dönüşümsel liderlik boyutları arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların insana yönelik liderlik düzeyi arttıkça yapıya yönelik liderlik ve dönüşümsel liderlik düzeylerinin zayıf düzeyde doğru orantılı arttığı görülmektedir.
- Katılımcı sporcuların liderlik algısı alt boyutlarından yapıya yönelik liderlik ile dönüşümsel liderlik boyutu arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların yapıya yönelik liderlik düzeyi arttıkça dönüşümsel liderlik düzeyinin zayıf düzeyde doğru orantılı arttığı görülmektedir.
- Katılımcı sporcuların liderlik algısı alt boyutlarından dönüşümsel liderlik ile karizmatik liderlik boyutları arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların dönüşümsel liderlik düzeyi arttıkça karizmatik liderlik düzeyinin zayıf düzeyde doğru orantılı arttığı görülmektedir.
- Katılımcı sporcuların liderlik algısı alt boyutlarından insana yönelik liderlik ile karizmatik liderlik boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların insana yönelik liderlik düzeyi arttıkça karizmatik liderlik düzeyinin orta düzeyde doğru orantılı arttığı görülmektedir.

- Katılımcı sporcuların liderlik algısı alt boyutlarından yapıya yönelik liderlik ile karizmatik liderlik boyutları arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların yapıya yönelik liderlik düzeyi arttıkça karizmatik liderlik düzeyinin yüksek seviyede doğru orantılı arttığı görülmektedir.
- Araştırmada duygusal zekânın liderliğin % 10.60'ını açıkladığı söylenebilir. Ayrıca geliştirilen regresyon modelinin istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmekte ve duygusal zekânın liderlik üzerinde anlamlı bir ilişkisi olduğu söylenebilir.
- Katılımcı sporcuların duygusal zekâsının liderlik üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Buna göre duygusal zekâ algısı 1 birim arttırıldığında liderlik algısının 0.624 pozitif yönlü anlamlı düzeyde arttığı söylenebilir.

6. ÖNERİLER

- Yapılan araştırma sonuçları itibariyle belli bir çalışma grubuyla yapılmış ve belli bir zaman aralığını içermektedir. Bu anlamda elde ettiğimiz bulgular ve sonuçlar her ne kadar genelleme yapılarak yansıtılmışsa da, farklı gruplar ve zaman aralığında farklı sonuçlar doğurabilir. Bu anlamda çalışmamız araştırmacılar tarafından farklı zaman aralığında farklı örneklem gruplarıyla çalışılıp tekrar yapılabilir, araştırmamızın sonuçlarıyla karşılaştırılabilir. Bununla beraber araştırma nicel boyutta yapılmıştır. Bu noktada da araştırma nitel boyutta geliştirilip yapılabilir ve sonuçları araştırma sonuçlarımızla karşılaştırılabilir.
- Yaşı ilerlemiş sporcular müsabaka esnasında genç sporculara nazaran daha olgun davranış ve tutum sergilediklerinden, spor alanında bilhassa genç sporcular için duygusal zekâ eğitimleri verilebilir.
- Takım ve bireysel spor yapan genç sporcuların duygusal özelliklerini olumsuz etkileyen faktörlerin belirlenmesi için araştırmalar yapılabilir.
- Sporcuların antrenman ve müsabaka esnasında yaşamış olduğu olumsuz duygu ve düşüncelerinin erken dönemde tespit edilerek, (bu duyguların) azaltılmasına ya da uzaklaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Sporcuların duygusal zekâ ve liderlik düzeylerinin incelenmesi literatürde adı geçen farklı değerlendirme ölçekleri ile de yapılabilir.
- Bireysel ve takım sporlarında duygusal zekâ ile liderlik arasındaki farkları ile başka bir değişken arasında karşılaştırma yapılarak daha geniş sonuçlar ortaya konulabilir.
- Sporcu gruplarına yönelik duygusal zekâ yeteneklerini geliştiren eğitimin verilmesi, eğitim sonucunda gelişen duygusal zekâ yeteneklerinin tespit edilmesi ve bunun performansa etkisi incelenebilir.
- Sporcu gruplarına yönelik liderlik yeteneklerini geliştiren eğitimin verilmesi, eğitim sonucunda gelişen liderlik yeteneklerinin tespit edilmesi ve bunun performansa etkisi incelenebilir.
- Çalışma daha farklı spor dallarında veya daha özel spor dallarında geliştirilebilir.

7. KAYNAKLAR

1. Kılıç M. Etnisite ve Spor. Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2012
2. Adiloğulları İ. Profesyonel Futbolcularda Duygusal Zekâ ile Örgütsel Bağlılık İlişkisi. 2011, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 158 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Turgay BİÇER).
3. Gencay S, Adiloğulları EG. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ ve Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. International Journal Of Sports, Exercise And Training Science, 2016, C:2, S:1, 132-145
4. Tok S. Performans Sporcusu Ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zekâ Ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. 2008, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 84 sayfa, İzmir, (Yrd. Doç. Dr. Süleyman L. MORALI).
5. Geri S. Liderlik Tarzının Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi (GSGM Merkez Örgütü Örneği). 2010, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 179 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Müslim BAKIR).
6. Turanlı A. İlköğretim Okulu Müdürlerinin Duygusal Zekâ ve Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri. 2007, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 273 sayfa, İzmir, (Prof. Dr. Ömür N. Timurcanday ÖZMEN).
7. Arslan A. Dezavantajlı Gruplar Bağlamında Lise Çağı Gençliğinin Sosyalleşmesinde Sporun Etkisi. 2015, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 115 sayfa, Düzce, (Yrd. Doç. Dr. Metin KILIÇ).
8. Acar T. F. Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları İle İlişkisi. 2001, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 169 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. İlhan ERDOĞAN).
9. Kılıç M. Gençlik Şiddet ve Serbest Zaman. Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2016, s:52
10. Gürkan C.A. İşitme Engelli Elit Erkek Sporcuların Statik Denge Değerlerinin Karşılaştırılması. 2013, Ankara Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 93 sayfa, Ankara, (Doç. Dr. İbrahim CİCİOĞLU).
11. Biçer T. Şampiyonluğun Psikolojisi. İstanbul: Beyaz Yayınları, 2006, s:11-27
12. Mayer JD, & Salovey P. The Intelligence of Emotional Intelligence. Intelligence, 1993, 17, 433.

13. Gürsoy A. Liderlikte Duygusal Zekâ: Türk Silahlı Kuvvetlerinde Örnek Bir Uygulama. 2005, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 148 sayfa, Manisa, (Yrd. Doç. Dr. Meltem Onay ÖZKAYA).
14. Azimkhani A. Genç Ve Yetişkin Kayakçılarda Zihinsel Beceri Duygusal Zekâ Ve Yarışma Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2014, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 112 sayfa, Erzurum, (Prof. Dr. Recep GÜRİSOY).
15. Biçer T. Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi. İstanbul: Beyaz Yayınları, 2007, s:79-80
16. Özdenk S. Bireysel ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular İle Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zekâ ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. 2015, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 126 sayfa, Ankara, (Doç. Dr. Latif AYDOS).
17. Gökçe Z, Çam İ, Yazıcılar İ. Spor Yöneticilerinin Liderlik Boyutlarının Araştırılması. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2008, C:3, S:1, s:7
18. Yeşil A. Liderlik ve Motivasyon Teorilerine Yönelik Kavramsal Bir İnceleme. Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 2016, C:2, S:3, SS:158-180
19. <http://www.ecenindunyasi.com/sporun-toplumsal-faydalari>, erişim: 08.05.2018, 12:28
20. Bolat T, Seymen OA. Örgütlerde İş Etiğinin Yerleştirilmesinde Dönüşümcü Liderlik Tarzının Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2003, 6(9), s:59-85
21. Şahin B. Örgütsel Gelişmenin Sağlanmasında Dönüşümcü Liderlerin Rolü. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2009, 11(3), 97-118
22. Adıgüzel Z. Modern Liderlik Yaklaşımlarının İnovasyon Yönetimiyle Firma Performansına Etkisinin Araştırılması: Marmara Bölgesi Uygulaması. 2017, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 105 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Halim KAZAN).
23. Altıntaş C.Ö. Duygusal Zekâ Elemanlarının Liderlik Tarzları ve Örgütsel Sonuçlar Üzerindeki Etkisi: Isparta İli İlköğretim Okullarında Bir Uygulama. 2009, Gebze Teknoloji Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 124 sayfa, Gebze, (Prof. Dr. Erol EREN).

24. Mirzeoğlu N, Doğu G, Aşçı H, Yaman H, Kirazcı S, Mirzeoğlu D, Özbey S, Çelebi M, Bağırğan T. Spor Bilimlerine Giriş. (Edt: Nevzat MİRZEOĞLU), Bağırğan Yayınevi, Ankara, 2003, S:3
25. Fişek K. Devlet Politikası ve Toplumsal Yapısıyla İlişkileri Açısından Dünya’da ve Türkiye’de Spor Yönetimi. Bağırğan Yayınevi, Ankara, 1998, ss:82-325
26. Tazegül N. Elit Düzeydeki Sporcuların Kişilik Özellikleri İle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3102>, Winter, I, 2015, N:40, p. 453-461
27. Erdemli A. İnsan, Spor ve Olimpizm: Spor Felsefesi Yazıları. Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1996
28. Hubscher R. Lhistoire en mouvements. Paris: Armand Colin. 1992, p:58
29. <https://www.besyo.org/spor-branslari-dallari-hakkinda-kisa-bilgi> erişim:01.06.2018, 23:03
30. Kılıç M. Dramaturjik Teori Ekseninde Spor. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 2015, 18(1):126-152
31. Başoğlu B. Kültür ve Spor (Culture and Sport). Social Sciences Studies Journal, 2017: (ISSN:2587-1587), Vol:3, Issue:6, p:1037-1043
32. <http://sporakademisi.com/spor-nedir/> erişim: 29/03/2020, 03:01
33. Karacabey K, Özmerdivenli R. Sağlıklı Yaşam ve Spor. Bedray Yayınları, İstanbul, 2011, B:1, S:1
34. Amman M.T. Spor Sosyolojisi. Sporda Sosyal Bilimler, (Edt: H. Can İKİZLER). İstanbul: Alfa Yayınları, 2000: s:85
35. Özekes M. Peabody Resim Kelime Testi 3.01-3.12 Yaş Aralığı İzmir Bölgesi Standardizasyonu Çalışması. Ege Eğitim Dergisi, 2013, (14), 1:90-107
36. Akgün N. “Egzersiz Fizyolojisi” Gökçe Yayınları, Ankara, 1989, B:3
37. Çınarlı S, Ersöz G. Engellilere Yönelik Spor Hizmetlerinin Gelişimi Açısından Sponsorluk ve Vergisel Düzenlemelere İlişkin Öneriler. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Isparta, 2010/2, S:12, s:142
38. <https://www.slideshare.net/dousunum/sporun-toplum-zerindeki-etkileri> erişim: 07.05.2018. 11:54
39. <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber&param=69>, Erişim: 15.4.2020, 08:56

40. Yetim A.A. Sosyoloji ve Spor. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s.131-179.
41. Baumann S. Praxis der Sportpsychologie-Uygulamalı Spor Psikolojisi. Çeviren: İkizler Hasan Can, İstanbul: Alfa Yayınları, 1994
42. <https://sporacununhayatiblog.wordpress.com/2016/09/02/elit-sporcular/>
erişim:15.4.2020, 08:59
43. Morpa Spor Ansiklopedisi 1-2-3-4-5 Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, ISBN: 975 74 13 81 X
44. Yaylacı G. Kariyer Yaşamında Duygusal Zekâ ve İletişim Yeteneği. Hayat Yayınları, İstanbul, 2006, s:45-53
45. Williams FJ. The Principles of Physical Education. Eight Edition, Philadelphia and London, 1964, s:353
46. Mayer JD, Salovey P, Caruso DR. Emotional Intelligence: Theory, Findings and Implication. Journal of Psychological Inquiry, 2004, p:197-215
47. Sewell D, Clough PJ, Earle K. Mental Toughness: The Concept And Its Measurement. In I. Cockerill (Ed), Solution In Sport Psychology, 2002
48. Gürsoy A. Yenilik Yönetiminde Yöneticilerin Duygusal Zeka Yeteneklerinin Rolü. 2014, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 275 sayfa, Erzurum, (Prof. Dr. Atılhan NAKTİYOK).
49. Ural A. Yöneticilerde Duygusal Zekânın Üç Boyutu. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İzmir, 2001, S:2, 212
50. Altıntaş A, Kelecek S, Aşçı H.F. Elit Sporcularda Durumsal Güdülenme ve Optimal Performans Duygu Durumu Arasındaki İlişki. Pamukkale Journal of Sport Sciences 2013, Vol.4, Special Issue, Pg:14-21, ISSN: 1309-0356
51. Altıntaş A, Aşçı H.F., Çağlar E. Sürekli Optimal Performans Duygu Durumu ve Egzersiz Davranışı. Ankara: Spor Bilimleri Dergisi, 2010; 21(2): s:71-78.
52. Gregg M, Hall C. Measurement Of Motivational Imagery Abilities In Sport. Journal Of Sports Sciences, 2006, 9:961-971
53. Altun M.M. Öğrenme Psikolojisinin Kısa Yolları. Ankara: Kısayol Yayıncılık, 2014: s:11, ISBN:978-605-5041-16-8
54. Ebbeck V, and Weiss M. The Arousal-Performance Relationship: Task Characteristics and Performance Measures In Track and Field Athletes. The Sport Psychologist, 1988:13-27

55. Talu N. Çoklu Zekâ Kuramı Ve Eğitime Yansımaları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 1999, 15: 164-172
56. Yazıcı A. Profesyonel Basketbol Oyuncularında Zihinsel Dayanıklılık ve Duygusal Zekânın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. 2016, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 77 sayfa, Ankara, (Doç. Dr. Mehmet GÜÇLÜ).
57. Somuncuoğlu D. Duygusal Zekâ Yeterliliklerinin Kuramsal Çerçevesi ve Eğitimdeki Rolü. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2005, S:11, ss:269-293
58. Doğan S, ve Şahin F. Duygusal Zekâ: Tarihsel Gelişim ve Örgütler İçin Önemine Kavramsal Bir Bakış. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007, C:16, S:1, s:231-252
59. Arıkan S. Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları. 1997, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 131 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Halil CAN).
60. Mayer JD, and Salovey P. What Is Emotional Intelligence. In P. Salovey, and D. Sluyter, Emotional Development And Emotioanl Intelligence: Educational Implications, New York: Basicbooks, Inc. 1997, (pp. 3-34).
61. Goleman D. İşbaşında Duygusal Zekâ. Varlık Yayınları, İstanbul, 1998, s:14
62. Goleman D. Duygusal Zekâ; Neden IQ'dan Daha Önemlidir?. Varlık Yayınları Ç: Banu Seçkin YÜKSEL, 1996, B:6
63. Kılınç Z. Kadın Spor Yöneticilerinin Labirentteki Yolculuğu: Liderlik Becerileri Algılanan Engeller ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini. 2013, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 166 sayfa, Bolu, (Yrd. Doç. Dr. Müberra ÇELEBİ).
64. Doğan S. D. Öğretim Kurumlarının Başarısında Duygusal Zekânın Rolü ve Önemi. Celal Bayar Üniversitesi, Manisa Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 2007; s:14
65. Crust L. & Clough PJ. Developing Mental Toughness: From Research To Practice. Journal Of Sport Psychology In Action, 2011, 2. 21-32
66. Sheard M. Mental Toughness: The Mindset Behind Sporting Achievement. Second Edition. Hove, East Sussex: Routledge. 2013
67. Jones G, Hanton S, Connaughton D. A framework of mental toughness in world's best performers. The Sport Psychologist, 2007, 21, p:243-264.

68. <http://www.sabriburhanoglu.com/duygusal-zeka> erişim: 05/10/2018,17:07
69. Çakar U, Arbak Y. Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu-Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004; C:6, S:3, s:32-40
70. Cooper KR, & Sawaf A. Liderlikte Duygusal Zekâ: Yönetim ve Organizasyonlarda Duygusal Zekâ. (Çev: B. Ayman), İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1997
71. Aslan S, Özata M. "Sağlık Yöneticilerinde Duygusal Zekâ Boyutlarının Cooper Sawaf Haritasıyla Araştırılması" Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 2006: C:9, S:2, s:198-222
72. Bar-On R. The Bar-On Model Of Emotional-Social Intelligence. Psicothema, Sayı: 18, 2006, ss:18
73. Bar-On R. Bar-On Emotional Quotient Inventory: Technival Manual. Toronto: Multi Health System, 1997
74. Bar-On R. The Bar-On Model of Emotional - Social Intelligence. In: Fernandez Berrocal, P. & Extremera, N. (Guest Editors), Psicothema, 2005, p.17
75. Yüksel M. Duygusal Zekâ ve Performans İlişkisi. 2006, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 142 sayfa, Erzurum (Doç. Dr. Fatih KARCIOĞLU).
76. Acar G. Okul Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışlarının Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgütsel Adalet Ve Motivasyon Düzeyleriyle İlişkisi. 2011, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 151 sayfa, Ankara, (Doç. Dr. Metin KAYA).
77. Goleman D. Duygusal Zekâ: Neden IQ'dan Daha Önemlidir. Varlık Yayınları, Ç: Banu Seçkin YÜKSEL, İstanbul, 2005
78. Erginsoy D. Duygusal Zekâ ve Kişilerarası İlişkiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2002, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 74 sayfa, Erzurum, (Yrd. Doç. Dr. Mehmet Zeki ILGAR).
79. <http://cigdemoner.com.tr/duygusal-zeka-spor-ve-sportif-performans/> erişim:24/07/2020, 09:06
80. <http://www.yoneticilikokulu.com/liderlik-ve-liderlik-teorileri.html> erişim: 01/05/2018, 17:09
81. <https://www.sabah.com.tr/egitim/2017/01/30/antrenor-nedir>, erişim: 01/10/2018, 01:16

82. Baykal D. Örgütlerde Liderlik ve İşçi Sendikaları Yöneticilerinin Liderlik Tarzlarına İlişkin Bir Araştırma. 1994, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 99 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Zeki ADAL).
83. <https://www.iienstitu.com/blog/liderlik-nedir-liderlik-egitimi-hakkinda-bilgiler>, erişim: 07/03/2020, 01:49
84. Ulukan M. Futbolcuların Kulübe Bağlılıklarında Antrenörlerin Liderlik Özelliklerinin Rolü. 2006, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 168 sayfa, Konya, (Prof. Dr. Azmi YETİM).
85. Kerim N. İstanbul İli Avrupa Bölgesinde Kamu ve Özel Hastanelerinde Çalışan Yönetici Hemşirelerin Liderlik Davranış Özellikleri. 2010, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 117 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Aytolan YILDIRIM).
86. Hazar M. Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim. Tutibay Yayınları, Ankara, 2000, s:49-50
87. Kağan S. Çeşitli Spor Dallarında Yarışma Öncesi ve Yarışma Sonrası Kaygının Psikolojik ve Fizyolojik Değişimlerinin Karşılaştırılması. 2005, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 158 sayfa, Ankara, (Yrd. Doç. Dr. Ziya KORUÇ).
88. Gündoğdu F. Spor Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Sporun Yaygınlaştırılması Arasındaki İlişki. 2014, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 183 sayfa, Ankara, (Yrd. Doç. Dr. Hakan SUNAY).
89. Corbin HD. Recreation Leadership. Third Education, By Pretice-Hall, Inc. Englewood Clifs, MJ. 1970.
90. <https://egitimyonetimi.org/tag/liderlik-turleri/> erişim: 29/10/2018, 03:46
91. <http://www.spotegitim.com/paylasilan-liderlik/> erişim: 10/10/2018, 06:10
92. Sabuncuoğlu Z, Tüz M. Örgütsel Psikoloji. Ezgi Kitabevi, Bursa, 2001
93. Tolukan E. Spor Tesisi Yöneticilerinin Girişimcilik Eğilimi Ve Liderlik Davranış Özelliklerinin İncelenmesi. 2014, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 203 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Azmi YETİM).
94. Daresh JC, & Ching-Jen L. High school principals' perceptions of their instructional leadership behavior. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA, March/1985, p.27-31.

95. Marks HM, & Printy SM. Principal leadership and school performance: An integration of transformational and instructional leadership. *Educational Administration Quarterly*, 2003, 39(3), p.370-397.
96. Smith WF, & Andrews RL. *Instructional leadership: How principals make difference*. Alexandria, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development, 1986
97. Bamburg J, & Andrews R. School goals, principals and achievement. *School Effectiveness and School Improvement*, 1990, 2,175-191.
98. Demirtaş S. *Liderlik Teorileri ve Karizmatik Liderlik*. 1997, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 112 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Mustafa E. ERKAL).
99. Eraslan L. *Liderlikte Post-Modern Bir Paradigma: Dönüşümcü Liderlik*. Ankara Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Fakültesi, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Ankara, 2004, ISSN: 1303-5134
100. <https://ismetbarutcugil.com/2015/03/06/karizmatik-liderlik/> erişim: 19.04.2020, 04:48
101. House RJ. Charismatic Leadership in Service-Producing Organizations. *International Journal of Service Industry Management*, 1992, 3(2), 1-24
102. Can H. *Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1994
103. Kaya İ, Erdik C. Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretme Stratejilerine Göre Sahip Oldukları Liderlik Türleri. *GEFAD / GUJGEF* 2014, 34(2): 185-209
104. Doğan S. *Yöneticilik ve Vizyona Dayalı Liderlik*. 1999, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 358 sayfa, Adana, (Prof. Dr. Hüseyin ÖZGEN).
105. Bass BM, Riggio RE. *Transformational Leadership*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2006
106. Bakan İ, Doğan İF. Hizmetkâr Liderlik. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2012: s:1-12
107. Uğurluoğlu Ö, Çelik Y. Örgütlerde Stratejik Liderlik ve Özellikleri. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, C:12, S:2, 2009, s:121-156
108. Ireland RD, Hitt MA. Achieving and Maintaining Strategic Competitiveness in the 21st. Century: The Role of Strategic Leadership. *Academy of Management Executive*, 2005, 19 (4): 63-74.

109. Maxwell JC. Liderlik Nitelikleri. Ç: İbrahim Şener, Beyaz Yayınları 3. Baskı, İstanbul, 2006
110. Çetin S. Vizyon Yönetimi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2009, s:22.
111. Arslanoğlu Ş. Lise Müdürlerinde Liderlik, Liderlik Düzeylerinin Öğretmenlerin Motivasyonlarına Etkisi (Konya İli Örneği). 2016, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 101 sayfa, Konya, (Yrd. Doç. Dr. Birol BÜYÜKDOĞAN).
112. Demircioğlu C.E. Karizmatik Liderliğin Yönetimsel Açıdan Değerlendirilmesi. Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, (www.yonbildergi.com), Güz 2015, C:1, :1 (1), 52-69
113. Özmen S. Aküzüm C. Okulların Kültürel Yapısı İçinde Çatışmalara Bakış Açısı ve Çatışma Çözümünde Okul Yöneticilerinin Liderlik Davranışları. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2010, C:2, S:2, ss:65-75, ISSN:1309-8012
114. Taşgit EY, Sert HT. Liderlik Tarzlarının Örgütsel Yapıya Yansımaları Üzerine Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, DOI: 10.20491/isarder.2017.345, ss:530-550
115. Çekmecelioğlu G.H. Göreve ve İnsana Yönelik Liderlik Tarzlarının Örgütsel Bağlılık İş Performansı ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkileri. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, KOSBED, 2014, 28:21-34
116. Herbert T. Dimensions of Organizational Behavior. Macmillan Publishing Co., Second Edition, USA, 1981
117. Çakar U. Duygusal Zekânın Dönüşümcü Liderlik Üzerindeki Etkisi. 2002, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 141 sayfa, İzmir, (Doç. Dr. Yasemin ARBAK).
118. Bender T.M. Resim-İş Eğitimi Öğrencilerinde Duygusal Zeka ve Yaratıcılık İlişkileri. 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 294 sayfa, İzmir, (Doç. Dr. Bedri KARAYAĞMURLAR).
119. Sarı İ. Güreşçilerin Motivasyonu ve Özyeterlikleri İle Antrenörlerin Liderlik Davranışlarının İlişkisi. 2013, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 137 sayfa, Kocaeli, (Yrd. Doç. Dr. Betül BAYAZIT).
120. Gürer B. Doğa Sporları ve Arama Kurtarmada Liderlik Becerilerinin İncelenmesi. 2012, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 192 sayfa, Bolu, (Yrd. Doç. Dr. Müberra ÇELEBİ).

121. Çelik O. V. Basketbol Oyuncularının Görüşlerine Göre Antrenörlerin Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Takım Bütünlüğüne Etkisi. 2011, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 162 sayfa, Eskişehir, (Prof. Dr. Coşkun BAYRAK).
122. Dereli M. İlköğretim Okulu Müdürlerinin Liderlik Davranışları. 2003, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 86 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Hasan ŞİMŞEK).
123. Özdamar K. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Kaan Kitabevi, Eskişehir, 2004, s:633
124. Sivrikaya H. A. Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Öğretim Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinde Beden Eğitimi Dersi Başarısına Etkisi. 2009, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 142 sayfa, Ankara, (Yrd. Doç. Dr. Metin KAYA).
125. Zel U. Kişilik ve Liderlik. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, s:1-35
126. Sivrikaya H. A. Erkek ve Bayan Sporcularda Farklı Spor Branşlarının Kemik Mineral Yoğunluğu Üzerine Etkileri. 2000, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 65 sayfa, Erzurum, (Doç. Dr. Sedat AKAR).
127. Kanbir O. Sporda Sağlık Bilinci ve İlk Yardım. Ekin Kitabevi, Bursa, 2001, s:5
128. Dorak F, Özşaker M, Vurgun N. Elit Adolesan Kız Sporcuların Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Gazi Üniversitesi, Antalya, 2010
129. Taşkın AK, Taşgın Ö, Başaran MH, & Taşkın C. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, Konya, 2010, 12(2), 98– 103
130. Efekan H. Kara Harp Okulu Olimpik Spor Branşlarında Yapılan Bireysel Sporlar İle Takım Sporlarının Harbiyeli'lerin Liderlik Özelliklerine Sağladığı Etkilerin İncelenmesi. 2007, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 100 sayfa, Ankara, (Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜÇLÜ).
131. Yaşar M. Duygusal Zekâ ve Sporcu Performansı İlişkisi: Kayseri'de Bir Araştırma. 2010, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 142 sayfa, Kayseri, (Doç. Dr. Mahmut ÖZDEVECİOĞLU).

132. Güllüce A. Ç. Duygusal Zekanın İşyerindeki Psikolojik Taciz Algısındaki Rolünü Bireyin Tolerans Düzeyi Açısından İlişkisi. 2010, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 272 sayfa, Erzurum, (Prof. Dr. Atılhan NAKTİYOK).
133. Temel E. Dönüşümcü Liderlik ve Psikolojik Güçlendirme Arasındaki İlişkide Örgütsel Özdeşleşmenin Aracılık Rolü: Nazilli'deki Kamu Kurumlarında Bir Uygulama. 2016, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 247 sayfa, Aydın, (Yrd. Doç. Dr. Ahmet PEKCAN).
134. Salar B, Hekim M, Tokgöz M. 15-18 Yaş Grubu Takım ve Ferdi Spor Yapan Bireylerin Duygusal Durumlarının Karşılaştırılması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012, Y:4, S:6
135. Austin EJ, Evans P, Magnus B, and O'Hanlon K. A preliminary study of empathy, emotional intelligence and examination performance in MBCHB students. August: 41 (7): 684-9, DOI: 10.1111/j.1365-2923.2007.02795.x <https://www.researchgate.net/publication/6222820>, Erişim: 12.05.2020, 01:57
136. Schutte NS, Malouff JM, Hall LH, Haggerty DJ, Cooper JT, Golden CJ, Dornheim L. Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 1998, 167-177.
137. Mayer JD, Caruso DR, Salovey P. Emotional intelligence meets standards for traditional intelligence. *Intelligence*, 1999, 267-298.
138. Başoğlu U. D. Askeri Liselerde Eğitim-Öğretim Gören Takım Spor Yapan, Bireysel Spor Yapan ve Spor Yapmayan Öğrencilerin Liderlik Özellikleri. 2006, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 118 sayfa, İstanbul, (Doç. Dr. Turgay BİÇER).
139. Çiçek E.G. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Müdürlerinin Liderlik Rollerine İlişkin Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. 2010, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 86 sayfa, İzmir, (Prof. Dr. Münevver YALÇINKAYA).
140. Doğanay A, Şen E. Liderlik Tarzlarının Çalışanların Bağlılık Seviyesi ve Performansına Etkisi: Başakşehir Belediyesi'nde Bir Uygulama. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014, s:324-348
141. Semiz H. Ortaöğretim Öğrencilerinde Sporun Liderlik Üzerine Etkisi (Hendek Örneği). 2011, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 101 sayfa, Sakarya, (Yrd. Doç. Dr. Gülten HERGÜNER).

142. Adie JW, Duda JL, Ntoumanis N. Autonomy support, basic need satisfaction and the optimal functioning of adult male and female sport participants: A test of basic needs theory. *Motivation and Emotion*, 2008; 32(3), 189-199.
143. Çetiner A. İlköğretim Okulu Müdürlerinin Dönüşümcü Liderlik Davranışlarını Gösterme Düzeylerine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Burdur İli Örneği). 2008, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 64 sayfa, Isparta, (Yrd. Doç. Dr. Ali TAŞ).
144. Van Rooy DL, Alonso A, Viswesvaran C. Group differences in emotional intelligence scores: theoretical and practical implications. *Personality and Individual Differences*, 2005, 38, 689-700.
145. Argyle M. The psychology of interpersonal behaviour. Harmondsworth, UK: Penguin. In. Petrides, K. V, Furnham, A. (2000a). Gender differences in measured and self- estimated trait emotional intelligence. *Sex Roles*, 1990, Volume: 42, p.449-461.
146. Barrett LF, Lane RD, Sechrest L, Schwartz GE. Sex differences in emotional awareness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2000, 26, 1027- 1035.
147. Nazarudin BHNM, Fauzee OSM, Jamalis M, Geok KS, Din A. Coaching leadership styles and athlete satisfaction among Malaysian University Basketball team. *Research Journal of International Studies*, 2009, 9(1):4-11.
148. Albayrak YA, Bayrakdaroğlu Y, Mutlu OT. Analysis of the Effect of the Charismatic Leadership Perception of Male Ist League Handball Athletes About Team Coaches on Team Unity in Terms of Certain Variables. *Turkish Studies*, 2020/8, 15(5), 2175-2189. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44360>
149. Sanchez MC, Ortega FZ, Cuberos RC, Gutierrez CJL, Santos EZ. Emotional Intelligence, Motivational Climate and Levels of Anxiety in Athletes from Different Categories of Sports: Analysis through Structural Equations. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2018, 15, 894; doi:10.3390/ijerph15050894
150. Danacı E. Spor Yöneticilerinin Liderlik Ve Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi (İstanbul İli Örnekleme). 2015, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 175 sayfa, İstanbul, (Yrd. Doç. Dr. Tuncay SEVİNDİK).
151. Araz C. Duygusal Zekanın Koçluk Tarzı Liderlik Üzerindeki Etkisi. 2019, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 140 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Semra GÜNEY).

152. Bolman, L. and Deal, T. Reframing organizations: Artistry, choice and leadership. San Francisco: Jossey Bass, Publishers, 1991, p.315.
153. G. Matthew Robinson, Mitchell J. Neubert, and Glenn Miller, Baylor University, Servant Leadership in Sport: A Review, Synthesis, and Applications for Sport Management Classrooms DOI: <https://doi.org/10.1123/smej.2016-0023> Volume 12: Issue 1 Pages: 39–56
154. Hazar K, Şengür E, Demir O, Hazar S. Sigara Kullanma Durumunun Koşu Performansı, Toparlanma Süresi ve Oksijen Satürasyonu Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2019, C:13, S:2, ss:80-90
155. Serdengeçti C. I.II. III. Ligdeki Profesyonel Futbolcuların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Başarıya Etkisi. 2003, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 78 sayfa, Konya, (Yrd. Doç. Dr. Mehibe Akandere).
156. Kopp A, Jakauc D. The Influence of Emotional Intelligence on Performance in Competitive Sports: A Meta-Analytical Investigation. Sports 2018, 6, 175; doi:10.3390/sports6040175
157. Bal SB, Singh K, Sood M, Kumar S. Emotional intelligence and sporting performance: A comparison between open- and closed-skill athletes. Journal of Physical Education and Sports Management Vol. 2(5), pp. 48-52, September 2011, Available online <http://www.acadjournal.org/jpesm>, ISSN 1996-0794 ©2011 Academic Journals
158. Vardarlier P, Yapıcı KH. Duygusal Zekâ ve Liderlik. Muhakeme Dergisi /Journal, 3(1) (2020), 9-28, ISSN 2636-8749, DOI: 10.33817/muhakeme.731270

8. EKLER

Ek 1. Demografik Özellikler Formu

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Cinsiyetiniz: ..... Erkek .....Bayan
2. Yaşınız: ..... 16-19 ..... 20-23 ..... 24-27 ..... 28-31 .....32 ve üzeri
3. Medeni Haliniz: ..... Evli ..... Bekar
4. Eğitim durumunuz:
..... İlköğretim ..... Lise .....ÖnLisans ..... Lisans ..... Lisansüstü
5. Yabancı dil biliyor musunuz?
..... Evet
..... Hayır
6. Yaşadığınız yer: .....Büyükşehir .....Şehir .....İlçe ilin adı:
.....
7. Spor Branşınız:
.....Futbol .....Basketbol .....Voleybol .....Hentbol .....Hokey
.....Atletizm .....Tenis .....Taekwondo .....Güreş .....Kick Boks-
Karate .....Badminton .....Yüzme
8. Spor Branş Seviyeniz: ..... Amatör ..... Profesyonel
9. Kaç yıldır bu sporla uğraşıyorsunuz?
Lütfen belirtiniz .....
10. Bu spordan elde ettiğiniz kazancı yeterli buluyor musunuz?
..... Evet ..... Hayır
11. Sigara içiyor musunuz? .....Evet .....Hayır
12. Günde ortalama kaç saat uyuyorsunuz? Lütfen belirtiniz .....

Ek 2. Duygusal Zekâ Envanteri

DEĞERLİ KATILIMCI

Bu anket; farklı spor branşlarına mensup bireylerin duygusal zekâ ve liderlik davranışlarının incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Yanıtlayacağınız anket sadece araştırmacı tarafından kullanılacak, elde edilen veriler araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Bu anketi içtenlikle, eksiksiz ve doğru olarak doldurmanız, araştırmanın sağlıklı sonuçlar vermesi bakımından son derece önemlidir. Ankette yer alan her bir soruyu okuduktan sonra uygun gördüğünüz seçeneğin bulunduğu parantezin içerisine (x) işareti koyunuz. Araştırmaya ayırdığınız zaman ve değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Ahmet ARSLAN

DUYGUSAL ZEKÂ ENVANTERİ		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Zorluklarla baş edebilme yaklaşımım adım adım ilerlemektir.					
2	Duygularımı göstermek benim için oldukça kolaydır.					
3	Çok fazla strese dayanamam.					
4	Hayallerimden çok çabuk sıyrılabilir ve o anki durumun gerçekliğine kolayca dönebilirim.					
5	Zaman zaman ortaya çıkan tersliklere rağmen, genellikle işlerin düzeleceğine inanırım.					
6	Üzücü olaylarla yüz yüze gelmek benim için zordur.					
7	Biriyle aynı fikirde olmadıgımda bunu ona söyleyebilirim.					
8	Kendimi kötü hissettiğimde beni neyin üzdüğünü bilirim.					
9	Başkaları benim iddiasız biri olduğumu düşünürler.					
10	Çoğu durumda kendimden eminimdir.					
11	Huysuz bir insanımdır					
12	Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir.					
13	Derin duygularımı başkaları ile kolayca paylaşamam.					
14	İyi ve kötü yanlarıma baktığım zaman kendimi iyi hissederim.					
15	Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım.					
16	Sevgimi belli edemem.					
17	Tam olarak hangi konularda iyi olduğumu bilmiyorum.					
18	Eski alışkanlıklarımı değiştirebilirim.					
19	Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım.					
20	Başkalarına kızdığımında bunu onlara söyleyebilirim.					
21	Hayatta neler yapmak istediğime dair kesin bir fikrim yok.					
22	Yapacaklarımın bana sık sık söylendiği bir işte çalışmayı tercih ederim.					

23	Bir problemi çözerken her bir olasılığı inceler, daha sonra en iyisine karar veririm.					
24	Bir liderden çok, takipçiyimdir.					
25	Doğrudan ifade etmeseler de, başkalarının duygularını çok iyi anlarım.					
26	Fiziksel görüntümden memnunum.					
27	İnsanlara ne düşündüğümü kolayca söyleyebilirim.					
28	İlgimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım.					
29	Sabırsız bir insanım.					
30	Diğer insanların duygularını incitmemeye özen gösteririm.					
31	İşler gittikçe zorlaşsa da genellikle devam etmek için motivasyonum vardır					
32	Başkalarıyla iyi ilişkiler kurarım.					
33	Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamayı isterim.					
34	İnsanlara yardım etmekten hoşlanırım.					
35	Son birkaç yılda çok az başarı elde ettim.					
36	Öfkemi kontrol etmem zordur.					
37	Hayattan zevk almıyorum.					
38	Duygularımı tanımlamak benim için zordur.					
39	Haklarımı savunamam.					
40	Oldukça neşeli bir insanımdır.					
41	Düşünmeden hareket edişim problemler yaratır.					
42	İnsanlar benim sosyal olduğumu düşünürler.					
43	Kurallara uyan bir vatandaş olmak çok önemlidir					
44	Kendimi olduğum gibi kabul etmek bana zor geliyor.					
45	Aynı anda başka bir yerde bulunmak zorunda olsam da, ağlayan bir çocuğun anne ve babasını bulmasına yardım ederim.					
46	Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler.					
47	Kendi başıma karar veremem					
48	Başka insanlara saygı duyarım					
49	Başkalarına neler olduğunu önemserim.					
50	Bazı şeyler hakkında fikrimi değiştirmem zordur.					
51	Problemlerin çözümüne ilişkin farklı çözüm yolları düşünmeye çalışınca genellikle tıkanır kalırım.					
52	Fanteziler ya da hayaller kurmadan her şeyi gerçekte olduğu gibi görmeye çalışırım.					
53	Neler hissettiğimi bilirim.					
54	Benimle birlikte olmak eğlencelidir.					
55	Sahip olduğum kişilik tarzından memnunum.					
56	Hayal ve fantezilerime kendimi kaptırırım.					
57	Yakın ilişkilerim benim ve arkadaşlarım için çok önemlidir					
58	Yeni şeylere başlamak benim için zordur.					
59	Eğer yasaları çiğnemem gerekirse, bunu yaparım.					
60	Endişeliyimdir.					
61	Yeni şartlara ayak uydurmak benim için kolaydır.					
62	Kolayca arkadaş edinebilirim.					
63	Can sıkıcı problemlerle nasıl baş edebileceğimi bilirim.					
64	Başkaları ile çalışırken kendi fikirlerimden çok onlarınkine güvenirim.					
65	Kendimi çok sık, kötü hissederim.					
66	Konuşmaya başlayınca zor susarım					
67	Çevremdekilerle iyi geçinemem.					
68	Zor şartlarda serinkanlılığımı nasıl koruyacağımı bilirim.					
69	Kendimi takdir ederim.					
70	İnsanlarla tartışırken, bana sesimi alçaltmamı söylerler.					
71	Tarzımı değiştirmem zordur.					
72	Hayatımdan memnunum					
73	Başkalarının bana ihtiyaç duymalarından çok, ben başkalarına ihtiyaç duyarım.					

74	Hafta sonlarını ve tatilleri severim.					
75	Çok sinirlenmeden stresle baş edebilirim.					
76	Çok zor durumların üstesinden geleceğime inanıyorum.					
77	Acı çeken insanların farkına varamam.					
78	Genellikle en iyisini ümit ederim					
79	Başkalarına göre, bana güvenmek zordur.					
80	Endişemi kontrol etmemin zor olduğunu biliyorum.					
81	Başkalarının duygusal ihtiyaçlarını, kolaylıkla fark ederim.					
82	Abartmayı severim					
83	Gülümsemek benim için zordur.					
84	Uygun bir zamanda negatif duygularıyla yüzleşir, onları gözden geçiririm.					
85	Yeni bir şeye başlamadan önce genellikle başarısız olacağım hissine kapılırım.					
86	İstedğim zaman “hayır” demek benim için zordur.					
87	Bir problemle karşılaştığımda önce durur ve düşünürüm.					

Ek 3. Liderlik Yönelim Envanteri

	LİDERLİK YÖNELİM ENVANTERİ	Hiçbir zaman	Bazen	Nadiren	Sık sık	Her zaman
1	Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm					
2	Diğer insanları destekler ve onların sorunlarına karşı ilgi gösteririm					
3	İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim vardır					
4	Ellerinden gelenin en iyisini yapmaları konusunda diğer insanlara ilham veririm					
5	Dikkatli planlamanın ve planlanan işlerin zamanında bitirilmesinin önemini vurgularım.					
6	Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım					
7	Karşıt görüşlere sahip insanları ikna etmede başarılı ve yetenekliyimdir.					
8	Karizmatik bir insanımdır					
9	Problemlerin mantıklı çözümlenme ve dikkatli düşünmeyle çözülebileceğine inanırım					
10	Diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösteririm					
11	İkna kabiliyetim iyi ve etkileyiciyim					
12	Diğer insanlar için ilham kaynağıyım					
13	Net,akılcı politikalar ve süreçler geliştirir ve uygularım					
14	Kararlarda insanların aktif rol almalarını ve katılmalarını desteklerim					
15	Kurum içi anlaşmazlık ve çatışmaları önceden görür ve çözme konusunda yılmadan çalışırım					
16	Hayal gücüm kuvvetlidir ve yaratıcıyım					
17	Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım					
18	Tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açığım ve yardım ederim					
19	Etki ve güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim					
20	Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılarım					
21	Açık ve ölçülebilir hedefler ortaya koyarım ve kişileri sonuçlarından sorumlu tutarım					
22	İyi bir dinleyiciyim, diğer insanların fikirlerine ve katkılarına genellikle açığım					
23	Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyim					
24	Mevcut gerçeklerin ötesini görerek yeni ve heyecan verici fırsatlar yaratırım					
25	Detaya önem veririm					
26	İyi yapılan işler konusunda insanları takdir ederim					
27	Yeterli desteği sağlamak için kurum içi ve kurum dışı ilgi grupları(paydaşlar) ile koalisyonlar geliştiririm					
28	Sadakat ve şevk aşılarım					
29	Net bir kurumsal yapı ve kurumsal yapıda ast-üst hiyerarşisinin gerekliliğine inanırım					
30	Katılımı destekleyen bir yöneticiyim					
31	Çatışma ve muhalefete rağmen başarıya ulaşırım					
32	Çevremdeki insanlar için kurumsal değer ve amaçları kişiliğinde yansıtan model/örnek bir yöneticiyim					

Ek 4. İzin Yazısı

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü

Sayı : 61419891-600-E.493907
Konu : Araştırma Hk.

09.08.2018

Sayın Ahmet ARSLAN

İlgi : 31.07.2018 tarihli yazınız.

İlgi yazımızda belirtmiş olduğunuz doktora tez çalışması için İlimizde faaliyet gösteren çeşitli branşlara mensup sporcularla araştırma yapmanız tarafımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

 e-imzalıdır
Fatih ÇELİKEL
Gençlik ve Spor İl Müdürü

Not: Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Arabacı Alanı Mah. M. Akif Ersoy Cad. 541. Sk. No:10 Serdivan/SAKARYA
Telefon No:(0 264) 211 04 54-55 Faks No:(0 264) 211 04 57
e-posta: sakarya@gsb.gov.tr İnternet Adresi: www.sakarya-gsim.gov.tr

Bilgi için:İbrahim MUTLU
Spor Eğitim Uzmanı
Telefon No:(264) 211 04 60-124

9. ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Gaziantep'te doğdum. İlk, orta ve lise eğitimimi Gaziantep'te tamamladım. 2007 yılında Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünden mezun oldum. 2008 yılında Sakarya / Karasu / Kurudere İlköğretim Okulu'na Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak atandım ve halen Balıkesir / Dursunbey Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak görevime devam etmekteyim. 2015 yılında Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimimi tamamladım.